

Bundel van de Algemeen Bestuur webversie van 28 juni 2017

Agenda bijlagen

agenda vergadering algemeen bestuur 28 juni 2017.docx

technische vragen en antwoorden vergadering algemeen bestuur 28 juni 2017.pdf

- 1 Opening
- 1.b Spreekrecht
- 2 Notulen en besluitenlijst
 - notulen vergadering algemeen bestuur van 14 juni 2017.pdf
 - actie- en toezeggingenlijst vergadering algemeen bestuur 14 juni 2017.pdf
 - besluitenlijst vergadering algemeen bestuur 14 juni 2017.pdf
- 3 Nota's ter besluitvorming
- 3.a Versnellingsplan duurzaamheid
 - adviesnota versnellingsplan duurzaamheid
 - adviesnota oordeelsvorming duurzaamheid
- 3.b Bioplastics uit zuiveringslib - overgang naar demonstratie
 - adviesnota bioplastic uit zuiveringslib overgang naar demonstratie
 - investeringsbesluit bioplastic uit zuiveringslib overgang naar demonstratie
 - PHARIO 2A4 samenvatting
- 3.c Spelregels algemeen bestuur 2017
 - adviesnota spelregels algemeen bestuur 2017
 - spelregels algemeen bestuur versie juni 2017
- 4 Mededelingen
- 4.a Managementletter 2017-2
 - ML 2017-2 Aanbiedingsbrief AB
 - ML 2017-2 Managementletter
 - ML 2017-2 - Bijlage 1 Prognose bedrijfsresultaat per taak
 - ML 2017-2 - Bijlage 2 Projectenrapportage
 - ML 2017-2 - Bijlage 3 Memo SNB
- 4.b Eerste wijziging gemeenschappelijke regeling Aquon: uitleg technisch voorzitter
 - mededeling eerste wijziging gemeenschappelijke regeling Aquon uitleg technisch voorzitter
- 5 Ingekomen stukken
- 6 Rondvraag
- 7 Sluiting

Agenda Algemeen Bestuur 2015–2019

Datum: 28-06-2017
Tijd: 19:00 – 22:15
Locatie: Kapel
Voorzitter: Hieltjes, H.B.
Toelichting: De oordeelsvormende vergadering wordt gehouden in het Koetshuis van 19.00–21.00 uur en de resterende agendapunten uit de AB-vergadering van 14 juni jl. worden behandeld in de kapel van 21.15–22.15 uur.

Punt Omschrijving

1 Opening

1.a Oordeelsvormende vergadering algemeen bestuur (Koetshuis)

19.00–21.00 uur Waterkwaliteit (Leo Santbergen)

Beste AB-leden,

Bijgaand ontvangt u zoals afgesproken het resultaat van de verkenning naar ambities en verwachtingen van een aantal deskundige gebiedspartners.

Op deze manier kunt u zich ter voorbereiding op de oordeelsvorming voor waterkwaliteit laten inspireren door geluiden uit onze omgeving.

*Ik kijk alvast uit naar een inspirerende bijeenkomst en wens u een goed weekend,
Leo Santbergen*

Beste AB-leden,

Ter voorbereiding op de oordeelsvormende bijeenkomst waterkwaliteit ontvangt u bijgaand een discussienotitie met de bijbehorende bijlage.

De leeswijzer op pagina 2 begeleidt u door het document. Om een goed gesprek met elkaar te kunnen voeren adviseer ik u de discussienotitie vooraf door te nemen. Mocht u weinig tijd hebben, neem dan in elk geval 'ter inspiratie': de wereld in 2027, droom of werkelijkheid?' (p3) en hoofdstuk 3 door.

Als 'huiswerkopdracht' wil ik u vragen na het lezen uw eigen 'droomscenario voor verbetering van de waterkwaliteit' samen te stellen. Dit kan een combinatie zijn van de verschillende 'tandjes meer of minder' (ten opzichte van de afspraken in het Waterbeheerplan 2016–2021) die in hoofdstuk 3 worden besproken.

Tenslotte: bij de beeldvorming hebben we dankbaar gebruik gemaakt van deelname van een aantal deskundige gebiedspartners. Wij hebben hen gevraagd antwoord te geven op drie vragen:

- 1) Welke inzet wil/kan uw organisatie de komende jaren plegen voor waterkwaliteit?*
- 2) Welke kansen ziet u daarbij voor samenwerking met het waterschap?*
- 3) Wat verwacht u van het waterschap?*

De opbrengst van deze verkenning, die ons kan helpen onze oordeelsvorming scherper te maken, ontvangt u uiterlijk voor het weekend.

*Met vriendelijke groet,
Kees de Jong*

1.b Spreekrecht

Er hebben zich nog geen sprekers aangemeld.

2 Notulen en besluitenlijst

Besluit: Het algemeen bestuur stelt de notulen (inclusief actie- en toezeggingenlijst) en de besluitenlijst van 14 juni 2017 vast.

3 Nota's ter besluitvorming

3.a Versnellingsplan duurzaamheid

Portefeuillehouder: H. Hieltjes

Een versnelling is wenselijk, zo bleek tijdens de oordeelsvorming tijdens de discussie over de energietransitie. We willen als overheid het goede voorbeeld geven en concrete stappen zetten in de noodzakelijke veranderingen om verantwoord om te gaan met onze aarde. Dit zal een positieve impuls geven aan veranderingen in de regio.

Besluit: Het algemeen bestuur stemt in met de volgende ontwikkelrichtingen:

Energie opwekken

- 1. de ambitie om als waterschap het eigen energieverbruik in 2025 volledig duurzaam op te wekken;*
- 2. hiertoe te investeren in het realiseren van 4-5 windmolens;*
- 3. het faciliteren van initiatieven van derden om duurzame energie te produceren op eigendommen van het waterschap, waarbij de taakuitvoering van het waterschap niet wordt belemmerd;*
- 4. verkenningen uitvoeren naar concrete kansrijke innovaties op het gebied van warmtewinning uit water en energie opslag;*

Grondstoffen hergebruiken

- 5. te streven naar grondstoffen neutraal in 2050, conform het nationaal grondstoffenakkoord van 24 januari 2017;*
- 6. hiertoe te innoveren in terugwinning van metalen uit afvalwater;*
- 7. succesvolle innovaties verder op te schalen, zoals productie van bio plastics zonder milieuschade en benutting van biomassa in diverse toepassingen;*

Duurzaam inkopen

- 8. het vertalen van de ambities voor energie en circulair in het eigen opdrachtgeverschap, zoals afgesproken in het Manifest Verantwoord inkopen op 8 december 2016;*
- 9. hiertoe samen met andere overheden stapsgewijs strengere inkoop-eisen aan de markt te gaan stellen.*

3.b Bioplastics uit zuiveringslib – overgang naar demonstratie

Portefeuillehouder: Th. Schots

In het PHARIO project is met een groot aantal samenwerkingspartners pilotonderzoek uitgevoerd naar het maken van PHA bioplastic met het actief slib van de rwzi Bath. Dit onderzoek is succesvol afgerond en de positieve resultaten geven voldoende reden om opschaling van het concept verder te onderzoeken. Daarom hebben de PHARIO partners besloten een tussenproject (PHARIO 1.5) van een jaar te definiëren, waarin deze volgende stap wordt voorbereid. Deze voorbereiding omvat het vinden van industriële partners, definiëren van de juiste scope en benodigd budget, maar ook bijvoorbeeld het inventariseren van risico's. In het project plan is bovendien actieve communicatie voorzien met de bestuurlijke portefeuille houders om tot een goede definitie van de rol van de waterschappen in deze ontwikkeling te komen. Hiermee bereidt dit tussenproject een verdere opschaling van het PHARIO concept op een gedegen wijze voor.

Het waterschap is voornemens om ook penvoerder van deze volgende fase te zijn. Om dit mogelijk te maken wordt een uitvoeringskrediet van € 295.000,- aangevraagd.

Besluit: Het algemeen bestuur stemt in met:

- 1. de deelname van waterschap Brabantse Delta in PHARIO 1.5, de vervolgfase van het PHARIO project;*
- 2. de rol van waterschap Brabantse Delta als penvoerder van deze vervolgfase (PHARIO 1.5);*
- 3. het ter beschikking stellen van een uitvoeringskrediet ter grootte van € 295.000,- voor deze vervolgfase met een netto bijdrage van waterschap Brabantse Delta van € 50.000,-;*
- 4. het sluiten van een samenwerkingsovereenkomst met de deelnemers in het PHARIO project.*

3.c Spelregels algemeen bestuur 2017

Portefeuillehouder: H. Hieltjes

Het algemeen bestuur heeft op 7 december 2016 besloten over de doelstellingen en uitgangspunten van Sturen op Hoofdlijnen en op 8 maart 2017 over de werkwijze ervan. In de nota van 8 maart 2017 aan het algemeen bestuur was al aangegeven dat de uitwerking van twee onderdelen van Sturen op Hoofdlijnen hun plaats zouden krijgen in de Spelregels van het algemeen bestuur. De nieuwe versie van Spelregels liggen nu voor ter besluitvorming.

Besluit: Het algemeen bestuur stemt in met Spelregels algemeen bestuur (versie juni 2017).

4 Mededelingen

4.a Managementletter 2017-2

Portefeuillehouder: Th. Schots

Besluit: Het algemeen bestuur neemt de managementletter 2017-2 voor kennisgeving aan.

4.b Eerste wijziging gemeenschappelijke regeling AQUON: uitleg technisch voorzitter

Portefeuillehouder: H. Hieltjes

Besluit: Het algemeen bestuur neemt de mededeling voor kennisgeving aan.

4

5 **Ingekomen stukken**

--

6 **Rondvraag**

mondeling

7 **Sluiting**

Technische vragen AB 28 juni 2017

Agendapunt 3.a Versnellingsplan Duurzaamheid

Fractie Water Natuurlijk

Vraag

Pag 3: potentie aan energieopwekking zon en wind op BD-terrein: waarom wordt hier gerekend met 4 turbines die samen 30 GWh op kunnen brengen, terwijl de nieuwste windmolens al 9 GWh per stuk kunnen leveren = 36 GWh in totaal? Scheelt aanzienlijk.

Antwoord

Inderdaad zou de energiebehoefte ook met 3 turbines kunnen worden gerealiseerd. Voor de kostenberekening van de windmolens in dit stadium wordt met een kental per vermogen gerekend en dan is het aantal molens dus niet zo relevant.

Vraag

Pag 4: kopje Innovaties; Welke regionale pilots worden hier bedoeld?

Antwoord

De landelijke pilots voor energietransitie, waarvan er twee in het beheergebied van het waterschap liggen: regio West-Brabant en regio 'Hart van Brabant'.

Vraag

Pag 5: energieteelt uit gewassen: betekent een open houding dat er pro-actief ook het gesprek wordt aangegaan met partijen als ZLTO, of wordt meer bedoeld dat er wordt afgewacht wie op het schap afkomt met suggesties in deze?

Antwoord

Hiermee wordt bedoeld dat er wordt afgewacht wie er met initiatieven komt. Het waterschap is overigens al betrokken bij 1 initiatief (van Probos: houtteelt met wilgen in een waterberging).

Vraag

Pag 7: hoe wordt de CO2-uitstoot van het wagenpark gecompenseerd?

Antwoord

Via het onderhoudscontract wordt met bosaanplant de CO2 uitstoot per gereden kilometer gecompenseerd.

Vraag

Pag 7: Kanttekeningen:

Bij welke 2 concrete windparken kan/wil het schap nu nog aansluiten als partner?

Antwoord

Bij de rwzi 's Waalwijk en Bath.

Vraag

Ontwikkelingsfase gaat gepaard met risico's: welke worden hier bedoeld. Het niet-doorgaan van projecten is immers bijna altijd gebaseerd op reacties vanuit de omgeving (NIMBY). Wordt dit bedoeld?

Antwoord

Ja.

Vraag

Pag 8: Uitvoering: welk consortium wordt hier bedoeld, wie zijn de partijen hierin?

Antwoord

Bedoeld wordt een samenwerking met Eneco, die al eigen windmolens heeft staan. Deze krijgen dan een upgrade, zowel bij Bath als bij Waalwijk.

Zaaknr. : 17.ZK04016

Kenmerk : 17IT016939

Barcode :

**Verslag van de vergadering van het algemeen bestuur van waterschap Brabantse Delta
d.d. 14 juni 2017 om 19.30 uur te Breda, kapel, Bouvigne.**

Aanwezig:

De voorzitter: H.B. Hieltjes

De leden: M.J.C.M. Arts, K. van den Berg, W.J.H. de Boer, W. Bonthuis, J. van Dam, C.B.M.E. Franssen, J.J.M. van der Heijden, C.A.M. de Jong, K. Knook, J.J. Kocx, W.W.J.F. de Koning-Bogers, C.A.M. Korst-Dingemans, C.C.F. Mureau, G.G. de Neve, F.C.J. van Noord, P.H.T. Raedts, Th. Schots, H.C.A.M. Schouwenaars, J.A.M. Slenders, C.A.G. Snee, W. Spierings, J.P.W.A.A.M. Taks, J.A.P.G. Verhulst, H.P. Verroen, J.J.M. Voets

Afwezig met kennisgeving: J.J.M. van der Aa, L.H. van der Kallen, M.C. Velthoen, A.A.F.M. Wijnen

De secretaris-directeur: H.T.C. van Stokkom

Notulist: H. Mutsaerts van Het Notuleercentrum

1. Opening

De voorzitter: Dames en heren, ik open de openbare vergadering. Welkom allemaal. De volgende leden hebben zich afgemeld: de heren Van der Aa, Van der Kallen, Velthoen en Wijnen. De heer Arts komt wellicht nog. Enkele mededelingen. De heer Van der Aa is drie weken geleden geopereerd en is nu herstellende. Ik heb hem bezocht en hij doet u allen de groeten. Hij heeft zeker tot na de zomer nodig om helemaal te herstellen, maar iedere dag gaat het een stapje vooruit. Ik heb mede namens u een fotoboek aangeboden aan Carla Moonen, waarin wij hebben stilgestaan bij haar afscheid en haar periode bij het waterschap. Wij hebben in de Week van het Water een aantal goede activiteiten gehad, waar een aantal van u bij is geweest. Een goede bijeenkomst op Bouvigne met bezoek van twaalfhonderdvijftig (1.250) mensen en ook met Pinksteren, de Nassaudag zijn er nog meer mensen geweest, hoewel de focus toen meer op het landgoed lag en niet op het water. Dat zijn goede bijeenkomsten geweest. Wij hebben de jeugdbestuurders ontvangen, want onze jeugdbestuurder is nu de landelijke dijkgraaf. Die zijn op 10 juni op bezoek geweest bij de Overdiepe Polder en het gemaal Keizersveer. Die hebben wij ook aan het werk gezet en de opdracht gegeven om te visualiseren waarom duurzaamheid belangrijk is, wetende dat vandaag de duurzaamheidsnota op de agenda staat. Belangrijk om de generatie die het langst van de duurzame beslissingen kan genieten, ons een advies te laten geven en dat wordt u straks in beeld gepresenteerd.

1.a Spreekrecht

De voorzitter: Wij hebben een aantal insprekers, de heer Poots bij agendapunt 5.d. en mevrouw Stoop en de heer Van Dongen bij agendapunt 5.c. Deze insprekers krijgen elk vijf minuten gelegenheid om in te spreken waarna er later ruimte is voor een gedachtewisseling met het algemeen bestuur.

De heer Poots: Voorzitter. Ik heb vanmiddag een stukje geroeid. Het gaat over de Laaksche Vaart die doorvaarbaar zou moeten blijven, hetgeen kennelijk geen vanzelfsprekende zaak is in de plannen die voorliggen. Ik heb in een inspiratieteam gezeten waar ik met veel nadruk heb moeten wijzen op het opnemen in de notulen van het feit dat de Laaksche Vaart doorvaarbaar zou moeten blijven voor mijn roeiaspiraties. Hier ziet u plaatje 2 en daarop staat een schuif die boven water staat. Hier ziet u het plaatje dat bij variant 2 is getoond en daar staat volgens mij een schuif in een opgeborgen stand boven water. Ik heb aan het dijkinspiratieteam gevraagd of die doorvaarhoogte 1 meter kan zijn en 4 meter breed, dan kan ik er doorheen met mijn roeiboot. De heer Stoop is het met mij eens, die is van de jachthaven Turfvaart en die heeft via de Vereniging Varen in Brabant het nodige aangekaart en ik heb ook het Watersportverbond Nederland vierkant achter mij gekregen, maar de tijd was te kort om die allemaal hier te krijgen. Er is hier sprake van een zekere disruptie, terug naar het oude denken en dan gaan de dijken dicht en dan zal het opgelost zijn. Naar de toekomst ontstaan er verrassende producten met innovatieve aanpakmodellen, dus waarom zouden wij niet kijken of deze doorvaarbaar kan blijven, want wanneer zal hij dicht zijn? Een keer in de drie winters of zo. Het vreemde van het verhaal is, op beeld 3 in de bijlage ziet u dat bij variant 2 geen effect voor de scheepvaart wordt genoemd en dat het keermiddel alleen bij hoogwater is gesloten. Het is

geen toezegging over doorvaarbaarheid, maar er staat wel iets over hoe het keermiddel gaat werken. Als ik dan de visie zie als hij niet werkt, dan is er voor mij geen probleem. Ik zou u graag willen aanmoedigen om in een functionele uitvraag de aannemer uit te dagen waarbij ik en mijn vrouw eens in de week de Laaksche Vaart kunnen blijven bevaren. De heer Stoop zou dat heel graag zien met een rondje voor SUP'ers en kanoërs. Ik verwacht uw hartelijke instemming met mijn vurige betoog.

De heer De Boer: Voorzitter, ik ben erg benieuwd hoeveel mensen in de huidige situatie behoefte hebben aan het doorvaarbaar maken van het gebied, in het ophogen van de doorvaarthoogte.

De heer Poots: Ik, mijn vrouw en zwager, het zijn drie mensen. Ik weet wel dat het er veel meer zijn, want mensen beginnen mij nu al te benaderen. Ook in de toekomst wanneer de Roode Vaart een open verbinding wordt met het Hollands Diep, zou dit straks een leuke toer kunnen opleveren.

De heer Van Dam: Voorzitter. Een heel enthousiaste spreker, inspirerend. Ik heb een technische vraag. Hij geeft aan dat er innovatieve mogelijkheden zijn om dit mogelijk te maken. Kan hij met ons delen wat er mogelijk zou zijn?

De heer Poots: Ik heb daar geen concrete voorbeelden van. Deze oplossing is eigenlijk, ik bestel een keukendeur en ik bestel geen keukendeur die halfopen kan, ik bestel een keukendeur die open kan. Dat is hetzelfde met dit verhaal. De hefconstructie is geen goedkope oplossing, er zijn goedkopere oplossingen voor in Nederland. Je moet het wel aan de aannemer vragen om met deze oplossing te komen.

De heer Schouwenaars: Voorzitter, begrijp ik het nou goed dat de huidige mogelijkheden er wel zijn om door te varen, maar door deze constructie worden de huidige mogelijkheden belemmerd?

De heer Poots: Dat is helemaal correct. Ik zal u het filmpje toesturen.

De heer Van Dongen: Geachte bestuursleden. Op 16 mei jl. heeft het dagelijks bestuur een besluit genomen dat voor veel partijen uiterst teleurstellend en vooral onbegrijpelijk is. Het besluit om te kiezen voor een dijkeruglegging in de Slikpolder is ondoordacht en genomen op basis van verkeerde informatie en interpretatie. Bovenal is het besluit tot stand gekomen door een enkele bestuurder die zijn persoonlijke wil heeft weten door te drukken. Het is voor ons als direct omwonenden en leden van de klankbordgroep niet te begrijpen dat een bestuurder – uiteindelijk gevolgd door andere dagelijks bestuursleden – zowel het ambtelijk advies, het advies van de gemeente Geertruidenberg, het advies van de klankbordgroep, de eisen en adviezen van de provincie als ook al onze zorgen, wensen, feiten van verschillende partijen naast zich neerlegt. Door het besluit voelen wij ons totaal niet serieus genomen. Daarnaast is er grote mate van weerstand en wantrouwen ontstaan tegenover u als waterschap. U heeft ons als klankbordgroep uitgenodigd en u heeft burgerparticipatie hoog in het vaandel staan. Hoe jammer en teleurstellend is het dan ook dat het dagelijks bestuur deze kans niet serieus heeft genomen en heeft weggegooid, net als alle kostbare onderzoeken, informatie, adviezen en zorgen, onze gebiedskennis, kansen en vooral belangen van vele partijen. Als het besluit op een open en transparante wijze tot stand gekomen was, dan hadden wij er begrip voor kunnen en misschien ook wel moeten hebben. Echter is in deze totaal geen sprake van een open en transparante besluitvorming geweest. Een en ander hebben wij per brief van 3 mei bij u bekend gemaakt. Hoe open en transparant is besluitvorming dat wij in maart de LCC te horen kregen dat een dijkversterking enkele tonnen goedkoper was dan een dijkeruglegging en in mei moeten wij vernemen dat een dijkeruglegging vier miljoen vijfhonderdduizend euro (€ 4.500.000) goedkoper is. Dit noemt men ook wel goochelen met getallen en uiterst merkwaardig. Daarnaast kregen wij op 9 mei tijdens de plotseling ingelaste informatieavond nog te horen dat het besluit genomen zal worden aan de hand van drie doorslaggevende en belangrijke criteria, te weten veiligheid, draagvlak en ruimtelijke inpassingen. Hoe vreemd is het dan ook dat het besluit genomen is op basis van veiligheid, robuustheid watersysteem, uitbreidbaarheid en lagere onderhoudskosten. Nota bene vallen deze drie criteria onder dezelfde kop in de MER en worden deze dus dubbel positief gebruikt om een besluit ofwel wens door te duwen. Hoe open en transparant is het om een besluit waarvoor geen enkel draagvlak is en tegen alle zorgen en wensen van vele partijen ingaat, te noemen of te nemen op basis van veiligheid, terwijl beide voorkeursalternatieven even veilig zijn. Zo is door het waterschap en de heer Van der Kallen persoonlijk toegegeven dat een dijkversterking van de huidige dijken rondom de Slikpolder volledig valt binnen de doelstelling en scope van het project en daarmee volledig voldaan wordt aan de gestelde veiligheidsnormen. Het ergste van alles vinden wij nog wel de manier waarop het besluit en onze input verantwoord en verdedigd is door het dagelijks bestuurslid, de heer Van der Kallen. Op uiterst schofferende wijze heeft hij ons in het openbaar weggezet als personen die deels misleidende informatie verstrekken, iets wat totaal niet getuigt van respect en wat de samenwerking die zo noodzakelijk is in dit soort processen, zeker niet ten goede komt. De manier waarop het besluit door de heer Van der Kallen is verdedigd, is ronduit tenenkrommend en onvoorstelbaar. Niet alleen zijn eigen motivatie wekt meer vragen op dan antwoorden gegeven kunnen worden, ook het feit dat de andere bestuursleden meegaan in deze motivatie. Het is voor ons onbegrijpelijk dat een dagelijks bestuurslid en het dagelijks bestuur die de

verplichting hebben om te kijken naar veiligheid en andere criteria, de verschillende adviezen en documenten naast zich neerleggen en allerlei niet van toepassing zijnde randzaken aanhalen om een dijkteruglegging kracht bij te zetten. De randzaken die aangehaald werden in de motivatie en verdediging tijdens informatieavonden zijn onder andere Natura2000 die positiever zou zijn bij dijkteruglegging, een andere en vooral eigen interpretatie van de kennis en kunde van het door u ingehuurd adviesbureau Tauw, ruimte voor de rivier wat in uw eigen stukken tegengesproken wordt, een mogelijke leggersvastlegging die voor iedereen onverwacht kwam, maar vooral de overdimensionering van een nieuwe groter aan te leggen dijk. Men wil ons opzadelen met een mooie Mercedes, terwijl een Fiatje volgens het AWP ook voldoende is. Kosten voor overdimensionering worden niet betaald door het AWP. Daarnaast worden in de motivatie standpunten en adviezen van onder andere ons en de gemeente tenietgedaan en gebagatelliseerd, alleen om het advies in twijfel te trekken en het besluit voor dijkteruglegging kracht bij te zetten, iets wat geen blijk geeft van een transparant proces en afweging binnen de kaders van het AWP en burgerparticipatie. Uit de gehele besluitvorming kunnen wij concluderen dat het onvoorstelbaar is dat het dagelijks bestuur heeft besloten om te gaan voor een dijkteruglegging, een besluit dat ingaat tegen alle adviezen, zorgen en adviezen, een besluit dat aantoonbaar dat wij niet serieus genomen zijn en waardoor het vertrouwen tot op een dieptepunt gezakt is. Daarnaast is het onbegrijpelijk dat de financiële zijde van de alternatieven zo verdraaid is in de laatste twee maanden voor de besluitvorming. Een verschil in twee maanden van vier miljoen achthonderdduizend euro (€ 4.800.000), dat is wel heel vreemd. Wij hopen dat uw algemeen bestuur nog eens kritisch kijkt naar de besluitvorming van alle wensen, feiten en adviezen en onze zorgen ter harte neemt. Voor u is een goedlopend project binnen de kaders, planning en doelstelling zonder bezwaren, planschadeclaims en mogelijke rechtszaken volgens ons van groot belang. Groeten namens de omwonenden van de Slikpolder.

De heer Schouwenaars: Een praktische vraag, u eindigt met te zeggen 'namens de omwonenden van de Slikpolder' en u noemt ook de klankbordgroep. Sprak u namens de klankbordgroep vanavond of namens een deel?

De heer Van Dongen: Vanavond spreek ik namens alle omwonenden van de Slikpolder. De standpunten van de klankbordgroep zijn meegenomen in de adviezen en die moeten bij iedereen bekend zijn. Wij willen namens de omwonenden nog een keer kracht bijzetten hoe er tegenaan gekeken wordt.

De voorzitter: Als voorzitter van het dagelijks bestuur, u hebt aangegeven dat u een aantal uitlatingen van de heer Van der Kallen als uiterst schofferend heeft ervaren. Het college van B&W heeft ons een brief geschreven over het interne memo van de heer Van der Kallen. Ook naar het college hebben wij uitgesproken dat het ons spijt dat er zinnen in staan die als aanstootgevend konden worden opgevat. Ik wil ook u in de ogen kijken en zeggen dat het ons spijt dat er dingen instaan die u als uiterst schofferend heeft ervaren.

De heer Van Dongen: Dank u wel.

Mevrouw Stoop: Voorzitter. Geacht algemeen en dagelijks bestuur, toehoorders. Ik spreek namens de Madese Natuurvrienden, maar ook namens de klankbordgroep, want de klankbordgroep heeft unaniem voor dijkversterking gekozen. Daarnaast zijn wij al vijftientwintig (25) jaar actief als Madese Natuurvrienden in de Slikpolder voor onderhoud. Ik ben inwoner van het lage deel van Geertruidenberg, dus ook een beetje belangengroep Slikpolder, van alles een beetje. Uw dagelijks bestuur gaat volledig voorbij aan de inspanningen en het unanieme draagvlak van bewoners, klankbordgroepleden, lokaal bestuur, grote ondernemers en uw eigen ambtelijke organisatie. Het college van B&W van Geertruidenberg en de gemeenteraad, de klankbordgroep, unaniem en uw eigen ambtelijke organisatie, hebben een gefundeerd advies gegeven voor dijkversterking. Het is schokkend te ervaren dat een dagelijks bestuur dat pretendeert van buiten naar binnen te denken, alle adviezen om te kiezen voor dijkversterking, niet wil horen. Vox populi en misleiders. Op uitnodiging van de projectgroep dijkversterking Amertak en Slikpolder zijn wij uitgenodigd geheel vrijwillig zitting te nemen in de klankbordgroep. Binnen de klankbordgroep is informatie verstrekt door Tauw en Brabantse Delta, inbreng van andere klankbordgroepleden en eigen gebiedskennis over natuur en cultuur. In het besluitvormingsproces is gebleken dat het ook noodzakelijk was om de raad en het college van Geertruidenberg onze zienswijze te laten zien en horen. Dat is geheel legitiem en dat mag in een democratisch Nederland. Het is schokkend te vernemen dat de heer Van der Kallen in een memo over het advies van de raad en B&W de inbreng van de belangengroepen niet bevalt en zonder motivatie de inbreng van de belangengroepen als misleidend bestempelt. Veiligheid. Twee voorkeursalternatieven voor de dijken van de Slikpolder. Allebei veilig. Het dagelijks bestuur kiest voor dijkteruglegging, nota bene naar het meest natte, lage en instabiele deel van de polder. Is dijkversterking voor de toekomst een mogelijk betere oplossing? De huidige oostelijke dijk moet gehandhaafd blijven in verband met de strijklengte ten behoeve van de oostelijke Dongedijk. De woorden van de heer Van der Kallen: "We nemen de oostelijke dijk op in de legger, maar het dagelijks bestuur geeft geen garantie dat de kosten voor het onderhoud ook door het dagelijks bestuur vergoed worden." Veiligheid staat voorop, dagelijks bestuur, neem dan ook uw volledige

verantwoordelijkheid en kom over de brug, gooi je verantwoordelijkheid niet over de dijk. In 2019 vindt de volgende toetsingsronde dijkveiligheid plaats op basis van nieuwe en hoogstwaarschijnlijk strengere normen. Na deze toetsing komen wellicht dynamische keermiddelen weer in beeld voor de bescherming van het achterland. De bestaande dijken sluiten hierbij veel beter aan. Kortetermijndenken is een punt van kritiek van het dagelijks bestuur richting het bestuur van Geertruidenberg. Van der Kallen's toekomstvisie reikt ook niet verder dan 2019 want dat zien wij later wel. Mijn vraag aan u, zijn dit welbestede belastinggelden? Natuur. Uw rij beeldbepalende bomen blijft behouden en er volgt mogelijk aansluiting bij het Natura2000-gebied met volop kansen voor doelsoorten als de rietzanger, de blauwborst en bruine kiekendief. De Biesbosch is er beroemd mee geworden, woorden van Van der Kallen. Mogen wij op onze beurt zeggen dat dit argumenten zijn die misleidend en niet juist zijn? Voor behoud en ontwikkeling van de natuur in de Slikpolder is koppeling aan het bestaande Natura2000-gebied De Biesbosch geen noodzaak. Toevoeging aan Natuurnetwerk Nederland of Natuurnetwerk Brabant kan met een goed onderbouwd inrichtings- en beheerplan plaatsvinden. Potentie is voor natuur en landschap het sleutelwoord. De Slikpolder is een natte natuurparel met veel potenties die al te gemakkelijk worden weggegeven met een dijkverlegging. Binnen het huis van het waterschap zijn ecologen werkzaam die vast en zeker het voorgenomen besluit van het dagelijks bestuur met een zeer kritisch oog kunnen beoordelen en inzicht kunnen geven in de gevolgen. In allerijl is men in geheel Nederland sinds 2015 poldertjes, zo ook in De Biesbosch, aan het herstellen. Ik citeer dan De Levende Natuur, het nummer van mei 2017. Dijken opknappen en rietmoeras onderhouden. Dit opknappen is onder andere gebeurd met subsidiegeld van de provincie. Dat is de sleutel voor het behoud van de populatie riet- en moerasvogels, zoals de blauwborst en de rietzanger. De Slikpolder past volgens ons voor een gedeelte binnen deze sleutel. Versterken van de dijk is in deze weer de beste optie. Het besluit van het dagelijks bestuur zet geen zoden aan de dijk, gebruik inbreng en advies van belanghebbenden, mensen met gebiedskennis en het college van B&W van Geertruidenberg om juist wel zoden aan de dijk te zetten. Algemeen bestuur, wij vragen u om een debat aan te gaan met het dagelijks bestuur om te komen tot een heroverweging van het besluit tot dijkverlegging. Geef gehoor aan de visie om het waterschap in de maatschappij te plaatsen en doe recht aan het van buiten naar binnen denken. Werk mee aan een dijk in een landschap, onze versterkte dijk in een behouden landschap. Dank voor uw aandacht.

De voorzitter: Zijn er leden van het algemeen bestuur die informatieve of technische vragen hebben? Niet. Dan was uw inbreng duidelijk. Ik kom bij de orde van de vergadering. Ik stel voor om te beginnen met de twee onderwerpen waar sprekers voor geweest zijn in dezelfde volgorde van de sprekers, hoewel het gaat om ingekomen stukken, zodat de sprekers niet tot 22.00 uur hoeven te wachten. Kunt u daarmee akkoord gaan?

De heer Van Dam: Ik ga daarmee akkoord. Kunnen wij de tekst van de sprekers toegestuurd krijgen?

De voorzitter: Deze komen terug in de notulen. Wanneer de sprekers de tekst uitgeschreven hebben en deze aan het waterschap toesturen, dan kunnen we ze eerder aan het algemeen bestuur toesturen.

De heer Schouwenaars: Voorzitter. Punt van orde. Beide stukken zijn ingekomen stukken. Het reglement van orde gaat uit van één termijn. Gelet op de inspraakreacties en de zwaarte van het onderwerp stel ik voor om de dijkverlegging Slikpolder in twee termijnen te doen.

De voorzitter: Vindt dat draagvlak in de vergadering? Ja, dan doen wij het aldus.

5.d. Brief de heer R. Poots 'Keermiddelen met pompen in de Laaksche Vaart' plus reactie dagelijks bestuur

De voorzitter: De heer Poots is betrokken bij het dijkinspiratieteam wat wij heel erg op prijs stellen. Hij is niet de vertegenwoordiger van de organisatie die wij hebben gevonden in de eerste fase van het dijkinspiratieteam, in de fase na het voorkeursalternatief. Wij hebben wel een aantal inspraakavonden gehad en belanghebbenden ook via lokale media proberen te bereiken, maar de heer Poots hebben wij daarin niet bereikt. Zijn inbreng is in die fase van het voorkeursalternatief niet meegenomen. Wij hebben in de stukken expliciet bij de Leursche Vaart wat is aangewezen als waterloop voor de recreatievaart, wel de doorvaarbaarheid meegenomen vanuit de recreatieve functie die het feitelijk heeft en ook formeel en niet bij de Laaksche Vaart. De recreatieve functie is ook significant anders dan bij de Leursche Haven. Wij hebben wel nu de aanbesteding lopen van het project met keermiddelen op basis van het voorkeursalternatief dat het algemeen bestuur heeft vastgesteld en bij de Leursche Haven is expliciet wel doorvaarbaarheid opgenomen maar niet bij de Laaksche Vaart. Wij hebben de brieven van de heer Poots meegegeven aan de partijen omdat wij wel het versterken van draagvlak in de aanbesteding als wens hebben meegegeven. Ik stel voor dit deel van de notulen over dit onderwerp ter beschikking te stellen van de vijf partijen die nu geselecteerd zijn om verder te gaan in de aanbesteding. Dan kunnen zij kijken of zij dat ofwel kunnen verwerken in het kader van draagvlak in de aanbesteding dan wel als meerwerkoptie – noem ik het even vrij vertaald – in het kader van 'best value procurement' en dan kunnen wij afwegen of wij dat ervoor over

hebben, maar meewegend de feitelijke functie en wat het kost. Zo kijkt het dagelijks bestuur ernaar en de vraag is of het algemeen bestuur hiermee kan instemmen.

Mevrouw Van den Berg: Voorzitter. Ik heb de stukken van vorig jaar nagelezen en hierin staat nadrukkelijk bij het voorkeursalternatief dat het geen effect heeft op de scheepvaart, dus bij de uitwerking ben ik ervan uitgegaan dat alles meegenomen zou worden om het doorlaatbaar te houden voor de scheepvaart, ook voor kleine boten, dus ook de Laaksche Vaart. Anders moet ik denken dat ik geen goed besluit heb kunnen nemen omdat ik niet goed ben geïnformeerd. Dus bij variant 2 bij het besluit van het algemeen bestuur van vorig jaar stond: geen effect, enkel bij zeer hoogwater in de winter, want dan is het keermiddel gesloten. Dus graag duidelijkheid waarom dat niet is opgenomen in de aanbesteding en de uitwerking. Ik denk dat het automatisch meerwerk wordt.

De heer De Boer: Voorzitter, de heer Poots heeft een reactie gehad met de brief van 23 mei van het dagelijks bestuur. Omdat hij hier vanavond inspeekt, betekent dat die reactie hem niet tevredenstelt. Mijn opvatting is dat het dagelijks bestuur hier al heel ver ingaat, ik heb niet voor niks gevraagd aan de heer Poots hoeveel mensen er gebruik van maken. Bij mij is het beeld ontstaan dat er maar zeer beperkt gebruik van wordt gemaakt, terwijl hij een plaatje heeft gepresenteerd waaruit blijkt dat er wel degelijk meerkosten zijn, want je moet een hogere constructie maken en dat vergt nogal wat in de sfeer van stabiliteit. Als je dat soort wensen gaat honoreren, dan leidt dat ongetwijfeld tot meerkosten. Ik vind dat te rechtvaardigen wanneer er heel veel gebruik van gemaakt wordt maar dat is hier niet het geval. Wij steunen het standpunt van het dagelijks bestuur.

Mevrouw Van den Berg: Bij het besluit van het algemeen bestuur van 16 juni staat: geen effect op de scheepvaart. Kunt u dan wel begrijpen wat er gebeurt?

De heer De Boer: Ik versta onder scheepvaart iets anders dan recreatievaart. Dit is iemand die met een roeiboot het keermiddel passeert.

Mevrouw Van den Berg: Er stond in de tabel alleen scheepvaart. Dat was allemaal in een, ook recreatievaart.

Mevrouw Korst: Voorzitter. Wij ondersteunen wat de heer Hieltjes zegt. Het is ontzettend goed dat de aannemers naar de mogelijkheden gaan kijken. De heer Poots heeft duidelijk aangegeven dat er op basis van voor ons nieuwe inzichten er mogelijkheden zijn voor de recreatie in de toekomst. Wanneer dit wordt meegenomen door de aannemer kan dat nog eens bekeken worden en dan zal dat beslist leiden tot misschien wel een aanpassing. Het is dan wel belangrijk om te weten wat de meerkosten zijn.

Mevrouw Franssen: Namens de VVD wil ik melden dat wij het bijzonder goed vinden als er gebruik gemaakt wordt van de meekoppelkansen die er ook met dit soort projecten zijn. Wij willen graag weten of er überhaupt innovatieve aannemers zijn die rekening kunnen houden met de doorvaarbaarheid van dit soort gebieden. Ik neem aan dat wij dat kunnen zien in het kader van de toekomst, waarin er steeds meer gevraagd zal worden naar dit soort zaken en het is goed wanneer wij ons daarop voorbereiden.

De heer Van Dam: Voorzitter. Ik ben blij dat u in uw toelichting aangeeft dat het wordt meegenomen in de aanbesteding richting aannemers. Wij hebben een keermiddel bij de Beneden Sas waar een plaat op de bodem ligt en als het nodig is, dan wordt die omhooggetrokken. Heel simpel en dan kan alle recreatievaart eroverheen. Ik ben benieuwd naar de ideeën van de aannemers.

De heer Schouwenaars: Voorzitter. Wij kunnen het alleen maar betreuren dat dit verhaal nu komt en dat het bij de aanbesteding van het bordje is gevallen. De aanbesteding loopt en dan is het een kwestie van het punt goed onder de aandacht brengen van de aannemers en nadrukkelijk uitstralen dat wij als waterschap op prijs zouden stellen dat zij met een oplossing komen om de signaleerde problemen op te lossen, omdat sprake is van belemmering van wat nu mogelijk is en ook belemmering van hetgeen wat in de toekomstige ontwikkeling van het recreatiegebied mogelijk zou kunnen zijn. Gedane zaken nemen geen keer, de aanbesteding loopt. Het gaat erom, welke houding nemen wij als organisatie aan om uit te stralen naar de aannemers dat zij hun best moeten doen om dit op een goede manier te verwerken. Stel dat er oplossingen komen waarin het verwerkt is, dan zeggen wij hoezee, het is gelukt. Stel dat er alternatieve oplossingen komen en er hangt een meer- of minderprijs aan, dan willen wij met u in discussie of het ons dat waard is.

De voorzitter: Mevrouw Van den Berg verwijst naar de stukken en zegt, geen belemmering voor de scheepvaart. Dan kom je bijna in een semantische discussie over wat is scheepvaart. In dit huis betekent scheepvaart gereguleerde scheepvaart, vaak beroepsvaart met een scheepvaartfunctie. Als waterschap zijn wij ook beheerder, hebben wij de verantwoordelijkheid om te baggeren voor de scheepvaart, et cetera. Dat geldt wel voor de Leursche Haven omdat daar een recreatiehaven is, maar dat geldt niet voor de Laaksche Vaart waar het uiteraard mogelijk is om er met Stand Up Paddling of met een kano of anderszins gebruik van

te maken. Deze vervoermiddelen gebruik ik ook graag persoonlijk in ons gebied, zoals sommige mensen hier aanwezig hebben kunnen signaleren. Maar dat is niet iets wat wij kwalificeren als scheepvaart en vervelend als daar een misverstand over is ontstaan.

Mevrouw Van den Berg: Dan zou ik voortaan een aanvulling willen voor de kleine vaart voor de besluitvorming. Anders moet ik iedere keer gaan vragen bij een besluit of het ook over kano of over andere vaartuigen gaat. Dat lijkt mij heel verwarrend en dat zal semantische discussies opleveren.

De voorzitter: Het is kennelijk een begrip wat verwarring oplevert, maar in dit huis meent het dagelijks bestuur dat scheepvaart een bekend begrip is waar deze vorm van recreatievaart niet onder valt.

Mevrouw Van den Berg: Dus roeiboten en kano's niet. Dan weet ik dat voortaan.

De voorzitter: Ja, en ook Stand Up Paddling niet. Ik hoor een aantal fracties aangeven dat zij benieuwd zijn naar de innovatieve mogelijkheden. De VVD verwijst ernaar en de heer Van Dam verwijst naar het voorbeeld Beneden Sas. De heer Schouwenaars is benieuwd naar wat mogelijk is en ook mevrouw Korst geeft dat aan. Ik geef dat ook door, in die zin zoals in de brief staat, niet dat het is gegarandeerd. Gelet op het aantal gebruikers hebben wij ook niet gemeend om te zeggen, dit is noodzakelijk, ongeacht wat het kost. Ik geef het wel mee als element wat plussen kan geven op het draagvlak waar wij op scoren in de aanbesteding en de gunning. Mocht het als een meerwerkoptie naar voren komen, dan kunnen wij bij u terugkomen, want zoals de heer De Boer zegt, voor een paar mensen ga je niet te veel belastinggeld besteden. Dat zullen wij op dat moment moeten afwegen.

Besluit: Het algemeen bestuur neemt de brief en de reactie van het dagelijks bestuur voor kennisgeving aan.

5.c. Dijkversterking Geertruidenberg-Amertak en plus reactie dagelijks bestuur

De voorzitter: De heer Van der Kallen is met welverdiende vakantie en de heer De Jong vervangt hem.

De heer De Jong: Voorzitter. Ik mag plaatsvervangend zijn in deze. Gezien de inspreekreacties en de commotie in het veld, begrijpen wij dat mensen teleurgesteld zijn omdat het dagelijks bestuur niet gekozen heeft voor de variant die door de klankbordgroep, stuurgroep en andere betrokkenen naar voren is gebracht. Wij hebben geluisterd naar alle inbreng van betrokkenen en alle standpunten en overwegingen zijn meegenomen en voorgelegd aan het dagelijks bestuur. Wij hebben dit zorgvuldig afgewogen en er lang over beraadslaagd. Uiteindelijk gaf het criterium veiligheid de doorslaggevende rol, omdat wij dat zo vastgelegd hadden in de meetlat die wij ons voor hadden gehouden. Daarom zijn wij tot een voorstel gekomen waarin wij meenden het beste te doen voor Geertruidenberg, voor nu en in de toekomst. Aanhorende de insprekers en geluiden uit de omgeving, zijn wij gaan kijken naar de toekomst en willen wij als dagelijks bestuur de nieuwe informatie en zoals de heer Van Dongen aangaf, de verkeerde informatie nog een keer zorgvuldig bekijken in het dagelijks bestuur. Intussen zal overleg plaatsvinden door het dagelijks bestuur met een afvaardiging van het college van B&W van Geertruidenberg en van de provincie. Het is duidelijk dat de communicatie niet helder is geweest en niet voldoende vertrouwen heeft gegeven voor de omgeving. Ook dit is een punt van zorg dat wij willen oppakken naar de omgeving toe.

De voorzitter: U verwijst naar een overleg dat kan plaatsvinden met het college en PS. In dat kader heet ik expliciet de wethouder van Geertruidenberg, de heer Van Oort welkom in de vergadering, die op de publieke tribune aanwezig is.

Mevrouw Bonthuis: Mag ik een vraag stellen aan wethouder Van Oort? Is daar nu ruimte voor? Wij kunnen ten slotte van zijn deskundigheid gebruik maken als andere partij in dit proces.

De voorzitter: Ik begrijp uw verzoek, maar ik moet de orde handhaven en bewaken, dus daar is geen ruimte voor. Er is ruimte geweest voor de insprekers. Het debat vindt nu plaats in deze kring.

De heer Schouwenaars: En ruimte voor deskundigen, zegt ons reglement van orde. Als wij de heer Van Oort als deskundige beschouwen, anders dan alleen uw ambtenaren, dan zou het wel kunnen. Het is maar net hoe wij daarmee om willen gaan.

Mevrouw Bonthuis: Dit is een beeldvormende vraag, even in termen van bestuurlijke vernieuwing.

De voorzitter: Ik ben daar toch terughoudend in. De insprekers en deskundigen zijn van tevoren aangemeld, dus die bieden wij de ruimte, maar staande het debat vind ik dat geen elegante oplossing.

De heer Mureau: Voorzitter, als een besluit van het dagelijks bestuur tot zoveel commotie leidt, dan is er iets aan de hand, dat is duidelijk. Wij hebben ons er als fractie goed in verdiept en een aantal pionnen het veld ingestuurd om ter plaatste polshoogte te nemen. De stukken doorgeworsteld en goed geluisterd naar de insprekers en de reactie van het dagelijks bestuur leidt bij ons tot de conclusie dat er wel degelijk een zorgvuldige belangenafweging heeft plaatsgevonden. Wij spreken dus vertrouwen uit in het dagelijks bestuur en willen het besluit inhoudelijk niet ter discussie stellen. Er is bij het plan een communicatiestrategie opgesteld met meer dan voldoende communicatiemomenten en toch is het in de communicatie misgelopen. Het bericht dat verzonden is, is niet op de juiste manier aangekomen. Dat baart ons zorgen en wij roepen het dagelijks bestuur op om dat voor deze en volgende casussen anders en beter te doen.

De heer Verroen: Voorzitter. Zijn wij tevreden met hoe dit allemaal gelopen is? Nee, daar zijn wij absoluut niet tevreden over, want dit traject heeft grote maatschappelijke onrust teweeggebracht en dat betreuren wij. Wij hebben onze voelhorens uitgestoken, wij zijn in de gemeente langs geweest en hebben met een van de wethouders gesproken en hebben geconcludeerd dat er op communicatievlak het nodige is blijven liggen. Voor ons is de kern dat wij in de voice over naar alle belanghebbenden steeds gesproken hebben over twee alternatieven die even veilig zouden zijn terwijl wij gaande het traject wellicht door voortschrijdend inzicht te maken hebben en ook van de expertisebureaus begrepen hebben dat er een hele veilige variant is en een variant die op dit moment ook veilig genoeg is, maar duidelijk veel minder veilig dan de andere. Willen de inwoners van Geertruidenberg een onveilige variant? Nee. Zijn er onveilige varianten? Volgens de rapportage niet, maar er is duidelijk een veel veiliger variant en een ook veilige variant. Dat had heel duidelijk gecommuniceerd moeten worden. Dat is een van de boodschappen die luid en duidelijk en bij herhaling geroepen had moeten worden. Ook de mensen in Geertruidenberg zeggen, wij willen achter de meest veilige dijk zitten en wij willen geen keuze voorgeschoteld krijgen die misschien niet zo veilig is als de optimale veiligheidskeuze. Dat is erg te betreuren en wij vinden het heel vervelend wat er gebeurd is. Daarmee sluit ik mij aan bij wat het dagelijks bestuurslid zegt, die zegt, wij moeten nog eens heel goed kijken naar de communicatie. Dat is een van de dingen waarvan wij in de volgende trajecten moeten leren. Participatie prima, maar wel aangeven wat precies hetgeen is waarover wij participeren en wat heel duidelijk vanuit de techniek en de expertise over veiligheid de gegevens zijn. Ik ben blij dat het dagelijks bestuur daar gevoelig voor is en zegt dat als er door insprekers of andere partijen nieuwe informatie is, die te overwegen en te kijken of die past in het besluit. Daar ben ik blij mee. De communicatie moet opgepakt worden, ook in de toekomstige trajecten. Ik denk dat wij van het dagelijks bestuur kunnen vragen om daarvoor met plannen te komen om te laten zien dat in toekomstige participatietrajecten waar wij heel blij mee zijn en die wij heel graag willen, optimaal gebruik gemaakt wordt van de boodschap te kunnen zenden, goed te kunnen luisteren en zenden en geen informatie te laten ondersneeuwen of minder goed te belichten die eigenlijk heel erg in het licht had moeten staan. Ik vraag aan het dagelijks bestuur of daar plannen voor gemaakt worden dat dit proces dat in onze ogen geen schoonheidsprijs verdient, geëvalueerd kan worden en dat wij geïnformeerd worden over de plannen om dit in de toekomst beter te gaan doen.

De heer Taks: Voorzitter. De keuze voor het voorkeursalternatief heeft geleid tot een ontwikkeling in het verkeer tussen Geertruidenberg en het dagelijks bestuur van het waterschap, dat wij kunnen omschrijven als een conflict tussen overheden en dat is hoogst ongewenst en dat moet je tot het uiterste voorkomen. In hoeverre hier verwijten kunnen worden gemaakt, daar heeft het dagelijks bestuur in hoge mate met de uitlatingen van de portefeuillehouder, de heer Van der Kallen, niet bijgedragen aan het goede verkeer tussen de gemeente Geertruidenberg en het waterschap. Het heeft duidelijk te maken met tekortschieten in de communicatie en naar de mening van 50plus is het van groot belang om in de toekomst bij participatietrajecten uiterste zorg te besteden aan de communicatie. Ik denk dat het dagelijks bestuur hier een duidelijke les uit gaat trekken om in de toekomst dit soort problemen te voorkomen. Op dit moment mogen wij toch verwachten van het dagelijks bestuur dat het uiterste wordt gepoogd om de goede verhoudingen met Geertruidenberg te herstellen en een gesprek tussen het dagelijks bestuur en het college van Geertruidenberg mogelijk moet zijn en dat daarbij de uitlatingen van de heer Van der Kallen worden betrokken en dat ook dat uitgesproken wordt. Dat zal ons heel dierbaar zijn.

Mevrouw Franssen: Voorzitter. Daar zitten wij dan met ons goede gedrag. Er is een bijeenkomst geweest waarin twee varianten zijn voorgesteld door het dagelijks bestuur aan het algemeen bestuur. Achteraf bekeken waren het eigenlijk geen varianten, want er was maar een oplossing. Alle technici die er veel verstand van hebben, waren het erover eens dat dijkverlegging de enige en meest veilige oplossing zou zijn. Het waterschap staat voor veiligheid, dus daar moeten wij rekening mee houden. Met de manier waarop dat naar voren is gebracht in de klankbordgroep en bij de gemeente, hebben wij erg veel problemen. Op de eerste plaats, als er geen varianten zijn, dan moet je ook geen varianten voorstellen. Dan moet je zeggen, dit is het voorstel en u wordt gevraagd daar eventuele verbeteringen in aan te brengen. Dan heb je een nette burgerparticipatie. Zo werkt het volgens mij op dit moment in Nederland. Ik wil als bestuurder van het waterschap recht doen aan burgerparticipatie, want dat hebben wij hoog in het vaandel staan en daar moeten wij echt mee aan de slag, maar dan moet je duidelijk en eenduidig communiceren en je mag niet de regels tijdens het spel veranderen. Als dat gebeurd is, dan moeten wij daar het boetekleed aantrekken en

ervoor zorgen dat het probleem dat nu ontstaan is door de slechte communicatie, opgelost wordt. Dat kan volgens de VVD alleen maar door wederom met elkaar aan tafel te gaan zitten en te zorgen dat in ieder geval duidelijk wordt gemaakt waarom de keuze is zoals die is, wat daar de mogelijkheden en onmogelijkheden van zijn. Daar zou ik als waterschap mee beginnen. Dan het optreden van de heer Van der Kallen. Wij betreuren het enorm dat dat op deze manier verlopen is. Ik kan mij voorstellen dat hij zich daar uitgedaagd heeft gevoeld of wat dan ook, maar je moet je als goed bestuurder nooit verlagen tot allerlei vervelende uitlatingen ten aanzien van de mensen met wie je moet samenwerken. Want dat wordt nu natuurlijk het probleem. Eerst moet de kou uit de lucht gehaald worden voordat wij verder kunnen gaan met dit project. Als VVD denken wij dat het van groot belang is dat de heer Van der Kallen dit project verder gaat begeleiden.

De heer Van Dam: Voorzitter. Ik betreur hoe dit proces verlopen is. Wij noemen het communicatie maar ik denk dat er meer dingen zijn die fout zijn gegaan en die breder getrokken moeten worden. Er zijn twee alternatieven gepresenteerd, maar er was eigenlijk geen tweede alternatief, want wij gaan voor de hoogst mogelijk veiligheid en dan is er maar een alternatief, het alternatief waartoe het dagelijks bestuur besloten heeft. Ik ben blij met de toelichting van de waarnemend portefeuillehouder. Ik denk dat een gesprek met het college en de provincie heel belangrijk is, maar ik wil het dagelijks bestuur in overweging geven, hoe gaat u in gesprek met de participanten en de klankbordgroep? Die mensen hebben het gevoel in de kou te zijn gezet en niet serieus te zijn genomen. U heeft te verdedigen een variant met de hoogst mogelijke veiligheid en ik zou graag horen hoe het dagelijks bestuur denkt hoe het vertrouwen bij de burgers hersteld kan worden, met name voor de klankbordgroep en de participanten dat het voor hen ook duidelijk wordt dat er maar een meest veilige variant is. Het CDA heeft gezegd dat het goed is wanneer het dagelijks bestuur kijkt naar het proces van communicatie. Hoe dit verlopen is en hoe gaan wij dit in de toekomst doen. Wij zijn ervoor om met participanten en de klankbordgroep de discussie te voeren maar dan moet er maar een spelregelset zijn, die niet tijdens het proces veranderd mag worden. Hoe gaat u dit proces in de toekomst verbeteren? Daar horen wij graag uw antwoord op.

Mevrouw Bonthuis: Voorzitter. Wij zijn ook uiterst ontevreden over hoe dit proces is verlopen. Ik hoor veel van de collega's over communicatie, maar wij hebben het hier over een bijzondere vorm van communicatie, namelijk een participatieproces. De voorzitter van de VVD verwoordde dat mooi, een participatieproces heeft uiteraard kaders maar ook een open eind. Als aan het eind van minimaal een tweejarige periode van samenwerken blijkt dat er toch maar een voorstel denkbaar en uitvoerbaar is, dan is dat een soort fake proces wat wij hebben gevoerd en dat kun je eigenlijk niemand aandoen. Daar zijn wij uiterst ontevreden over. Tegelijkertijd hoor ik dingen over veiligheid en draagvlak en het verbaast mij, uiteraard zijn wij allemaal voor veiligheid, maar ik hoor inmiddels veilig, veiliger en veiligst en sinds wanneer zijn wij strenger dan de standaardnorm? Het is voor het eerst dat ik dat meemaak. Ik hoor graag wat dan zo enorm veel veiliger zou moeten zijn dat het ongeveer voor de eeuwigheid gegarandeerd wordt. Ik weet overigens niet wie er zover vooruit kan kijken. Daar hoor ik graag een antwoord op, want ik kon mij daar door alle presentaties en stukken en ook door de gesprekken met mensen en bestuur ter plekke en zelf kijken op de plek geen goed beeld van vormen. Ik wil nog even stilstaan bij de rol van de heer Van der Kallen, ons dagelijks bestuurslid die in woord en geschrift heel persoonlijk zijn eigen standpunt heeft kenbaar gemaakt op een manier die zacht gezegd, zeer verkeerd is gevallen. Ik vind het sowieso een vreemd beeld oproepen dat een dagelijks bestuurslid zo'n vurig pleidooi houdt. Dat alleen al geeft een beeld van, wat is hier aan de hand? Moest het dagelijks bestuur overtuigd worden of moest de hele samenleving in Geertruidenberg overtuigd worden? Want er was wel unaniem draagvlak en je doet nogal wat als je dat zo neerzet bij een unaniem draagvlak. Wij hebben niet voor niks een brief van het college en de burgemeester ontvangen. Dat vind ik nogal wat dat wij dat nu aan de broek hebben. Ik ben niet trots op de rol die wij hebben vervuld en wij hebben ontzettend veel te doen in het herstel van vertrouwen en enkel een gesprek over hoe zat het nou, hoe is het nou gegaan, mea culpa, is onvoldoende. Ik denk dat wij meer moeten doen. Er komt zo dadelijk een motie langs en die sluit aan bij de denkrichting. Deze wordt toegelicht door mevrouw Raedts.

De heer Kocx: Voorzitter, er is al veel gezegd inmiddels en het draait schijnbaar om het key word Communicatie met een hoofdletter C en anders participatie. Wij benadrukken dat wij volledig achter het besluit van het dagelijks bestuur staan, want het dagelijks bestuur heeft uiteindelijk het juiste besluit genomen, zeker gezien de rapportage van Tauw die heel expliciet zegt dat dijkverlegging veel veiliger is voor nu en in de toekomst dan de andere variant. Ik ben blij dat het dagelijks bestuur mea culpa heeft gezegd, wij moeten de communicatie beter doen, daar verwachten wij ook wel wat van. Ik denk dat wij met alle goede bedoelingen zijn gestart met participatie maar wellicht hebben wij in het traject niet goed gecommuniceerd, hoever gaat de participatie en aan welke randvoorwaarden moet voldaan worden om iets tot een voorkeursalternatief te bestempelen. Wij hebben het nu over twee alternatieven maar wij zijn gestart met veel meer alternatieven en die zijn steeds verder getrechterd. Wellicht is er in het hele proces toen te weinig het accent gelegd op het alternatief dat het beste voldoet aan de veiligheid tegen de laagste kosten, zeker gecombineerd en dat kan in dit geval, dus daar mogen wij blij mee zijn. Wellicht hebben wij dat onvoldoende voor het voetlicht gebracht en wellicht daardoor wat valse verwachtingen gewekt. Het is

daarom belangrijk om niet alleen mea culpa uit te spreken, maar ook lering te trekken hoe gaan wij deze trajecten in het vervolg handen en voeten geven.

Mevrouw Raedts: Voorzitter, wij weten en voelen dat er in Geertruidenberg iets aan de hand is, dat hebben wij allemaal meegekregen, mede door de inzet van de mensen uit het gebied die ons daarbij betrekken en ook door de zienswijze van de belangengroep en natuurgroep en brieven van de gemeenteraad en B&W. Het ligt er niet om, ik vind dit een zware zaak. Ook door mijn eigen waarneming tijdens informatieavonden zag ik het waterschap niet acteren zoals dat zou moeten. Ik wil even teruggrijpen waar ook de belangengroep Slikpolder op teruggrijpt en dat is het plan van aanpak. Er is ooit gestart met het plan van aanpak en er zijn verwachtingen gecreëerd. Ik citeer: "De keuze voor het voorkeursalternatief en de onderliggende stappen zijn transparant. Het voorkeursalternatief dat uiteindelijk wordt vastgesteld, levert geen (onaangename) verrassingen op en kent een breed draagvlak." Deze criteria hebben wij als waterschap zelf meegegeven aan het begin van het verkenningproces. Ik denk daar door iedereen in het gebied inclusief onze eigen ambtenaren, hard aan gewerkt is. Er ligt ook een goed afgewogen ambtelijk advies richting het dagelijks bestuur. Het kan tot de verbeelding spreken, maar het is helaas zo, wat is uiteindelijk de conclusie? Het uiteindelijke besluit heeft geen solide basis in de streek, terwijl wij dat wel voorstonden in het plan van aanpak. Burgers en plaatselijke overheden voelen zich niet correct behandeld. De motivering van het besluit van het dagelijks bestuur is voor velen onduidelijk. Er zijn blijkbaar tussentijds criteria veranderd en ook het tussentijdse extra accent op veiligheid en het vertrouwen in het waterschap is weg en bovendien – dat even terzijde – het voorkeursalternatief, voldoet dat wel aan de eisen van het HWBP, want in de ontwerpisen staat dat het sober en doelmatig moet zijn. Dan het aspect veiligheid. Als wij kiezen voor een voorkeursalternatief dat veiliger is dan het veilige, dan is het allebei veilig, maar het een is misschien sober en doelmatig en het andere is misschien wel luxe en doelmatig. Bovendien blijkt ook als je de stukken leest, hoe verschillend je de stukken interpreteert als mens zijnde, want ik heb ook de rapporten van Tauw gelezen en de afwegingen en ik lees dat beide alternatieven qua dijksterkte even veilig zijn, alleen in het beheer en onderhoud voor de komende periode die ten laste komen van het waterschap, zit wel een groot verschil, maar qua veiligheid zijn zij allebei veilig en veilig genoeg. Inhoudelijk ga ik er verder niet op in, maar de afweging is daarmee vrij ongeloofwaardig. Wij hebben een motie die wij aan u willen voorleggen namens de fracties Water Natuurlijk, de PvdA en Natuurterreinen.

De heer Schouwenaars: Voorzitter. Wij kunnen het probleem verengen tot een communicatieprobleem, maar het gaat voor een groot deel over de inhoud, wat er te communiceren valt. De brief van Van der Kallen aan het dagelijks bestuur spreekt boekdelen. Nauwelijks onderbouwd wordt gezegd, veiligheid als eerste, maar in de rapporten van Tauw staat dat qua veiligheid beide alternatieven voldoen. Dan is het geen afweging over veiligheid, maar dan gaat het over de uitbreidbaarheid, maar dat was geen doorslaggevend argument. Na de brief van 3 mei van de belangengroep ontstond er een paniekbijeenkomst op 9 mei waarin even uitgelegd moest worden hoe het allemaal zou gaan lopen. Ik ben daar geweest en mijn verbazing was enorm, want daar waar het ging over sturen richting besluitvorming in de week erop door het dagelijks bestuur, zagen wij een proces waarin alles openlag en alles was bespreekbaar en er was geen enkel hobbeltje wat nog in de weg zou liggen, overigens met een uiterst stille heer Van der Kallen achterin de zaal die zich bewust buiten de discussie heeft gehouden en dat gaf bij menige bewoner argwaan. Ik ben buiten het boekje getreden en heb als algemeen bestuurslid een vraag gesteld en dat hoor je niet te doen. Ik heb gevraagd, zitten er geen onderbuikgevoelens in jullie voorkeursalternatief? Ik heb toen de mensen uit laten leggen dat de vox populi die door Van der Kallen wordt gesuggereerd, absoluut niet aan de orde was. Sterker nog, alle partijen onder leiding van de wethouder en ook anderen, hebben de afgelopen jaren alle effort erop gezet om op een lijn te komen. Er zijn partijen die compromissen hebben gesloten om ervoor te zorgen dat er een groot draagvlak zou zijn. Immers en dat werd op 9 mei nog een keer bevestigd door het waterschap, er zijn drie zaken die worden afgewogen: veiligheid, draagvlak en financiën. Het bureau Tauw zegt dat beide alternatieven veilig zijn. Financieel maakt het een paar dubbeltjes uit over honderd jaar, dus draagvlak moet dan doorslaggevend worden en dat is uiteindelijk niet gebeurd. Dan hebben wij het niet alleen over een communicatieprobleem, maar ook over de inhoud waarover wij met u willen discussiëren en dan wil ik weleens weten wat het dagelijks bestuur verstaat onder 'zorgvuldig bekijken'. Is dat nieuwe woorden kiezen omdat de heer Van der Kallen de verkeerde woorden heeft gebruikt tijdens de bijeenkomst op 22 mei? Mevrouw Franssen zegt, misschien is hij een beetje geïrriteerd geraakt door de gestelde vragen. Dat was ook wel zo, maar zijn eerste verhaal wat hij bijna van papier voorlas, volledig ingestudeerd was, daar zat dezelfde toonzetting in en die toonzetting zit ook in de brief die hij heeft gestuurd naar het dagelijks bestuur waarin hij zijn persoonlijke motivatie uiteenzet. Dus het is geen emotionele opwelling van de heer Van der Kallen om de verkeerde toon te pakken, maar het is een weloverwogen houding die hij aangenomen heeft en in zijn brief aan het dagelijks bestuur en ...

De heer Mureau: Bij interruptie, ik zou willen voorstellen om ons vandaag te beperken tot de inhoud en wanneer wij spreken over de persoon Van der Kallen, dat te doen met hem en niet over hem.

De heer Schouwenaars: Graag, dank u wel. Maar het is wel essentieel geworden in het traject en als wij daar nu iets van moeten vinden, dan wil ik een goede afspraak maken om hierover met de heer Van der Kallen erbij te spreken.

De heer Mureau: Ik ben blij dat u ermee instemt dat het niet netjes is om over hem te praten en dat het beter is om straks met hem te praten.

De heer Schouwenaars: Als hij erbij was, had ik andere termen gebruikt.

Mevrouw Bonthuis: Bij interruptie, ik vind het niet een goed voorstel in die zin, de heer Van der Kallen weet dat dit speelt. Hij heeft ongetwijfeld zijn vakantie lang hiervoor afgesproken maar dat doe je niet met zo'n hoofdossier. Dat is Chefsache. Daar hoort de persoon bij aanwezig te zijn en dat kan nu niet de reden zijn om het er niet over te hebben. Dat gaat gewoon niet.

De heer Mureau: Op het moment dat het over de persoon Van der Kallen gaat, vind ik het een ander verhaal en volgens mij proef ik daarvoor instemming, omdat nu niet te doen en dat te bewaren totdat de heer Van der Kallen weer terug is.

De voorzitter: Uw interruptie is duidelijk. De eerste termijn is afgerond. Ik wil als voorzitter van het dagelijks bestuur nog op de laatste interrupties reageren. Een aantal leden van het algemeen bestuur heeft opmerkingen gemaakt over met name het interne memo van de heer Van der Kallen het stuk dat wij openbaar gemaakt hebben. Dat document was bestemd voor intern beraad, later is door allerlei partijen gevraagd naar alle stukken en als voorzitter van het dagelijks bestuur heb ik de voorkeur gegeven aan transparantie en niet gezegd, het is intern beraad en we lakken dingen weg. Laten wij in de brief van 30 mei die bij de stukken zit richting het college, daar onze duiding aan geven met de woorden die ik zojuist heb uitgesproken. Mocht er behoefte zijn om later nog een debat met de heer Van der Kallen in persoon te hebben, dan zie ik dat wel. Ik denk dat het onderwerp en het besluit van het dagelijks bestuur belangrijk genoeg zijn om het daar vandaag over te hebben, ook al is de oorspronkelijke portefeuillehouder niet aanwezig.

De heer De Jong: Voorzitter. Er is wel een lijn te ontdekken in alle bijdragen, vooral het feit dat de communicatie in dit traject niet zo is gelopen als wij hadden gewild, dat is evident. Wij hadden de commotie die in de omgeving van Geertruidenberg ontstaan is, niet over ons heen willen roepen, maar dat is uiteindelijk wel gebeurd. Dat is een les die wij hieruit moeten trekken als waterschap, want wij omarmen de burgerparticipatie en de mensen uit de streek raken betrokken bij een traject dat voorheen door bestuurders zelf werd georganiseerd. Pas op het moment dat de planvorming gereed was voor inspraak en procedures, werd dit openbaar gepresenteerd. Nu hebben wij dit traject naar de planvorming totaal openbaar gemaakt en mensen graag uitgenodigd om deel te nemen. Wij zijn de mensen daar heel erkentelijk voor en daarom gaan wij met hen in evaluatie over het verloop van het traject en welke lessen wij daaruit kunnen trekken. Dat is de hoofdmoot uit de eerste termijn. Ik begin bij de heer Mureau en de heer Verroen, communicatie en er wordt gevraagd of er helder is gezonden, want het gaat om twee zaken: dingen helder in het veld zetten en daarom moeten wij bekijken of wij helder hebben gecommuniceerd hoever wij zouden gaan met de participatie. Als ik in de stukken kijk, dan zie ik participatie in de zin van adviserend, dus dan komt je tot een advies maar de besluitvorming ligt bij het dagelijks bestuur. Het is zenden maar zeker ook luisteren naar zaken die je terugkrijgt uit het veld. De heer Taks refereert aan een conflict tussen overheden. Dat moeten wij niet wensen want wij moeten naar een landschap toe waarin wij uiteindelijk één overheid zijn, ieder met ons eigen specialisme. Laten wij als waterschap waterschapszaken doen en andere zaken horen bij de gemeente. Laten wij de zaken goed scheiden.

De heer Schouwenaars: Bij interruptie, in het proces hadden wij toch bewust van tevoren afgesproken dat wij een gewogen advies aan de gemeente Geertruidenberg zouden vragen. Tijdens de bijeenkomsten is gezegd, wij hadden een advies gevraagd aan het college en die hebben dat met de gemeenteraad overlegd. Dat is toch iets anders dan waar wij nu mee bezig geweest zijn?

De heer De Jong: Ook hierin is sprake van een leerproces. Wanneer het college besluit het proces via de gemeenteraad te laten lopen wat hun goed recht is, dan moet je daar als waterschap kijken hoe je het college daarin kunt ondersteunen door de juiste informatie bij de gemeenteraad neer te kunnen leggen. De heer Van Dam betreurt het verloop van het proces en kijkt naar de spelregels. Mevrouw Bonthuis gaat zelfs iets verder. Mevrouw Bonthuis noemt dit een fake proces, maar ik wil dit geen fake proces noemen. Als je ziet hoeveel effort er door het waterschap ingestoken is, dan kun je dat niet als zodanig kenmerken. Het is de eerste maal dat wij de omgeving hebben uitgenodigd bij het HWBP, dat is een leerproces maar geen fake proces, verre van dat. Wij hebben als dagelijks bestuur een keuze gemaakt voor de voorkeursvariant, maar dat is niet het einde van het verhaal. Van de procesvorming naar realisatie en in de planfase heb je de participatie hard nodig om met de omgeving te kijken wat wij daar samen kunnen bereiken. Een afweging

van veiligheid, een veiligheid voor de eeuwigheid. Natuurlijk is niets voor de eeuwigheid, alleen het is een gegeven dat het waterschap dijken aanlegt die eeuwig mee zullen gaan, dus wat dat betreft kijken wij wel verder dan de korte termijn. Wij beoordelen veiligheid op basis van de huidige streefwaarden, maar wij kijken hoe wij dat in de toekomst in het vat kunnen gieten. Ook de heer Kocx praat over een leerproces, participatie. Wij gaan kijken welke lessen wij kunnen leren van de participatie. Mevrouw Raedts zegt dat het vertrouwen weg is. Ik weet niet in hoeverre je dat kunt meten, is het totaal weg of gedeeltelijk? Ik weet wel dat naar aanleiding van de informatieavond die is georganiseerd na het besluit van het dagelijks bestuur op 22 mei in Zaal Boelaars het vertrouwen bij een aantal mensen weg is, alhoewel ik ook in een sessie heb gezeten maar misschien gaat dat over een ander deelplan, waar duidelijk wel vertrouwen was en een dag later aan tafel toen het plenaire gedeelte afgelopen was, heb ik met een aantal mensen kunnen praten over hoe wij de toekomst in gaan. Ook buiten dit proces loop ik mensen tegen het lijf en zeggen wij, we moeten toch eens kijken naar de toekomst. Dus, hebben wij vertrouwen verloren? Ja, dat klopt, bij een aantal mensen is het vertrouwen geschaad en daarom moeten wij evalueren hoe wij daar in het vervolg mee om moeten gaan en hoe wij die mensen daarin mee kunnen nemen om het vertrouwen zoveel mogelijk terug te winnen, maar om te zeggen, het vertrouwen is in zijn totaliteit weg, dat kan ik niet beamen. De heer Schouwenaars, terug naar de inhoud. Het punt veiligheid, hoe heeft u een keuze kunnen maken met als motivatie veiligheid want wij hadden andere motivaties op 9 mei gepresenteerd. Voor mij als dagelijks bestuurslid was klip en klaar dat veiligheid de kapstok was wat onderscheidend was in de keuze die wij voorgelegd hebben gekregen. Dat is vastgelegd in voorgaande vergaderingen, op het moment dat wij een gelijke keuze voorgelegd krijgen van de voorkeursvarianten, zou de voorkeursvariant met de allerhoogste score op veiligheid degene zijn waarvoor wij opteren. Dat stond al vast voordat wij het dagelijks bestuursberaad gingen. Dat de veiligheid bij de variant van dijkverlegging zoveel hoger was kwam ook uit de studie naar voren waarin de plussen en minnen zijn opgeteld en een veel groener beeld gaf bij dijkteruglegging. Vandaar dat op dat moment daarvoor gekozen is. Daarnaast de opmerking van zorgvuldig kijken. Inderdaad, wij gaan eens zorgvuldig kijken naar het proces en de informatie die er is. Dat is gewoon het woord 'zorgvuldig'.

Tweede termijn

De voorzitter: Aangezien mevrouw Raedts een motie heeft aangekondigd, krijgt zij als eerste het woord en de gelegenheid om de motie in te dienen, zodat de overige fracties die kunnen meenemen in hun beschouwingen.

Mevrouw Raedts: Voorzitter, helaas ga ik dat doen, helaas zeg ik erbij. Wij hebben met drie fracties gemeend om net een stap verder te zetten dan het dagelijks bestuur nu voorstelt. Door de heer De Jong wordt gezegd dat het niet de schoonheidsprijs krijgt voor communicatie en het is een leertraject, maar de drie fracties zeggen, wat hebben de mensen in het gebied eraan? Als je ervan leert, dan verandert het in dat gebied niets. Nou hoeft dat geen doel op zich te zijn, maar het is wel belangrijk dat recht wordt gedaan aan het feit dat wij concluderen dat er miscommunicatie is geweest. Dus wij moeten een gebaar terugdoen naar de streek.

De heer Slenders: Ik kan volgen wat u zegt, maar als je communicatie noemt, dan zou ik het hele proces van begin af aan willen volgen inclusief hoe de gemeenteraad heeft gezwabberd van links naar rechts. Ik heb u een memo gestuurd waarin wordt gezegd, zou de stemming een week eerder geweest zijn, dan zou de gemeenteraad tot dijkteruglegging besloten hebben. Dat is niet gebeurd en waarom kan ik in de notulen lezen. De discussie was ook heel verwarrend vanwege de inhoud van het voorstel.

Mevrouw Raedts: Oké, maar de conclusie blijft wel overeind dat we hiervan moeten leren, dat het op alle terreinen wellicht niet vlekkeloos gegaan is. Wij willen met de motie voorstellen om de conclusie van het voorkeursalternatief te heroverwegen en in het algemeen bestuur in openbaarheid alle verschillende afwegingen eens naast elkaar te zetten. Ik denk dat wij allemaal een deel van de informatie kennen en wij denken dat dat recht doet aan dit participatieproces wat niet helemaal vlekkeloos verlopen is. Met name als het gaat om vertrouwen naar de toekomst, want natuurlijk hebben wij de mensen in de streek nodig en om het uiteindelijke voorkeursalternatief in een plan om te zetten, is het goed om even een stap terug te doen en het met elkaar te heroverwegen, dat doen wij met het algemeen bestuur en wat daar dan de conclusie van is, dat wordt het dan. U hebt allemaal de motie ontvangen. Hij zit in de e-mail.

De voorzitter: Ik weet niet of u een getekend exemplaar hebt en of er ambtelijk kopieën van gemaakt zijn. De motie staat op de mail en in iBabs. Dus het verzoek de getekende motie aan de voorzitter te overhandigen.

Mevrouw Raedts: De motie luidt als volgt:

Motie inzake traject Dijkversterking Geertruidenberg - Amertak

Het algemeen bestuur van Waterschap Brabantse Delta in openbare vergadering bijeen op 14 juni 2017.

Gelezen hebbend:

De ingekomen brieven bij agendapunt 5.c. van de agenda van het algemeen bestuur van Waterschap Brabantse Delta van 14 juni 2017.

Gehoord hebbend de inbreng van insprekers tijdens onze vergadering van heden.

Overwegende dat:

- Participatie van burgers, groeperingen, instanties, organisaties in waterschapsprojecten en gebiedsprocessen door het hele algemeen bestuur van essentieel belang wordt gevonden;
- Participatie een open en transparante werkwijze vraagt met een open eind binnen vooraf aangegeven kaders;
- In het Plan van Aanpak voor de verkenningsfase Project Dijkversterking 14A Geertruidenberg en Amertak, is gekozen voor een projectstrategie die toewerkt naar een solide basis voor de besluitvorming. Citaat: "Het voorkeursalternatief dat uiteindelijk wordt vastgesteld levert geen (onaangename) verrassingen op en kent een breed draagvlak."
- Het dagelijks bestuur van Brabantse Delta een besluit genomen heeft over het voorkeursalternatief dat indruist tegen het advies van alle betrokkenen partijen, inclusief dat van haar eigen ambtenaren;
- Een dergelijke handelwijze volledig afwijkt van de voorgenomen projectstrategie en van de bovengenoemde uitgangspunten ten aanzien van participatie;
- De bevoegdheid tot het nemen van het besluit over het voorkeursalternatief in de vorige bestuursperiode weliswaar is toegekend aan het dagelijks bestuur, maar de actuele situatie en het geringe draagvlak voor een dijkverlegging nu aanleiding zijn om als algemeen bestuur de verantwoordelijkheid te nemen;
- Het algemeen bestuur in het traject met betrekking tot Bestuurlijke Vernieuwing heeft aangegeven dat projecten waar directe contacten met achterban een rol spelen en waar politieke gevoeligheid op zit, via haar eigen algemene bestuurstafel te willen bespreken en daarover te willen besluiten.

Draagt het dagelijks bestuur op:

Het besluit over de voorkeursvariant dijkversterking Slikpolder te heroverwegen en ter besluitvorming voor te leggen aan het algemeen bestuur van 12 juli 2017

en gaat over tot de orde van de dag.

Fractie Natuurterreinen
Fractie Water Natuurlijk
Fractie PvdA

Nellie Raedts
Wieke Bonthuis
Henk Schouwenaars

De voorzitter: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer Verroen: Voorzitter. Eerst de reactie van de portefeuillehouder in ogenschouw nemen. De portefeuillehouder zegt: "Hebben wij wel helder gezonden? Daar moeten wij eens naar kijken." Deze formulering is voor ons niet echt een goede weergave van wat wij vinden dat er gebeurd is. Er is niet goed gezonden, concluderen wij, er is niet helder aangegeven dat er in de ogen van het waterschap slechts een zeer veilig alternatief is en dat in de trechtering en het schrappen van alternatieven uiteindelijk maar een alternatief veilig genoeg overbleef, is niet goed gezonden. Ik adviseer het dagelijks bestuur dat ook zo te zeggen en niet te zeggen 'eens kijken of', want dat doet geen recht aan de discussie en inbreng die wij hier gehoord hebben. Het tweede punt, er moet een evaluatie komen, heb ik gehoord, ook van het dagelijks bestuurslid maar ik wil van het dagelijks bestuur bevestigd krijgen dat er op korte termijn een evaluatie volgt over hoe dit traject wel tot een goede communicatie met onze inwoners had kunnen leiden en de lessen die wij eruit leren. Dat zou ik graag positief toegezegd willen krijgen, net als mijn eerdere vraag over de communicatie en het mea culpa daarover. Verder heb ik in de eerste aankondiging van ons dagelijks bestuurslid gehoord dat hij met iedereen aan tafel wil en mogelijk nieuwe informatie serieus in ogenschouw wil nemen. Als hij dat doet en er komt nieuwe informatie boven tafel, hij niet wil uitsluiten dat hij wellicht een heroverweging zou overwegen. Als je met iedereen aan tafel gaat en er zou nieuwe informatie komen, let op mijn formulering, dan zou die nieuwe informatie serieus gewogen moeten worden, lijkt mij. Is het dagelijks bestuurslid dat met mij eens? Dan de motie. Als de vragen door het dagelijks bestuurslid positief beantwoord worden, dan heb ik geen behoefte aan een motie. Het dictum schrijft voor dat wij zoals in een BOB-traject zou kunnen, projecten daadwerkelijk in het algemeen bestuur besluiten. Als er straks een projectaanvraag komt, dan zullen wij dat traject zeker in BOB agenderen en in stemming brengen.

De heer Taks: Om te beginnen vind ik dat de plaatsvervangend portefeuillehouder complimenten verdient voor de beantwoording van de vragen en opmerkingen van het algemeen bestuur. Het is een heel moeilijk dossier in moeilijke omstandigheden, ik vind dat hij zich uitstekend van zijn taak heeft gekwet. Van belang vast te stellen dat het dagelijks bestuur duidelijk erkent dat er grote fouten zijn gemaakt in de communicatie. Het probleem is natuurlijk dat bij participatie en communicatie heel veel fout kan gaan. Wij trekken hier lessen uit maar wij moeten ons niet de illusie aanpraten dat het in de toekomst wel goed zal gaan. Bij elk participatieproces is van belang om duidelijk aan te geven waar de grenzen liggen van de participatie, want nu bestaat vaak de indruk dat er een soort meebeslissingsrecht bestaat en dat is duidelijk niet zo. Dus moeten wij de mensen ook niet wijs maken dat zij meer mogen en kunnen dan mogelijk is. Ik denk dat het goed is dat het dagelijks bestuur in overleg treedt met het college van Geertruidenberg om de zaak uit te praten en de lucht op te klaren en misverstanden uit te praten en dat dan de goede verhoudingen weer hersteld worden. De motie is ingediend, het probleem is dat deze niet in diverse fracties besproken is. Ik kan wel een voorlopig oordeel geven, maar ik veronderstel dat er wellicht bij anderen straks de behoefte bestaat om te schorsen. Ik wil er wel vast mijn mening over geven. De motie is een buitengewoon slechte motie, want die wekt de verwachting dat de zaak heroverwogen wordt en dat er een ander besluit uit kan komen. Laten wij dat de mensen nou niet wijsmaken. Dit besluit is het enige besluit dat redelijkerwijs genomen kan worden. Als het fout is gegaan, dan heeft dat met het traject en de procedure te maken, maar niet met de zaak zelf. Nu het besluit laten nemen door het algemeen bestuur is helemaal van de zotte. Het is een taak van het dagelijks bestuur. Als het dagelijks bestuur verder nog fouten maakt in het dossier, dan kunnen zij straks door het algemeen bestuur worden afgerekend.

De heer Schouwenaars: Bij interruptie. Waarom hebben wij dan als algemeen bestuur besloten om in het kader van de regionale keringen wel een voorkeursalternatief aan het algemeen bestuur aan te bieden?

De heer Taks: U kunt in de toekomst andere besluiten nemen, maar dit besluit is genomen. Ik vind niet dat je staande het proces een afspraak moet herroepen. Bovendien hield bestuurlijke vernieuwing ook in dat we meer zouden overlaten aan het dagelijks bestuur. Als dat niet zo is, dan is er blijkbaar een misverstand over het proces van bestuurlijke vernieuwing. Ik was er aanvankelijk niet zo gelukkig mee om steeds meer aan het dagelijks bestuur over te laten, maar dat is wel de lijn die ingezet is en daar past dit uitstekend in.

Mevrouw Franssen: Voorzitter. Ik kan niet reageren op de portefeuillehouder want die heeft ook niet op mij gereageerd, ja, dus ik ga nu in op hetgeen hij geantwoord heeft op anderen. Ik kan mij voorstellen dat het een lastig dossier is en ik sluit mij aan bij de woorden van de heer Taks dat het heel dapper is dat de heer De Jong het hier wil verdedigen. Ik wil reageren op de motie. Wij zouden het slecht vinden als er een heroverweging zou plaatsvinden en dan sluit ik mij helemaal aan bij wat de heer Taks zegt, omdat wij dan suggereren dat er toch een ander besluit gaat komen. Dat gaan wij als algemeen bestuur niet voor elkaar krijgen want het is nu eenmaal een besluit van het dagelijks bestuur. Wij kunnen van alles zeggen over communicatie en dat soort zaken, maar het besluit is genomen en ik vind dat wij nu de pijn moeten pakken en het boetekleed moeten aantrekken en zeggen dat wij het helemaal verkeerd hebben gedaan en opnieuw in gesprek met de mensen gaan die wij jarenlang eigenlijk een beetje gebruikt of misbruikt hebben – ik weet niet hoe je dat het beste kunt zeggen – maar in ieder geval voorgespiegeld hebben dat er een variant is terwijl er geen variant is. Ik vind dat wij gewoon duidelijk moeten zijn en niet allerlei verhalen moeten ophangen. Wij hebben het helemaal fout gedaan. Het dagelijks bestuur heeft een besluit genomen en die moet terug naar de mensen aan wie gesuggereerd is dat er een keuzemogelijkheid is en die is er niet. Eigenlijk moeten wij die pijn nu pakken.

De heer Van Dam: Voorzitter, de AWP heeft met respect geluisterd naar de portefeuillehouder. Hij treedt op als vervanger van de portefeuillehouder en onze complimenten daarvoor. Ik hoop wel dat in de communicatie over hoe dit proces gelopen is, dat wij duidelijk laten blijken dat het zo niet moet en dat wij gaan kijken hoe wij het in de toekomst beter gaan doen. Het college heeft aangegeven in gesprek te gaan met B&W van Geertruidenberg en de provincie en dat is geweldig. Maak duidelijk waar het fout is gegaan en hoe wij elkaar weer kunnen vinden. Ik heb ook gevraagd, probeer het vertrouwen te herstellen bij de participanten en de klankbordgroep, die mee hebben gedaan en zaken hebben aangedragen en eigenlijk op het verkeerde been zijn gezet. Ik vind dat wij niet simpel met een stukje communicatie dit kunnen wegnemen. Ik zou een toezegging willen van de portefeuillehouder om hier het vertrouwen te herstellen. De motie, ik vind het jammer dat wij deze niet schriftelijk hebben ontvangen, want dat leest gemakkelijker. Wat ik uiteindelijk heb gelezen, dan kan ik mij voorstellen dat je over de communicatie dingen verwoord. Ik denk samen met anderen zoals de heer Taks en de VVD, dat heroverweging van het genomen besluit onduidelijkheid schept en valse verwachtingen wekt. Het gaat nou juist over het vertrouwen dat weg is en dat wij moeten herstellen. Vandaar onze vraag om een toezegging te krijgen dat u dat vertrouwen gaat herstellen bij die groep en dan moet u niet het idee geven dat wij een ander besluit gaan nemen. Wij nemen een besluit over het meest veilige wat wij kunnen doen en wij nemen een besluit over dijken voor honderd jaar. Voor de duidelijkheid, wij zullen de motie niet steunen.

Mevrouw Bonthuis: Voorzitter, even voor mijnheer Van Dam en voor anderen. Om 19.53 uur hebben wij de motie in onze inbox ontvangen. Wij hebben hem dus allemaal.

De heer Van Dam: Bij interruptie, wij doen ook andere dingen dan continu onze mails lezen.

Mevrouw Bonthuis: U weet ook dat sommige dingen op het laatste moment pas rijp zijn. Wat ik belangrijk vind in de discussie hier, hoe gaan wij om met de gesprekken om het vertrouwen te herstellen en te laten zien dat wij lering willen trekken uit wat hier allemaal is fout gegaan. Ik sluit mij aan bij de woorden van de heer Verroen die zegt, als wij om tafel gaan en wij willen luisteren – en luisteren is niet alleen aanhoren, luisteren is ook iets doen met wat je hoort – dan moeten wij heel helder zijn over de kaders en wat wij wel of niet kunnen of willen overnemen. Wij hebben aan de voorkant van dit proces verzuimd om heldere kaders te stellen en ik denk dat wij dit optimaal moeten doen in het vervolg. Tegelijkertijd hoor ik mijn collega's geen heroverweging aannemen en dat is precies wat wij niet moeten doen, namelijk weer een gesloten proces. Wij blijven niet in gesprek met participanten in de samenleving en dat staat haaks op participatie. Voor mij hangt er nog een belangrijke inhoudelijke vraag boven de hele discussie, het fenomeen veiligheid. Ik heb niet uit de stukken kunnen opmaken waarin het verschil zit in de maximale vorm van veiligheid. Misschien gaat het te ver om daar nu diep op in te gaan, maar dat is wel een hamvraag in de hele discussie. Ik begrijp ook uit de bijdragen van de sprekers dat ook zij daarvan niet overtuigd zijn dat dat per se zoveel veiliger is. Ik vind dat die vraag wel goed beantwoord moet worden, want zo kunnen wij niet verder. Wij denken dat heroverweging wel degelijk aan het algemeen bestuur is en wij hebben met elkaar hier eerder gezegd dat alles wat heel erg raakt aan onze achterban, wel degelijk des algemeen bestuurs is, dus prima om dat te doen. Ik denk zelfs dat als je de vervolgesprekken goed wilt doen, je in feite niet om heroverweging heen kunt, maar ik deel wel wat mevrouw Franssen opmerkte, dat wil dus niet zeggen dat het besluit dat nu door het dagelijks bestuur is genomen, misschien niet alsnog opnieuw wordt genomen. Die aanname moet je niet met elkaar hier neer willen leggen.

De heer Kocx: Voorzitter, dank aan de plaatsvervangend portefeuillehouder die het dossier in zijn schoenen geschoven heeft gekregen. Hij heeft zich bijzonder goed van zijn taak gekweten. Complimenten voor de antwoorden. Wij zijn daar tevreden mee. Wij steunen de motie niet, omdat het impliciet om heroverweging gaat en ook anderen hebben gezegd dat je geen valse verwachtingen moet wekken. Onze fractie is er wel van overtuigd dat het besluit van het dagelijks bestuur het enige juiste besluit is in het kader van de veiligheid en betaalbaarheid.

De heer Schouwenaars: Voorzitter. Nog even terugkomend op veiligheid. In de rapporten van Tauw en andere scores de varianten op veiligheid vanuit de normen van nu gelijk, met andere woorden, veiligheid is niet doorslaggevend geweest, maar de uitbreidbaarheid in de toekomst. Als wij het proces in waren gegaan van jongens en meisjes in Geertruidenberg en omstreken, veiligheid is het enige waar wij met jullie over willen praten, zelfs dan waren wij met dit besluit op ons gezicht gegaan omdat het om de huidige veiligheid gaat. Dat is een. Ik vind daarnaast en dan heb ik het over het proces tot nu toe, dat de portefeuillehouder wel heel simpel praat over 'er waren een paar mensen ontevreden'. Ik heb in bestuurlijk Nederland zelden zo'n pittige brief van een college aan het waterschap gezien, ik heb zelden zo'n brief gezien van een gemeenteraad aan een waterschap of een andere overheid met deze bewoordingen. Ik neem deze mensen in Geertruidenberg wel serieus in tegenstelling tot de heer Slenders, dat als de raad een besluit heeft genomen en een nette brief stuurt en als het college van B&W dat doet, dan neem ik dat serieus en als bestuur moet je dat oppakken.

De heer Slenders: Zegt u nou dat ik het college niet serieus neem?

De heer Schouwenaars: U zei dat de zorgvuldigheid van de besluitvorming in de gemeente Geertruidenberg – laat ik het familiair zeggen – een zootje ongeregeld was.

De heer Slenders: Ik zal het nog een keer herhalen, ik heb gezegd dat wanneer je het communicatieproces onderzoekt, je tegelijkertijd het gehele communicatieproces bij de gemeente inclusief het oorspronkelijke voorstel ook onder de loep moet nemen plus het zwalkende beleid van de raad. Dat heb ik gezegd, niks meer en niks minder. Dus ik neem ze wel serieus, anders was ik daar allang opgestapt.

De heer Schouwenaars: De gemeenteraad mag dus in uw ogen zwalken.

Mevrouw Bonthuis: Bij interruptie, het is in processen zo dat het eindresultaat telt en dat geldt voor het hele participatieproces dat wij hebben doorlopen en ook voor de besluitvorming in de gemeenteraad. Het heeft niet zoveel zin om alle stappen daarvoor nog te bekijken.

De voorzitter: Wij gaan geen interrupties op interrupties plegen.

De heer Schouwenaars: Nog even reagerend op de portefeuillehouder die zei van, het is de eerste keer dat wij met een HWBP-project te maken hebben. Ik zou alle eer en glorie naar ons toe willen trekken wat er bij de Overdiepse Polder is gebeurd, waar wij wel heel goed naar de omgeving hebben geluisterd en waar wij wel samen met de mensen hebben opgetrokken. Laten wij nou niet net doe dat wij niet weten hoe dat moet, want dat hebben wij in dat project uitstekend gedaan met hetzelfde dagelijks bestuur en dezelfde portefeuillehouder, de heer Van der Kallen in het laatste deel van het traject. Wat dat betreft, ere wie ere toekomt. Ik zou procedureel een opmerking willen maken, als u gaat heroverwegen – wij gaan de motie overigens ondertekenen – om serieus nog eens naar het traject maar ook naar de inhoud te kijken, niet alleen louter op veiligheid, want begin 2019 komt er een projectvoorstel in het algemeen bestuur waarin wij het risico lopen dat er een groot aantal zienswijzen wordt ingediend die zeker hout zullen snijden. Moeten wij dan in 2019 gaan heroverwegen omdat wij dat nu weigeren te doen? Dat is volgens mij het paard achter de wagen spannen, omdat wij dan in de situatie zitten dat er ook een juridische weging moet plaatsvinden van de argumenten. Als ik kijk naar de rol van de klankbordgroep in het proces tot nu toe en de opdracht die zij zorgvuldig hebben behandeld, dan kunnen er voor ons weleens veel voetangels en klemmen in het proces zitten en dan zijn wij in 2019 zo ver dat wij een Raad van State-proef besluit nemen, omdat wij zeggen, toen hebben wij niet overwogen, laten wij het ook nu niet doen of we zeggen in 2019, laten wij nog eens terugkeren naar 2016 en vooraan beginnen. Dat is de juridische weg die ik mij voor kan stellen die gaat lopen. Dat zou ik mee willen geven aan het dagelijks bestuur om dat traject serieus te bekijken. Als twee of drie overheden met elkaar over straat rollebollen, dan zou het weleens zo kunnen zijn dat als het twee-een is, dat die twee bij de Raad van State gaan winnen.

Mevrouw Raedts: Ik wil graag even reageren op een aantal collega-algemeen bestuursleden die zeggen, wij moeten het vertrouwen terugwinnen en wij gaan niet heroverwegen. Mevrouw Bonthuis heeft het in feite ook gezegd, als je niet serieus een heroverweging toezegt, wat niet wil zeggen verkeerde verwachtingen creëren, dat is echt iets anders. Je kunt vanuit bepaalde uitgangspunten zeggen, wij gaan nu toch weer eens om de tafel zitten om te heroverwegen, pas dan vind ik dat je open en eerlijk als bestuur van het waterschap toegeeft dat er procesfouten zijn gemaakt, dat je daarvan wilt leren en dat je een heroverweging zo zorgvuldig doet dat daarmee het vertrouwen teruggewonnen kan worden. Anders niet.

De voorzitter: Ik heb de heer Taks horen zeggen dat de motie nog niet bekend was en dat er wellicht ruimte voor fractieberaad nodig was.

De heer Taks: Wat ons betreft is dat niet nodig. Er is geen fractieberaad over gevoerd, maar wij zitten naast elkaar hier en een fractie van twee leden is goed te overzien.

De voorzitter: Ik schors de vergadering toch voor enkele minuten voor overleg van het dagelijks bestuur. Ik heropen de vergadering.

De heer De Jong: Voorzitter. De heer Verroen staat bovenaan het lijstje. We hebben het in eerste termijn ook al gehad over de communicatie. De evaluatie van de communicatie zal gaan gebeuren. De toezegging is ook dat wij dat zo snel mogelijk op gaan pakken, laten wij dat ook wel zorgvuldig doen, hoewel wij wel snelheid zullen betrachten, want wij hebben gezegd om ook zorgvuldig naar het proces te kijken. Dat moeten wij niet te lang laten wachten, dus laten wij de communicatie zo snel mogelijk mee oppikken. Ik moet toegeven dat wij als dagelijks bestuur mogelijk een aantal keren niet zo goed hebben gezonden. Wij hebben gezegd, communicatie is tweezijdig, maar als de zender niet goed werkt, dan kan er geen ontvangst plaatsvinden, dus als dit vanuit het dagelijks bestuur zo is gegaan, mijn verontschuldigen daarvoor. Ook de heer Taks zegt, wij moeten hier lessen uit trekken voor de goede verhoudingen en daar kan ik mij totaal bij aansluiten. Ik zal mevrouw Franssen zeker niet vergeten, helaas dat ik u in eerste termijn vergeten ben, maar ook uw inbreng komt aan de orde. U gaf aan, er is een dagelijks bestuursbesluit, houd de mensen niet iets voor wat loos is en geef hen geen valse hoop door een heroverweging. Dan kun je beter nu de pijn pakken en dat is ook de lijn van het dagelijks bestuur. Een uitspraak van u, mensen misbruikt. Zeker geen misbruik van mensen, wij gebruiken graag de expertise en inbreng van de omgeving en dat hebben wij in dit proces tot nu toe gedaan en ik hoop dat wij dat ook in het vervolg van het proces een vervolg laten krijgen. Het zal wel wat effort vragen om de mensen daarvoor uit te nodigen en vertrouwen te geven en daarvoor gaan wij eerst het proces in om dat vorm te geven. Wij dachten in eerste instantie hier een aanzet toe gegeven te hebben, maar uiteindelijk heeft dat op 22 mei niet die opbrengst meegebracht, maar dat zullen wij moeten herhalen en herhalen. Ik hoop dat de uitnodiging duidelijk is naar de omgeving, dat het waterschap met open deuren en een open mind naar de omgeving staat, ook na dit besluit. De heer Van Dam blijft in de lijn van, het is duidelijk wat er verkeerd is gegaan. U refereert nog een keer aan het overleg dat gaat plaatsvinden. Er gaat uiteraard overleg plaatsvinden waar wij de start van vertrouwen in bestuurlijke zin graag oppakken. Dat is toegezegd en dat zal ook gaan gebeuren om daarmee voort te gaan. U zegt zelf, heroverweging geeft geen vertrouwen.

De heer Van Dam: Voorzitter. Ik heb gevraagd in eerste en ook in tweede termijn, ik heb gerefereerd aan uw toezegging over dat gesprek met het college en de provincie, maar ik heb ook de toezegging gevraagd om ook richting de participatiegroep en klankbordgroep het vertrouwen te herstellen en ook met hen in gesprek te gaan. Daarom deze interruptie om dit duidelijk boven water te krijgen.

De heer De Jong: U en meerdere leden hebben dit aangedragen en bij deze zeg ik u toe dat wij de participatie weer op gang willen brengen met de omgeving. Mevrouw Bonthuis spreekt over heldere kaders stellen. In het participatieproces hebben wij die heldere kaders in onze beleving wel gesteld. Als dat niet zo overgekomen is, dan zitten daar de evaluatiemomenten in de participatie. Als ik terugkijk in rapporten die ik niet als portefeuillehouder maar als dagelijks bestuurslid tot mij heb moeten nemen, zie ik wel waar de participatie toe moet leiden en waar deze eindigt. Dat was op dat moment helder, maar blijkbaar niet helder voor iedereen die daarbij betrokken is geweest. Dat is schadelijk voor het waterschap, voor het proces en de toekomst en daar moet aan gewerkt worden. U zegt iets over veiligheid. Wij hebben in het dagelijks bestuur voorafgaande aan de besluitvorming duidelijk de kaders vastgelegd hoe wij de besluitvorming vorm zouden geven. Dat is een openbaar stuk en gaat over de meetlat waar wij het langs gelegd hebben. Bij een gelijkwaardig alternatief zal veiligheid bovenliggend zijn. Dat kunnen wij en u teruglezen in de stukken en die meetlat hebben wij gehanteerd.

Mevrouw Bonthuis: Bij interruptie, het klopt dat u zegt dat het in de stukken staat, maar ik merk heel veel verschillende beelden over de veiligheid. Die zijn niet eenduidig bij mensen die zich er ten zeerste in verdiept hebben, ook vanuit de samenleving Geertruidenberg, terwijl het wel het meest cruciale onderdeel is wat hier op tafel ligt. Er is nog meer uitleg nodig over wat wij als waterschap verstaan onder veiligheid en op welk moment wij die normen wel willen hanteren, wanneer er aanscherping van de normen komt.

De heer De Jong: Ook aan u geven wij het antwoord dat wij geen valse hoop willen geven. Ook de heer Kocx heeft zich in die bewoordingen uitgelaten. Terug naar de heer Schouwenaars. Veiligheid, ik gaf net aan, ik heb duidelijk neergelegd welke veiligheidseisen het dagelijks bestuur langs de meetlat heeft gelegd. In de notulen van 4 april ziet u dat terug. In het kader van de procesvorming kijken wij naar het rapport van Tauw en daar zit duidelijk de afweging in van de veiligheidseisen die bovenliggend zijn voor de dijkteruglegging.

De heer Schouwenaars: Bij interruptie. Kan de heer De Jong dan een verklaring geven voor het feit dat de ambtelijke organisatie het rapport van Tauw anders leest en zegt, veiligheid is in beide opties gelijkwaardig?

De heer De Jong: Besluitvorming in het dagelijks bestuur vindt plaats op basis van voorliggende stukken. Wij hebben in dit dossier totale openbaarheid betracht en stukken die niet altijd in de openbaarheid komen, zijn openbaar gemaakt. Wij wilden graag transparant zijn, maar uiteindelijk is besluitvorming aan het dagelijks bestuur.

Mevrouw Van den Berg: Bij interruptie, ik vind dat wij geen antwoord krijgen. De veiligheid, alles wat wij lezen in de rapporten, geven aan dat ze gelijkwaardig zijn op veiligheid en nu wordt het besluit genomen dat de ene meer veilig is. Ik wil helder op papier weten waarom de ene veilig is en welke normen u hanteert. Ik kan dit niet uitleggen aan mijn achterban.

De heer De Jong: Dat vinden wij terug in het Tauw rapport, daar hebben wij de plussen en minnen neergelegd. Dat is de meetlat waar wij het naast gelegd hebben en waar voor de dijkteruglegging bovenliggend veiligheidsaspect voor nu en in de toekomst is. Dan de heer Schouwenaars over de juridische gevolgen. Wij hebben ons vergewist van de gevolgen van ons besluit. Dan de motie. Die raden wij af als dagelijks bestuur. Uiteindelijk is de besluitvorming in het hele proces voorafgaand neergelegd bij het dagelijks bestuur. Deze motie zou hierop terugkomen en dat raden wij af als dagelijks bestuur.

De voorzitter: Hiermee komt een einde aan de beraadslagingen. Dan komen wij bij de stemming over de ingediende motie. Ik stel voor dat te doen bij handopsteken. Wie is voor deze motie? Dat zijn de fracties Water Natuurlijk, PvdA en Natuurterreinen. De overige fracties stemmen tegen, de motie is verworpen.

De heer Schouwenaars: Voorzitter. Mogen wij van u nog een voorstel verwachten wanneer wij discussiëren met de heer Van der Kallen over zijn persoonlijk functioneren, zoals toegezegd door de heer Mureau?

De heer Mureau: U mag mij geen toezeggingen in de schoenen schuiven die ik niet gedaan heb. Wij kunnen dat na afloop van de vergadering doen.

De voorzitter: Ik heb dat de heer Mureau niet horen zeggen, maar ik heb zelf wel aangegeven dat indien een dergelijk verzoek van het algemeen bestuur wordt gedaan, dat ik dat tegemoetzie. Als u dat verzoek indient, dan komt dat op de agenda.

Besluit: Het algemeen bestuur neemt de brief plus reactie dagelijks bestuur voor kennisgeving aan.

1.b. Rekenkamercommissie

1.b.1. Quick scan baggerbeleid, jaarverslag 2016 en 2017, onderzoeksprotocol Rekenkamercommissie

De voorzitter: Ik kijk naar de klok, het is al halftien geweest. In beginsel hebben wij nog een uur voor de rest van de agenda. Een halfuur? Anders beleggen wij een nieuwe vergadering.

De heer Spierings: Is het niet mogelijk dat wij nu de vergadering beëindigen en vrijdag met frisse moed opnieuw verder gaan?

De voorzitter: Dat is mogelijk, maar ik stel voor de afspraak vast te houden dat wij zoveel als mogelijk behandelen en dan aan het einde kijken of wij woensdag bij elkaar komen of een aantal dingen doorschuiven naar een andere vergadering. Laten wij kijken hoever we komen. De quick scan baggerbeleid. De heer Kees Burger is aanwezig namens de Rekenkamercommissie, van harte welkom, want de voorzitter en vicevoorzitter zijn verhinderd.

De heer Kocx: Voorzitter. Dank aan de rekenkamer voor het jaarverslag 2016 en het jaarplan 2017. Goed dat onderzoeken gaan beginnen met een quick scan en wij zijn benieuwd naar de quick scan over het baggerbeleid die als eerste opgepakt gaat worden. Verder verheugt het onze fractie dat geprobeerd wordt om het onderzoek samenwerking met Vlaanderen samen met Waterschap De Dommel uit te voeren. Wij wensen de rekenkamer alle succes en een vruchtbare samenwerking toe.

De heer Taks: Voorzitter. De fractie 50plus is ingenomen met het nieuwe onderzoeksprotocol van de rekenkamer. Het garandeert de onafhankelijke positie van de rekenkamer en betreft de fractievoorzitters nauwer bij het werkproces van de rekenkamer en dat garandeert ook het rapport dat is uitgebracht.

De heer Schouwenaars: De complimenten zoals de anderen hebben gegeven. Ik zou de rekenkamer voor de quick scan baggeren willen meegeven om juist met name de omslag die gemaakt is van kwantiteit naar kwaliteit van water in het baggerverhaal nadrukkelijk mee te nemen.

De heer Van der Heijden: Voorzitter, er is al behoorlijk wat gezegd, maar wij zijn ook ingenomen met de quick scan die begint. Stel dat wij daardoor zeer uitvoerend meer materiaal zouden willen hebben, dat wij het dan verder uitdiepen. Blijkt het niet nodig, dan kunnen we een ander onderwerp nemen.

De heer Burger: Dank voor alle lovende woorden. Wij zijn zelf ook heel benieuwd wat er gaat komen uit de eerste quick scan en zeker hoe daarna het proces zal gaan lopen. De opmerking van de heer Schouwenaars over de omslag van kwantiteit naar kwaliteit zullen wij meenemen in het onderzoek.

De voorzitter: Met dank en vertrouwen in de rekenkamercommissie neemt het algemeen bestuur kennis van de quick scan baggerbeleid, het jaarverslag 2016 en het jaarplan 2017/2018. Het onderzoeksprotocol van de rekenkamercommissie nemen wij voor kennisgeving aan.

Besluit: Het algemeen bestuur neemt de quick scan baggerbeleid, het jaarverslag 2016 en het jaarplan 2017 en het onderzoeksprotocol Rekenkamercommissie voor kennisgeving aan.

1.b.2. Rapportage nazorgonderzoek: Van grip en samenhang, 'in control' bij verbonden partijen

De heer Schouwenaars: Voorzitter, de discussie raad van commissarissen met name bij de SNB, moeten wij voeren op een tijdstip dat het beter past. Wij zijn nu bezig met een heel lang traject over de evaluatie van hoe om te gaan met baggerslib. In de discussie komt automatisch de positie van SNB terug en dat is een goed moment om met elkaar van gedachten te wisselen over de governancestructuur zo die er zou moeten zijn en de plaats van de raad van commissarissen daarin.

De voorzitter: De heer Burger heeft geen behoefte om daarop te reageren. Het dagelijks bestuur neemt dit voor kennisgeving aan. Dank aan de rekenkamercommissie.

Besluit: Het algemeen bestuur neemt het rapport nazorgonderzoek: Van grip en samenhang, 'in control' bij verbonden partijen voor kennisgeving aan.

2. Notulen en besluitenlijst d.d. 10 mei 2017

De voorzitter: Naar aanleiding van de notulen heeft de heer Schouwenaars en in het vervolg door mij een verkeerd jaartal genoemd, namelijk 1986, 1987. Het had moeten zijn?

De heer Schouwenaars: Eind zestig jaren, want in 1970 is de zaak gedempt.

De voorzitter: Dat ging over het dempen van de Roode Vaart in Zevenbergen. Dat staat nu in de notulen als correctie op de uitspraak.

Besluit: Het algemeen bestuur stelt de notulen (inclusief de besluitenlijst) en de actie- en toezeggingenlijst van 10 mei 2017 vast.

3. Nota's ter besluitvorming

3.a Verantwoording 2016

3.a.2. Besprekingsverslag van de voorbereidingscommissie Financiële Zaken (voor kennisgeving)

3.a.3. Evaluaties afgeronde projecten 2016 (voor kennisgeving)

Besluit: Het algemeen bestuur neemt kennis van de projectevaluaties van de projecten inclusief de verantwoorde totale projectkosten.

3.a.4. Samenvatting Zuiveringsspiegel 2016 (voor kennisgeving)

3.a.5. Jaarverslag Crisisbeheersing 2016 (voor kennisgeving)

3.a.6. Jaarverslag 2016 Commissie Bezwaarschriften (voor kennisgeving)

3.a.7. Rapportage 2016 over het gevoerde integriteitsbeleid (voor kennisgeving)

De voorzitter: Ik stel voor alle punten onder 3.a. gezamenlijk te bespreken, dus 3.a.2 tot en met 3.a.7. indien dat geen dilemma's meebrengt voor de fracties.

De heer Kocx: Voorzitter. De jaarrekening 2016 is uitgebreid behandeld in de financiële commissie. Helaas was daar niet iedereen aanwezig. Wij hebben over 2016 een heel mooi resultaat gehaald, wel een groot verschil tussen managementletter 4 en het uiteindelijke resultaat van de jaarrekening, dat is gelukkig een groot stuk hoger, maar gezien de afwijkingen had de afwijking ook de andere kant uit kunnen zijn en dan hadden wij hier minder staan juichen. Dat geeft wel aan dat er nog zorgvuldiger en scherper naar de tussentijdse resultaten moet worden gekeken om te trachten de managementletters zoveel mogelijk te laten aansluiten op de werkelijkheid en niet te zien dat er tussen ML4 die toch minstens driekwart van het jaar moet dekken, en de jaarrekening er zo'n groot verschil zit. Wij kunnen instemmen met het advies dat gegeven wordt en de daarin voorgestelde resultaatsbestemmingen.

De heer Van Noord: Voorzitter, het komt niet vaak voor dat wij als fractie over een agendapunt allebei iets willen zeggen, maar dat is nu wel het geval. 3.a.6, commissie Bezwaarschriften, ondanks dat de behaalde behandelingstermijn wel binnen de wettelijke normen valt, vindt mijn fractie het nodig dat de behandelingstermijn die opgelopen is van zeveneneenhalf (7,5) naar tien (10) weken teruggedrongen wordt. U noemt het een lichte stijging, maar van zeveneneenhalf (7,5) naar tien (10) is drieëndertig procent (33%) en dat vind ik geen lichte stijging. Nogmaals, wel binnen de wettelijke normen, maar een oproep dat zoveel mogelijk terug te brengen.

De heer Sneep: Voorzitter. Naar aanleiding van 3.a.1., de adviesnota jaarstukken 2016. De VVD is verheugd over het exploitatiesaldo van ruim twee miljoen euro (€ 2.000.000) zelfs meer dan drie miljoen euro (€ 3.000.000) ten opzichte van de aanvankelijke begroting en met forse reserveringen voor duurzaam financieel beleid en daarmee beperking van de schuldenlast die zodoende mooi trendmatig onder de streefwaarde uitkomt. Onze oprechte complimenten daarvoor. Echter, om de scherpste erin te houden wil de VVD ter overweging meegeven dat als wij het even helemaal omgekeerd bekijken, je jezelf ook de vraag kunt stellen of we niet te ruim begroot hebben. Zouden we niet wat strakker, meer taakstellend moeten begroten of bepaalde hoogrisicoprojecten wellicht wat naar voren halen in de tijd? Bij 3.a.2., verslag voorbereidingscommissie Financiële Zaken, ondanks het feit dat wij een hoge weerstandsratio hebben en de schuldenlast zich inmiddels trendmatig onder de streefwaarde beweegt zoals net gezegd, vindt de VVD het zorgwekkend dat de schulden per inwoner meer toenemen dan gemiddeld. De VVD vraagt zich af hoe het dagelijks bestuur tegen deze ontwikkeling aankijkt. In de technische vragen is er al voor een deel antwoord op gegeven en dank daarvoor. Verder acht de VVD het een goede zaak dat alle lopende investeringskredieten opnieuw tegen het licht gehouden worden, evenals de gemandateerde projecten waarvoor nog geen uitvoeringskrediet is verstrekt en dat de nauwkeurigheid van schattingen van investeringsbedragen en het voorkomen van overschrijdingen nadrukkelijk de aandacht gaan krijgen.

De heer Verroen: Voorzitter. Ik sluit mij aan bij de woorden van instemming en tevredenheid over het mooie resultaat dat wij hebben behaald, daar zijn wij allemaal heel blij mee, maar zoals de heer Sneeep zegt, is de oorzaak gelegen in het feit dat we te ruim begroten dan wel moeten wij de planning & control cyclus wat strakker aanhouden. Gezien de tijd beperk ik mij tot 3.a.3., waarbij de evaluatie van de afgeronde projecten wordt gepresenteerd waarbij heel optimistisch staat dat drieënzeventig procent (73%) van de doelen wordt behaald, wat mij automatisch de gedachte ontlokt, zevenentwintig procent (27%) dus niet. Als ik kijk naar de oorzaken waardoor doelen niet gehaald zijn waarover overigens een uitgebreide analyse gepresenteerd is waarvoor dank, zal ik daar in de volgende algemeen bestuursvergadering mijn zorg over uitspreken. Dat signaal wilde ik nu vast even aangeven.

Mevrouw Van den Berg: Voorzitter, ik sluit mij aan bij de woorden die zijn gezegd over het resultaat, maar ook bij de begrotings- en planning & control cyclus die wij hier voeren, dat wij daar toch en dan verwijs ik naar mijn collega van bedrijven, fluctuaties zien die eigenlijk voor ons, die hadden zomaar de andere kant op kunnen slaan en in een negatief resultaat kunnen uitmonden. Ik was ook zeer verbaasd over onze weerstandratio, die is uitstekend. Eigenlijk werd er gezegd, zes is een hoog getal. Dat kan ook naar beneden en wij vragen het dagelijks bestuur daar eens naar te kijken om daar op een andere manier mee om te gaan, want het is een vrij hoge ratio die wij aanhouden. Die kan ook naar beneden.

De heer Schouwenaars: Voorzitter. Akkoord met alle mooie voorstellen en de complimenten aan de mensen die ervoor gezorgd hebben. Een opmerking over 3.a.3. Ik sluit aan bij de heer Verroen en de heer Sneeep. Als ik wil weten wat de overschrijdingen zijn, dan wil ik ook weten wat de onderschrijdingen zijn, want uit de onderschrijdingen kun je ook halen hoe scherp je aan de wind kunt varen. Als je te ruim begroot, ga je de begroting voor de lange termijn te zwaar belasten waardoor je een aantal ambities die je hebt, terugschroeft, terwijl het niet nodig is. Als het gaat om plussen, dan ook de minnen graag in beeld.

De heer Taks: 50plus sluit zich aan bij de complimenten die uitgesproken zijn. Wij stemmen in met de jaarstukken. De adviesnota opent met de zin: "2016 is een goed jaar geweest." Dergelijke teksten hebben wij vorig jaar ook al aangetroffen over het voorgaande jaar. Dat is een tekst die meer past bij een onderneming, het jaarverslag van een nv, maar niet bij een bestuursorgaan zoals het waterschap. Wij denken dat die tekst duidelijk de hand draagt van de portefeuillehouder afkomstig uit het bedrijfsleven en de fractie Bedrijven. Het mag best een keer onderlijnd worden, hij zorgt voor een zorgvuldig financieel beleid hier in het waterschap en daar zijn wij heel tevreden over. De tekst is terecht gebruikt, maar het is wel een tekst die niet altijd bij de overheid wordt aangetroffen en misschien terecht niet, maar bij deze overheid kan het wel.

De heer Schots: Ik dank u allen voor de overvloedige complimenten die zijn uitgesproken. Die wil ik overbrengen naar de gehele organisatie want alle mensen die voor het waterschap werken, zo'n vijfhonderd (500), hebben daar direct of indirect aan bijgedragen. Dat is niet de prestatie van een enkeling en zeker niet alleen van het dagelijks bestuur. Ik draag bijzonder graag complimenten over aan de medewerkers van de financiële administratie en anderen die voor de heldere verslaglegging hebben gezorgd en dat er voor het tweede of derde jaar nauwelijks calls zijn gekomen in het traject met de accountant. Ook dat is iets wat onder de kwalificatie 'goed' valt, mijnheer Taks, en ik ben blij dat u deze ruime toepassing vanuit mijn achtergrond kunt justificeren. Ik ben blij met uw opmerking daarover en ben zo vrij om het 'goed' niet alleen op mijzelf en het dagelijks bestuur te betrekken, maar op de hele organisatie zoals ik net genoemd heb. De heer Van Noord maakt een opmerking over het oplopen van de termijn bij de bezwaarschriften. Dat is op zichzelf een juiste constatering, maar het is zo dat de bezwaarschriftenprocedures niet allemaal standaard zijn. De ene keer gaat het wat vlotter dan de andere keer en dat vertaalt zich naar de termijn. Het waterschap en de commissie Bezwaarschriften streven er natuurlijk naar om de termijn van afhandeling zo kort mogelijk te doen zijn. Daarvoor zijn in de hele Verordening Bezwaarschriften voorzieningen getroffen om de processen te bekorten en daar blijven wij bovenop zitten. Mijnheer Sneeep en enkele anderen hebben gesproken over het goede financiële beleid en aan de andere kant, hebben wij de begroting niet te ruim gesteld. Ik denk dat uit de discussies die wij elk jaar hebben over de begroting voorafgaand in het dagelijks bestuur en de disputen met de directie over de exploitatie en investeringsprojecten, blijkt dat wij bepaald niet aan de ruime kant zitten te begroten. Wij zijn er bovendien uiterst scherp op, want begrotingen moeten gerealiseerd worden met de doelstellingen die erachter staan en dat is het belangrijkste. Ik denk dat wij dat redelijk goed realiseren. De heer Sneeep spreekt zijn verwondering uit over de weerstandratio in verhouding tot de schuldenlast per inwoner. Dit punt is uitvoerig besproken in de Financiële Commissie en toegelicht door de accountant. De accountant heeft gezegd dat datgene wat in de benchmark is opgenomen, wat de andere waterschappen betreft de cijfers van 2015 zijn en bij ons de cijfers van 2016, dus daar zit enigszins een appel-peren karakter in. Met de accountant is afgesproken dat hij dit zo snel mogelijk zal aanvullen door de cijfers van de andere waterschappen ook op het niveau van 2016 te brengen en dan kunnen wij een serieuzere vergelijking maken. Blijft dat dit kerncijfer sterk waterschap specifiek en afhankelijk is van het financiële beleid van het betreffende waterschap, dan is daarmee de verwondering die u signaleert, niet alleen maar rekentechnisch op te lossen. De opmerking van de heer Verroen over de projectevaluaties

nemen wij mee als signaal en komen daar bij gelegenheid op terug. Mevrouw Van den Berg heeft gesproken over de weerstandsratio, de P&C-cyclus en de scherpste van de begroting en daar heb ik antwoord op gegeven. Dat geldt ook voor de heer Schouwenaars over de scherpste van de begroting. De heer Taks heb ik reeds beantwoord omdat ik het zo mooi vond wat hij zei.

Tweede termijn

Mevrouw Van den Berg: Ik heb gevraagd of de weerstandsratio die nu vrij hoog is en uitstekend wordt benoemd, naar een normaal niveau kan worden teruggebracht en wat daar de consequenties van zijn.

De heer Kocx: Even een formele vraag, net als vorig jaar, maar ik wil hem toch in de notulen hebben staan. Deloitte stuurt ons een stuk, daar staat op 'strikt vertrouwelijk'. Vervolgens krijgen wij dat via het dagelijks bestuur uitgereikt. Ik heb geleerd dat als er strikt vertrouwelijk op staat, wij daar niks mee mogen. Ik wil even formeel de bevestiging dat de strikte vertrouwelijkheid niet door het dagelijks bestuur wordt opgelegd.

De heer Schots: Terecht mevrouw Van den Berg, dat ik op die vraag niet ben ingegaan. Het weerstandsvermogen beschouwen wij in het waterschap binnen de kaders van de planningshorizon zoals die in de kadernota zit. Dat is ook voor het reserve- en voorzieningenbeleid van het waterschap opgenomen. Als u in de kadernota kijkt, dan ziet u dat het weerstandsvermogen over de planperiode van tien jaar in de kadernota naar het niveau van 1,2 zijnde de ondergrens, wordt teruggebracht. Dat is natuurlijk planning en planning is voortschrijdend en ieder jaar komt dat terug, maar dat is het kader waarin wij dat doen. Wij gaan nu niet omdat het weerstandsvermogen uitstekend is en het maar 1,2 hoeft te zijn, op korte termijn allerlei rare ingrepen plegen, want die verrekent zichzelf in de komende jaren. De vraag van de heer Kocx is bijna een routinevraag van elk jaar die u ook in de Financiële Commissie stelt. De accountant heeft aangegeven dat er geen bezwaar bestaat tegen het openbaar maken van de jaarstukken binnen de kring van het algemeen bestuur. Daarom worden ze ook in een openbare vergadering behandeld. U vraagt nadrukkelijk aan het dagelijks bestuur om dat te bevestigen en zonder dat ik ruggenspraak heb gehad met het dagelijks bestuur, kan ik zeggen dat het dagelijks bestuur daarmee akkoord is.

Besluit: Het algemeen bestuur stemt in met:

1. De overschrijdingen op de exploitatiebudgetten van de programma's: in totaal twee miljoen achthonderddertigduizend euro (€ 2.830.000);
2. De overschrijdingen boven de norm van de investeringskredieten: in totaal vijfhonderdeenveertigduizend euro (€ 541.000) (conform bijlage "Te autoriseren overschrijdingen investeringskredieten");
3. Vaststelling van de jaarstukken 2016;
4. Het instellen van een bestemmingsreserve Persoonsgebonden Basis Budget (PBB);
5. Bestemming van het bedrijfsresultaat van de taak Watersysteembeheer (negenenvijftigduizend euro (€ 59.000) positief):
 - a. Toevoeging financiële meevallers aan bestemmingsreserve DFB-WS: vierhonderdveertienduizend euro (€ 414.000);
 - b. Onttrekking uit de bestemmingsreserve DFB-WS: tweehonderdvijftienduizend euro (€ 215.000);
 - c. Toevoeging aan de bestemmingsreserve PBB-WS: honderdvijfentwintigduizend euro (€ 125.000);
 - d. Onttrekking uit de egaliseringsreserve WS: tweehonderdvijfenzestigduizend euro (€ 265.000);
6. Bestemming van het bedrijfsresultaat van de taak Zuiveringsbeheer (twee miljoen tweehonderddrieëndertigduizend euro (€ 2.233.000) positief):
 - a. Toevoeging financiële meevallers aan bestemmingsreserve DFB-ZB: negenhonderddrieënveertigduizend euro (€ 943.000);
 - b. Onttrekking uit de algemene/calamiteitenreserve ZB: tweehonderdachtenveertigduizend euro (€ 248.000);
 - c. Toevoeging aan de bestemmingsreserve PBB-ZB: honderdvijfentwintigduizend euro (€ 125.000);
 - d. Toevoeging aan de egaliseringsreserve ZB: een miljoen vierhonderddertigduizend euro (€ 1.413.000);
7. De definitieve bijdrage over 2016 voor de deelnemers aan de Gemeenschappelijke Regeling Muskusrattenbestrijding Noord-Brabant op zevenhonderdvierenvijftigduizend euro (€ 754.000) per waterschap.

3.b Kadernota 2018-2027 (Eerste ronde technische vragen)

De voorzitter: De inhoudelijke discussie vindt later plaats. U wordt gevraagd om voor 21 juni schriftelijke algemene beschouwingen in te dienen. Het dagelijks bestuur zal zijn best doen om dat voor 28 juni te bespreken zodat het op 12 juli besproken kan worden. De vraag nu is of de technische beantwoording nog

aanleiding geeft voor nadere vragen aan het dagelijks bestuur, zodat u dan goed in staat bent de algemene beschouwingen te maken.

De heer Verroen: Voorzitter. Ik ben even vergader technisch niet voldoende onderlegd. Het is geen technische vraag, daarom wil ik ter vergadering meer een vraag van project-bestuurlijke aard aan u stellen, die ik graag op korte termijn beantwoord zou zien zodat ik die kan meenemen in mijn algemene beschouwingen. In het vorige algemeen bestuur hebt u gezegd dat er een verbetertraject gaande is met name de projecten van de rioolzuivering. U hebt ons gevraagd vertrouwen uit te spreken dat het tot een goed einde komt. Ik heb u toen gevraagd of hier een planning voor is. Is er op korte termijn dus nog voor de behandeling van de kadernota, een concreet inzicht in de verbeterplannen op het niveau van wie doet wat en wanneer en wat is de doorlooptijd?

De heer Kocx: Voorzitter. Een aanvullende technische vraag, ik had bij de technische vragen gevraagd om een mooi verloop van de bestemmingsreserve duurzaam financieel beleid. Die zit er nu bij en daar staat in dat de opbrengst van de Switch SNB stukken lager is dan in het oorspronkelijke stuk van duurzaam financieel beleid. Tot ML2 hebben wij gezegd, wij nemen dat gewoon mee, het totale bedrag. Nu lijkt uit deze staat dat wij dat niet meer meenemen, maar dat wij nu al het verlaagde bedrag gaan meenemen. Als ik dat doortrek, dan krijgen wij niet het vermeende tekort op de exploitatie als wij niet het gehele bedrag gaan toevoegen, maar wij voegen alleen maar toe wat er overblijft. Klopt dat?

De heer Schots: In antwoord op de vraag van de heer Verroen. Aan het verbetertraject waar ik de vorige vergadering over gesproken heb, wordt zeer driftig en hard gewerkt door de afdeling Zuiveringsbeheer. Dat heeft een groot aantal activiteiten tot gevolg op het vlak van projectmanagement en training en scholing en het aantrekken van nieuwe mensen. Wij hebben te veel projectleiders die van buiten komen, die wij toch voor zover de behoefte structureel is, liever intern invullen, zodat het project loopt. Dat is ongoing en het is moeilijk te zeggen of dat in september, oktober of november al afgerond is. Ik heb verder de vorige keer aangegeven dat van die projecten – voor zover wij die nu kunnen overzien – die tot onverwachte overschrijdingen leiden, wij u daar op hele korte termijn nader beeld en duiding over zullen geven. Die activiteit loopt ook nu. De betreffende adviesnota komt in het eerstvolgende dagelijks bestuur aan de orde en zal u als alles goed loopt, in de vergadering van 12 juli bereiken, dus dan bent u bij over wat zich afspeelt bij alle projecten die momenteel in de pijplijn zitten. Het andere traject loopt en die financiële effecten zijn in de kadernota meegenomen.

De heer Verroen: Er is dus een project dat loopt ter verbetering, maar er is niet een projecteinddatum vastgesteld.

De heer Schots: Het is eigenlijk een soort ontwikkeltraject van werkwijzen, procedures en mensen en dat laat zich niet zo heel gemakkelijk in exacte einddata noemen. Natuurlijk heb ik tegen de directie gezegd dat ik liever heb dat het morgen klaar is dan overmorgen, maar het moet ook haalbaar en realistisch blijven. Ik kan u verzekeren dat ik voor aanvang van deze vergadering nog een laatste updategesprek met het verantwoordelijke directielid heb gehad en ik ben ervan overtuigd dat daar heel hard aan wordt getrokken. Bestemmingsreserve DFB, wij hebben in het kader van ML1 en 2 al gezegd dat wij bij ML3 voor de rekening 2017, het lopende jaar, een voorstel zullen doen hoe wij dat zullen gaan behandelen en dat zal er naar verwachting toe leiden dat stortingen en onttrekkingen equivalent aan elkaar zijn. Daarop is in de kadernota nu geanticipeerd.

De voorzitter: De echte eerste termijn komt bij de algemene beschouwingen. Het is nu 22.00 uur. Wij hebben nog een aantal stukken te gaan en over een aantal moeten wij vandaag een besluit nemen. Ik stel voor daarmee te beginnen en dan verder kijken wat wij voor 22.30 al of niet willen doen. Wij gaan door naar 3.f.

3.c Versnellingsplan duurzaamheid

Dit punt wordt besproken op de extra vergadering van 28 juni 2017.

3.d. Bioplastics uit zuiveringsslib – overgang naar demonstratie

Dit punt wordt besproken op de extra vergadering van 28 juni 2017.

3.e. Spelregels algemeen bestuur 2017

Dit punt wordt besproken op de extra vergadering van 28 juni 2017.

3.f. Vijfde wijziging Gemeenschappelijke Regeling Belastingssamenwerking West-Brabant (GR-BWB)

De heer Van Dam: Voorzitter, als ik het stuk lees, dan krijg ik de indruk dat er deelnemers zijn die willen uittreden. Is dit juist en wat is de motivatie?

De heer Verroen: Ik wil mijn instemming betuigen met het feit dat wij toetreders krijgen. Daar ben ik heel blij mee, want per toetreders gaan de lasten per deelnemer naar beneden en dat stemt mij tevreden.

De heer Taks: Het betreft een aantal technische wijzigingen, maar het meest cruciaal is het punt waar de heer Van Dam over sprak, de uittredingsregeling. Deze wordt aangescherpt. Dat is een hele zware financiële drempel tegen lichtvaardige uittreders en het is van belang dat de gemeenschappelijke regeling daar een belemmering tegen opwerpt. Uittreden moet altijd mogelijk zijn, maar er moet wel een prijskaartje aan hangen want er is geïnvesteerd in bepaalde capaciteit qua dienstverlening. Het is net als met de EU, daar is het ook heel moeilijk om uit te treden en terecht. Denk aan de Brexit, het is niet helemaal vergelijkbaar, maar qua strekking heeft het dezelfde functie. Ik denk dat wij vooral niet die regel moeten versoepelen.

De heer Schots: De vraag over de uittreders is de enige vraag. Net zoals elke gemeenschappelijke regeling heeft deze regeling een uittredingsbepaling. Dat is niet om de uittreders te faciliteren, integendeel, maar wel om als zich zo'n situatie voordoet, een instrumentarium te hebben wat de uittreding regelt. Bij de BWB hebben wij per 1 januari 2016 de uittreding van Alphen-Chaam meegemaakt, niet omdat zij niet tevreden waren over de dienstverlening van de BWB, integendeel zelfs. De verantwoordelijke wethouder in het algemeen bestuur van BWB heeft met pijn van ons afscheid genomen. Dat terugtreden had als achtergrond dat de gemeente Alphen-Chaam samen met de gemeenten Baarle-Nassau en Gilze en Rijen een bedrijfsvoeringsamenwerking heeft opgetuigd. Wij hebben vanuit de BWB alle moeite gedaan om daarmee twee nieuwe deelnemers binnen te krijgen, maar uiteindelijk heeft het ertoe geleid dat er een deelnemer vertrokken is, namelijk het nieuwe samenwerkingsverband ABG zoals dat met de afkorting van de gemeentenamen genoemd wordt. Dat heeft ervoor gekozen om zijn belastingzaken integraal onder te brengen bij de vakafdeling van de gemeente Gilze en Rijen. Wij hebben deze uittreding gehad met toepassing van de bepaling zoals die in de toenmalige gemeenschappelijke regeling stond, de bepalingen die ooit bij de oprichting van de BWB bedacht zijn. Wij zijn toen tot de conclusie gekomen dat dat nogal wat interpretatieruimte en vrijheid laat die wij ongewenst achten en naar aanleiding van dat uittredetraject is de uittredingsregeling aangescherpt en moeilijker gemaakt dan deze voorheen was. Uittredingen moeten mogelijk zijn, maar het moet ook niet al te gemakkelijk zijn.

Besluit: Het algemeen bestuur verleent toestemming aan het dagelijks bestuur om in te stemmen met de vijfde wijziging GR BWB.

3.g. Wijziging Gemeenschappelijke Regeling Aquon 2011

De heer Kocx: Voorzitter. Wij hebben technische vragen gesteld omdat er een discrepantie zit tussen de wijziging aan sich en artikelgewijs en in de algemene toelichting. De toelichting is heel helder, die spreekt over een onafhankelijk voorzitter. Die komt ergens anders vandaan, dat wordt heel netjes uitgelegd. In de regels staat het anders, daar staat "wordt uit ons midden benoemd", dus ik dacht dat het fout was. Nu blijkt uit het antwoord op de technische vraag dat de hele toelichting verkeerd is. Het artikel in de regeling is wel juist. Toen begreep ik het niet meer. Wij willen daar een onafhankelijke voorzitter. Wij hebben al een voorzitter, wij zitten daar met acht of negen mensen geloof ik. Wij hebben een voorzitter en een vicevoorzitter. Wij wilden een technisch voorzitter om dan iemand te hebben die onafhankelijk is en nou gaan we die persoon ook nog benoemen uit die acht of negen die er al zitten, terwijl er een voorzitter en vicevoorzitter zijn. Of ik begrijp het niet – dat is het meest waarschijnlijke – of het is heel onlogisch en dan wil ik toch even wat meer horen van het dagelijks bestuur, want anders zou ik bijna zeggen, ik ga hier niet mee akkoord want dit lijkt mij zo onwaarschijnlijk dat dit zo bedoeld is.

De heer Schots: Ik zal een poging doen een eerste beantwoording te geven, wellicht aangevuld door de heer Thijs die namens het waterschap aan de totstandkoming van deze GR-wijziging heeft deelgenomen. In de discussies over 'Op naar Aquon 2.0' die u ook kent uit presentaties, is het fenomeen van een onafhankelijk voorzitter genoemd. In de uitwerking van de voorstellen is gebleken dat een pure onafhankelijke voorzitter die je vanuit extern zou nemen, wettelijk gewoon niet kan. Dat staat de Wet gemeenschappelijke regelingen gewoon niet toe, dus je moet daarvoor een interne oplossing vinden. Het grootste probleem waar Aquon tegenaan liep, was dat in de tekst tot nu toe in de gemeenschappelijke regeling bij het staken van de stemmen in het dagelijks bestuur met een even aantal leden, de voorzitter de doorslaggevende stem zou hebben. Dat betekent dat het waterschap dat de voorzitter levert, daarmee een onevenredig zwaar stempel kan drukken op de besluitvorming in het dagelijks bestuur. Om die reden is de constructie gekozen zoals die nu is.

De heer Thijs: Het is zo dat de onafhankelijk voorzitter bij voorkeur toch uit het algemeen bestuur moest komen om voeling te houden met Aquon en de belangen van de waterschappen. Die technisch voorzitter stemt niet mee in het dagelijks bestuur, want hij is geen dagelijks bestuurslid, maar wel als lid van het algemeen bestuur. Daarmee is dat probleem bij stakende stemmen dat de voorzitter de doorslaggevende stem heeft, opgelost. Het is ook anders geworden in artikel 18 van de voorliggende gemeenschappelijke regeling.

De voorzitter: Ik snap dat de heer Kocx dit niet uit de toelichting heeft kunnen halen. De technisch voorzitter is een algemeen bestuurslid met stem, niet zijnde een dagelijks bestuurslid die voorzitter is zonder dat hij als voorzitter een doorslaggevende stem heeft bij het staken van de stemmen.

Tweede termijn

De heer Kocx: Ik ben blij dat u constateert dat het niet gek is dat ik het niet begrijp en wellicht begrijpen het er meer niet. Ik begrijp het niet dat je daarvoor kiest met zo weinig mensen maar dan nog is de regeling verkeerd, want er staat nergens dat die onafhankelijk voorzitter geen dagelijks bestuurslid mag zijn. Er wordt gekozen uit de algemeen bestuursleden. De dagelijks bestuursleden worden ook gekozen uit algemeen bestuursleden. Het wordt misschien niet zo bedoeld maar nu staat het niet zo in de regeling.

De heer Schots: Ik denk dat u daar een punt heeft. Ik stel voor dit mee te nemen in onze reactie aan Aquon en kijken hoe dat al of niet via een wijziging tot stand kan komen.

De heer Schouwenaars: Net als de heer Kocx snap ik er niks van en na ieder antwoord wordt het alleen maar vager. Ik stel voor dat de juristen dat goed regelen.

Besluit: Het algemeen bestuur verleent toestemming aan het dagelijks bestuur om in te stemmen met de wijziging van de Gemeenschappelijke Regeling Aquon 2011 met inachtneming van de gedachtewisseling die heeft plaatsgevonden en laat deze ook tot uitdrukking brengen bij de inbreng bij de bespreking van die wijziging.

3.h. Aanvraag voorbereidingskrediet instandhouding rwzi Nieuw Vossemeer

De voorzitter: Na behandeling van dit agendapunt kom ik met een nader ordevoorstel.

De heer Van Dam: Voorzitter, de AWP heeft moeite met dit punt. Als je een aanvraag doet voor honderdduizend euro (€ 100.000) en die moet ineens naar driehonderdduizend euro (€ 300.000) vinden wij toch wel heel fors en dat ook nog eens gezien de investering die daar moet plaatsvinden. Ik hoop niet dat ons gevoel juist is, maar wij krijgen een beetje de indruk dat deze rwzi, hoe zit het daar met het onderhoud dat wij plegen? Wij krijgen de indruk dat het om forse renovatiewerkzaamheden gaat van zaken die blijkbaar niet onderhouden zijn. Ik hoop dat u dat gevoel kunt wegnemen, want ik vind dat wij een goed onderhoudsplan moeten hebben. Wij vinden voor kapitaalsgoederen dat je jaarlijks onderhoud moet plegen en niet dat een rooster in elkaar zakt omdat het doorgerot is.

De heer Snee: Voorzitter. Het is al eerder gezegd en in aansluiting op de heer Van Dam, heel spijtig dat de overschrijding van de kostenraming zo hoog is, maar heel goed dat het aanleiding is om het voorkomen van dit soort afwijkingen als speerpunt mee te nemen in het verbeteringsproces bij zuiveringsbeheer.

De heer Kocx: Voorzitter. Wij sluiten ons aan bij de woorden van de VVD. Wij zijn erg geschrokken ondanks de voorwaarschuwing dat dit project geraamd is op een miljoen euro (€ 1.000.000) en nu bijna drie keer zo duur wordt, dus drie miljoen euro (€ 3.000.000) en wellicht dat er andere projecten zuiveringsbeheer zijn die wellicht met hetzelfde te maken krijgen. Wij zijn blij dat er nu heel intensief naar gekeken wordt wat de impact daarvan is. Er wordt gemeld: "Vooralsnog wordt ervan uitgegaan dat deze meerinvestering inpasbaar is binnen het investeringsplafond." Dat geldt dan voor deze maar er komt wellicht nog meer. Wanneer kunnen wij duidelijkheid krijgen of dat zo is, want als het niet zo is, dan heeft het gevolgen voor de kadernota.

De heer Schouwenaars: Met de antwoorden op de technische vragen kan ik niets. Is er een lange termijnplanning voor de rwzi's? Nee, die is er niet. Wanneer komt die? Dat weten we niet. Dat was gebaseerd op het andere verhaal dat ook vanavond op de agenda stond. Cruciale informatie ontbreekt en wanneer gaan wij die op orde krijgen? Dat is de zorg die ik wil uiten en die driehonderdduizend euro (€ 300.000) is verder geen probleem.

De heer Schots: Voorzitter, ik heb in onze vorige algemeen bestuursvergadering al aangekondigd dat wij met dit type probleem zitten bij een aantal projecten zuiveringsbeheer. Als u in de nota leest dat de eerste

globale investeringsraming in 2013 gemaakt is en wij zijn nu in 2017, dan kunt u zich voorstellen dat dat alleen al gezien de inflatie, toch een ander bedrag wordt dan wij toen geschat hadden. Wij zijn nu bezig de zaken met een verbeterplan op orde te brengen. U weet dat wij met de methodiek van assetmanagement voortaan wat professioneler naar onze vervangings- en onderhoudsinvesteringen kijken. U weet ook dat er sinds 2013 inmiddels tegenwoordig wat anders wordt aangekeken tegen wat je je kunt veroorloven als een zuivering niet of niet goed werkt. Vroeger was het, nou, dan storten we maar over en daar piept niemand over. Dan gaan wij het ding repareren en wij gaan over tot de orde van de dag. Tegenwoordig bij een minimale overstort staat handhaving meteen op de stoep want dat mag allemaal niet. Dat betekent dat dit project dat al heel lang in de pijplijn zit, last heeft van die dingen en van het feit dat wij met andere omgevingsfactoren rekening moeten houden dan nu. Dat is een belangrijke factor in de overschrijding van het investeringsbedrag, niet omdat wij de boel laten versloffen of pas aan onderhoud gaan werken als de boel is doorgerot. Dat is niet aan de orde. Wij onderhouden onze installaties zo goedkoop en effectief mogelijk, maar met de factoren die ik net aangaf en waarbij de termijn vanaf 2013 tot nu heel belangrijk is, is het helaas niet anders dan dat wij voor een grondige renovatie van de installatie veel meer nodig hebben dan wij destijds ingeschat hebben. De scope van de reparatie is ook een wat andere dan we destijds ingeschat hebben. Dat is de resultante van het feit dat wij het beheer van onze assets met de assetmanagementmethodiek ter hand nemen. Naar de heer Schouwenaars, op dat vlak is ook in het verbeterplan binnen zuiveringsbeheer meegenomen om op basis van de assetmanagementmethodiek een langjarig onderhoudsplan te maken, maar dat betekent wel dat je alle installaties op een bepaalde manier beschrijft, documenteert, tekent en inventariseert. En dat is niet overnight gedaan. Het zijn zeventien rioolwaterzuiveringsinstallaties en ik weet niet hoeveel leidingen en pompen. Daar hebben wij echt wel even tijd voor nodig, maar zoals ik al tegen de heer Verroen zei, er wordt hard aan gewerkt om dat op orde te krijgen.

Tweede termijn

De heer Van Dam: Dank voor de beantwoording van de portefeuillehouder, die kan ik een heel stuk volgen, alleen dat inflatie de oorzaak zou zijn van deze enorme overschrijding, vind ik een argument wat niet telt, want de inflatie is juist de afgelopen jaren heel laag geweest.

De heer Schots: Dat onderken ik, ik heb ook niet gezegd dat het aan de inflatie ligt. Uit mijn verhaal heeft u gehoord dat er een heleboel andere factoren zijn, maar in onze investeringsplanning nemen wij nu eenmaal als bedragen ooit geraamd zijn, geen inflatiecorrectie mee en dat is in dit geval ook niet gebeurd. Dat het effect daarvan in casu niet zo groot is, ben ik met u eens.

Besluit: Het algemeen bestuur stemt in met:

1. Het nader voorbereiden van de renovatiewerkzaamheden bij rwzi Nieuw-Vossemeer;
2. Toekenning van een aanvullend voorbereidingskrediet van tweehonderdduizend euro (€ 200.000).

De voorzitter: Het is inmiddels 22.15 uur geweest. Een aantal stukken op de agenda zijn niet aangemeld voor bespreking een aantal nog wel. Ik heb de indruk dat wij een aantal best wel binnen een of twee minuten per agendapunt kunnen doornemen, maar dat er wellicht een of twee zijn waar wij geen recht doen aan de besluiten, met name niet 3.c en 3.d. Ik veronderstel dat wij dat niet bij semihamerslag kunnen behandelen, tenzij u daar anders over denkt. De optie is, of we gaan nog even wat langer door wat afwijkt van de spelregels, of wij hebben een extra vergadering en komen komende vrijdag om 15.00 uur terug of wij schuiven door naar een andere datum. De volgende vergadering op 12 juli is met de algemene beschouwingen en die is zeer vol. Dan zou mijn voorstel zijn om over veertien dagen als wij een BOB-traject gepland hebben, dan die stukken te behandelen en wellicht om 19.00 uur te beginnen met de algemeen bestuursvergadering voor die stukken die bespreking verdienen.

De heer Van der Heijden: Dat lijkt mij een heel goed voorstel. Ik zou toch meteen willen meegeven, ik weet dat wij in bestuurlijke vernieuwing zitten, maar wij lopen nu al vast als wij zes weken niet vergaderen dat wij een agenda krijgen waar je niet doorheen komt. Ik denk dat wij terug moeten naar een keer meer vergaderen, een keer per maand, en dan zullen wij ook een keer om 21.00 uur klaar zijn, maar daar heb ik geen bezwaar tegen. Als wij elke keer agenda's omwille van de tijd er doorheen moeten wringen of schriftelijke vragen stellen, dat doet niet goed aan de gang van zaken van onze vergaderingen.

De voorzitter: Dan stel ik voor om in ieder geval 3.c. en 3.d. door te schuiven naar de vergadering over veertien dagen. Dan zie ik nog wel of het verzoek van de heer Schouwenaars formeel binnenkomt voor een extra agendapunt waar hij eerder aan refereerde. Dan wil ik even met u kijken of wij wel kunnen afhandelen 3.e. spelregels Algemeen bestuur. Niet? Dat wilt u ook terug laten komen?

De heer Van Dam: Ik kan niet helemaal met uw zienswijze instemmen. Ik denk dat wij allemaal verschillend over bepaalde agendapunten denken en er toch over willen discussiëren. Voor mij is 3.c. heel belangrijk. Dit

gaat niet goed, want dan gaan er verschillende belangen spelen. Dan kunt u beter alles naar een extra vergadering doorschuiven. Ik vind dat de heer Van der Heijden helemaal gelijk heeft, dat wij toch eens moeten nadenken over het aantal vergaderingen.

De voorzitter: Eens, maar ik loop even langs welke niet hoeven te worden doorgeschoven omdat het materieel een hamerstuk is. 3.c, 3.d en 3.e schuiven wij door. 3.f, 3.g en 3.h hebben wij gehad. 4.a. is aangemeld voor bespreking, dus die kan doorschuiven. Voor 4.b heeft niemand zich aangemeld, dus die mededeling nemen wij voor kennisgeving aan. Dat geldt ook voor 4.c en 4.d. Van de ingekomen stukken ledenbrief CAB, 5.a en de brief onder 5.b Loodvrij vissen worden voor kennisgeving aangenomen.

4. Mededelingen

4.a Managementletter 2017-2

Dit punt wordt besproken op de extra vergadering van 28 juni 2017.

4.b. Voortgang aspecten communicatievisie

Besluit: Het algemeen bestuur neemt de mededeling voor kennisgeving aan.

4.c. Projectnota Roode Vaart

Besluit: Het algemeen bestuur neemt de mededeling voor kennisgeving aan.

4.d. Werkwijze begroting 2018 van de Noord-Brabantse Waterschapsbond en dagelijks bestuursreactie

De voorzitter: De bespreking in de bond en de evaluatie van de leerstoel hebben plaatsgevonden en die worden in ieder geval nog twee jaar voortgezet en we kijken open naar wat daarna gewenst is. De evaluatie over de Dutch designweek moet nog plaatsvinden, want de designweek moet nog plaatsvinden.

Besluit: Het algemeen bestuur neemt de documenten voor kennisgeving aan.

5. Ingekomen stukken

5.a. Ledenbrief CAB 'Stand van zaken Commissie Aanpassing Belastingstelsel'

Besluit: Het algemeen bestuur neemt de brief en de presentatie voor kennisgeving aan.

5.b. Brief van Loodvrij Vissen 'Green Deal stoppen van loodgebruik in de sportvisserij' en de dagelijks bestuursreactie

Besluit: Het algemeen bestuur neemt de brief plus reactie dagelijks bestuur voor kennisgeving aan.

6. Rondvraag

Er is geen rondvraag.

7. Sluiting

De voorzitter: Ik sluit deze openbare vergadering om 22.30 uur. Wij zien elkaar over twee weken.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van het algemeen bestuur op 28 juni 2017.

Het dagelijks bestuur,
De wnd. dijkgraaf

De secretaris-directeur

mr. H.B. Hieltjes

ir. H.T.C. van Stokkom

Zaaknr. : 17.ZK04016

Kenmerk : 17IT016947

Barcode :

Actie- en toezeggingenlijst algemeen bestuur versie 14 juni 2017

Uit vergadering	Actie / toezegging	Laatste stand van zaken
AB 22 april 2015	AB informeren over rendement innovatie agenda zuiveringsbeheer	Na afronding en tussentijds als er financieel nieuws is.
AB 14 oktober 2015	De Verordening schadevergoeding waterschap Brabantse Delta wordt in 2019 geëvalueerd.	Vóór maart 2019
AB 13 juli 2016	AB informeren over impact Omgevingswet op de organisatie en de rol van het waterschap	Thema AB 13 december 2017
AB 12 oktober 2016	AB informeren over stand van zaken participatie en moment bieden voor discussie.	presentatie gebiedsprocessen en participatie commissie watersystemen juni. Eventueel themasessie najaar 2017.
AB 7 december 2016	Jeugdbestuurder uitnodigen om toelichting te geven wat hij doet op het terrein richting jongeren.	Na afloop van zijn jaar dijkgraafschap december 2017
AB 18 januari en 10 mei 2017	Verzoek om met de gemeente Hoogstraten afspraken te maken over het elkaar informeren over vergunningsaanvragen.	Als proef scannen we zelf site van de gemeenten. OMWB is verplicht waterschap bij bepaalde zaken te informeren. Reactie gemeente Hoogstraten is nog niet ontvangen.
AB 8 maart 2017	Innovatie: afloop van 28 maart (Innovatiedag) zal het dagelijks bestuur zich beraden op verdere bestuurlijke behandeling van dit onderwerp.	Mededeling AB najaar 2017
AB 8 maart 2017	Communicatie Woensdrechtse en Ossendrechtse Kil: in afstemming met Scheldestromen communicatie in ons werkgebied vormgeven.	Actie wordt opgepakt door opstellen communicatieplan richting traject vaststellen projectplan en uitvoering project in 2018.
AB 14 juni 2017	Evalueren participatieproces project dijkversterking Geertruidenberg-Amertak en lessen meenemen in het vervolg en toekomstige projecten. Dit zal zo spoedig mogelijk maar ook zorgvuldig gebeuren.	Zomer 2017
AB 14 juni 2017	Het dagelijks bestuur zal nieuwe informatie met betrekking tot het project dijkversterking Geertruidenberg-Amertak zorgvuldig bekijken.	Zomer 2017
AB 14 juni 2017	Het waterschap zal in Geertruidenberg de communicatie en participatie met de omgeving weer op gang brengen om het (bestuurlijke) vertrouwen te herstellen.	Direct

Zaaknr. : 17.ZK04016

Kenmerk : 17IT016695

Barcode :

Besluitenlijst vergadering algemeen bestuur 14 juni 2017

1 Opening

1.a Spreekrecht

Er is gebruik gemaakt van het spreekrecht door de heer Poots, de heer Van Dongen en mevrouw Stoop.

1.b Rekenkamercommissie

1.b.1 Quik scan baggerbeleid, jaarverslag 2016 en jaarplan 2017, onderzoeksprotocol Rekenkamercommissie

Besloten: Het algemeen bestuur neemt de Quik scan baggerbeleid, het jaarverslag 2016 en het jaarplan 2017 en het onderzoeksprotocol Rekenkamercommissie voor kennisgeving aan.

1.b.2 Rapportage nazorgonderzoek: Van grip en samenhang, 'in control' bij verbonden partijen

Besloten: Het algemeen bestuur neemt het rapport nazorgonderzoek: Van grip en samenhang, 'in control' bij verbonden partijen voor kennisgeving aan.

2 Notulen en besluitenlijst

Besloten: Het algemeen bestuur stelt de notulen (inclusief de besluitenlijst) en de actie- en toezeggingenlijst van 10 mei 2017 vast.

3 Nota's ter besluitvorming

3.a Verantwoording 2016

3.a.1 Jaarrekening 2016

2016 is een goed jaar geweest. Het overgrote deel van de producten en diensten is conform de begroting uitgevoerd en het jaar wordt afgesloten met een voordelig exploitatiesaldo van € 2,291 miljoen. Dit is € 3,328 miljoen voordelig ten opzichte van de begroting, waar rekening was gehouden met een nadelig exploitatiesaldo van € 1,037 miljoen.

De zuiveringstaak is, ondanks enkele incidenten, zodanig uitgevoerd dat aan de doelstellingen is voldaan. Op het gebied van innovatie is het onderzoek thermofiele gisting afgerond en is het onderzoek voor bioplastics op pilot-schaal afgerond, met een heel positief resultaat. Voor het watersysteembeheer heeft 2016, naast de reguliere activiteiten, in het teken gestaan van de afronding van diverse "Ruimte voor de rivier"-projecten en het opstarten van verbeterprojecten aan de primaire en regionale keringen. In de realisatie van natte natuurplekels en ecologische verbindingzones is vooruitgang geboekt en er wordt actief gezocht naar maatschappelijke verbindingen in projecten, onderhoud en monitoringgegevens.

Bedrijfsvoering heeft ook in 2016 bijgedragen aan de soepele en efficiënte realisatie van de primaire taken. Daarnaast is de reorganisatie Samen Soepel Sterk in je Werk voorbereid en is de uitvoering van de Baseline Informatieveiligheid Waterschappen (BIWA) afgerond.

De accountantscontrole is goed verlopen. Oplevering van de Jaarstukken en het

controledossier was conform de gemaakte afspraken, hetgeen resulteert in een goedkeurende controleverklaring.
In de jaarstukken van het waterschap is de volledige jaarrekening van de gemeenschappelijke regeling Muskusrattenbestrijding Noord-Brabant opgenomen (zie bijlage VIII van de jaarstukken).

Besloten: Het algemeen bestuur stemt in met:

- 1. De overschrijdingen op de exploitatiebudgetten van de programma's: in totaal € 2.830.000.**
- 2. De overschrijdingen boven de norm van de investeringskredieten: in totaal € 541.000 (conform bijlage "Te autoriseren overschrijdingen investeringskredieten").**
- 3. Vaststelling van de Jaarstukken 2016.**
- 4. Het instellen van een bestemmingsreserve Persoonsgebonden Basis Budget (PBB).**
- 5. Bestemming van het bedrijfsresultaat van de taak Watersysteembeheer (€ 59.000 positief):**
 - a. Toevoeging financiële meevallers aan bestemmingsreserve DFB-WS: € 414.000**
 - b. Onttrekking uit de bestemmingsreserve DFB-WS: € 215.000**
 - c. Toevoeging aan de bestemmingsreserve PBB-WS: € 125.000**
 - d. Onttrekking uit de egaliseringsreserve WS: € 265.000**
- 6. Bestemming van het bedrijfsresultaat van de taak Zuiveringsbeheer (€ 2.233.000 positief):**
 - a. Toevoeging financiële meevallers aan bestemmingsreserve DFB-ZB: € 943.000**
 - b. Onttrekking uit de algemene/calamiteitenreserve ZB: € 248.000**
 - c. Toevoeging aan de bestemmingsreserve PBB-ZB: € 125.000**
 - d. Toevoeging aan de egaliseringsreserve ZB: € 1.413.000**
- 7. De definitieve bijdrage over 2016 voor de deelnemers aan de gemeenschappelijke regeling Muskusrattenbestrijding Noord-Brabant op € 754.000 per waterschap.**

3.a.2 Besprekingsverslag van de Voorbereidingscommissie Financiële Zaken (voor kennisgeving)

3.a.3 Evaluaties afgeronde projecten 2016

De nota is een verzameling van projectevaluaties waarmee het algemeen bestuur wordt geïnformeerd inzake de afgeronde projecten van 2016 met een uitvoeringskrediet groter dan € 500.000,-. Het totale beeld van de evaluaties is dat vrijwel alle doelen zijn behaald (met uitzondering van de projecten die tijdelijk zijn stopgezet) met het beschikbare bruto budget. De nota zal in hetzelfde AB als de jaarrekening 2016 worden behandeld.

3.a.4 Samenvatting Zuiveringsspiegel 2016

3.a.5 Jaarverslag Crisisbeheersing 2016

3.a.6 Jaarverslag 2016 Commissie Bezwaarschriften

3.a.7 Rapportage 2016 over het gevoerde integriteitsbeleid

Besloten: het algemeen bestuur neemt de overige verantwoordingsstukken voor kennisgeving aan.

3.b Kadernota 2018-2027

3.f 5e wijziging Gemeenschappelijke Regeling Belastingssamenwerking West-Brabant (GR-BWB)

Onderstaande ontwikkelingen en wijzigingen geven aanleiding om de GR BWB te wijzigen:

1. toetreding van de gemeente Rucphen per 1 januari 2018;
2. een uitwerking voor het berekenen van het schadebedrag voor uittredende deelnemers of een deelnemer die met één of meer deeltaken uittreedt;
3. de mogelijkheid om te bepalen dat bij het uittreden van een deelnemer de BWB de bevoegdheid blijft houden voor het afwikkelen van één of meer deeltaken;
4. enkele redactionele aanpassingen;
5. de wijze van bekendmakingen van wijzigingen in de GR in overeenstemming te brengen met artikel 62a van de Wet gemeenschappelijke regelingen.

Besloten: Het algemeen bestuur verleent toestemming aan het dagelijks bestuur om in te stemmen met de 5e wijziging GR BWB.

3.g Wijziging Gemeenschappelijke Regeling Aquon 2011

In 2011 is de Gemeenschappelijke Regeling Aquon 2011 getroffen. Het betreft een samenwerking tussen negen waterschappen/hoogheemraadschappen op het gebied van laboratoriumactiviteiten. In 2016 heeft binnen deze gemeenschappelijke regeling besluitvorming plaatsgevonden over de gewenste strategieontwikkeling. Eén van die besluiten betrof het verbeteren van de governance en de samenwerking op het vlak van vraagarticulatie, het opdrachtgeverschap en het eigenaarschap te versterken. Met de wijziging van de Gemeenschappelijke Regeling Aquon 2011 kan de bovenstaande gewenste strategieontwikkeling worden vastgesteld en vastgelegd. Het dagelijks bestuur is daartoe bevoegd na toestemming door het algemeen bestuur.

Besloten: Het algemeen bestuur verleent toestemming aan het dagelijks bestuur, om in te stemmen met de wijziging van de Gemeenschappelijke Regeling Aquon 2011 met inachtneming van de gedachtewisseling die heeft plaatsgevonden en laat deze ook tot uitdrukking brengen bij de inbreng bij de bespreking van die wijziging.

3.h Aanvraag voorbereidingskrediet instandhouding rwzi Nieuw Vossemeer

De rwzi Nieuw-Vossemeer is sinds 1972 in bedrijf. Om de rwzi de komende 15 jaar weer naar behoren te laten functioneren is een uitgebreide renovatie noodzakelijk. Na een gedetailleerde inspectie van de rwzi is de financiële omvang aanzienlijk groter dan ingeschat bij het initiatief van het project (2013) en zoals vastgelegd in het Investeringsbesluit. Via deze adviesnota wordt aanvullend voorbereidingskrediet aangevraagd om de renovatiewerkzaamheden nader voor te bereiden.

Besloten: Het algemeen bestuur stemt in met:

- 1. het nader voorbereiden van de renovatiewerkzaamheden bij rwzi Nieuw-Vossemeer;**
- 2. toekenning van een aanvullend voorbereidingskrediet van € 200.000,-.**

4 Mededelingen

4.a Managementletter 2017-2

Besloten: Het algemeen bestuur neemt de managementletter 2017-2 voor kennisgeving aan.

4.b Voortgang aspecten communicatievisie

Besloten: Het algemeen bestuur neemt de mededeling voor kennisgeving aan.

4.c Projectnota Roode Vaart

Besloten: Het algemeen bestuur neemt de mededeling voor kennisgeving aan.

4.d Werkwijze begroting 2018 van de Noord-Brabantse Waterschapsbond en DB-reactie

Besloten: Het algemeen bestuur neemt de mededeling en de DB-reactie voor kennisgeving aan.

5 Ingekomen stukken

5.a Ledenbrief CAB 'Stand van zaken Commissie Aanpassing Belastingstelsel'

Besloten: Het algemeen bestuur neemt de brief en de presentatie voor kennisgeving aan.

5.b Brief van Loodvrij Vissen 'Green Deal stoppen van loodgebruik in de sportvisserij' en DB-reactie

Besloten: Het algemeen bestuur neemt de brief en de DB-reactie voor kennisgeving aan.

5.c Dijkversterking Geertruidenberg-Amertak en DB-reactie

Besloten: Het algemeen bestuur neemt de brief en de DB-reactie voor kennisgeving aan.

5.d Brief de heer R. Poots 'Keermiddelen met pompen in de Laaksche Vaart' en DB-reactie

Besloten: Het algemeen bestuur neemt de brief en de DB-reactie voor kennisgeving aan.

6 Rondvraag

7 Sluiting

Zaaknr. : 16.ZK19707/17.B0130

Kenmerk : 17IT008832

Barcode :

Versnellingsplan duurzaamheid

Doel van de notitie: Besluitvorming door het algemeen bestuur over de aangescherpte ambities op het gebied van energie, grondstoffen en duurzaam inkopen.

Samenvatting: Een versnelling is wenselijk, zo bleek tijdens de oordeelsvorming tijdens de discussie over de energietransitie. We willen als overheid het goede voorbeeld geven en concrete stappen zetten in de noodzakelijke veranderingen om verantwoord om te gaan met onze aarde. Dit zal een positieve impuls geven aan veranderingen in de regio.

Advies: Het algemeen bestuur stemt in met de volgende ontwikkelrichtingen:

Energie opwekken

1. de ambitie om als waterschap het eigen energieverbruik in 2025 volledig duurzaam op te wekken;
2. hiertoe te investeren in het realiseren van 4-5 windmolens;
3. het faciliteren van initiatieven van derden om duurzame energie te produceren op eigendommen van het waterschap, waarbij de taakuitvoering van het waterschap niet wordt belemmerd;
4. verkenningen uitvoeren naar concrete kansrijke innovaties op het gebied van warmtewinning uit water en energie opslag;

Grondstoffen hergebruiken

5. te streven naar grondstoffen neutraal in 2050, conform het nationaal grondstoffenakkoord van 24 januari 2017;
6. hiertoe te innoveren in terugwinning van metalen uit afvalwater;
7. succesvolle innovaties verder op te schalen, zoals productie van bio plastics zonder milieuschade en benutting van biomassa in diverse toepassingen;

Duurzaam inkopen

8. het vertalen van de ambities voor energie en circulair in het eigen opdrachtgeverschap, zoals afgesproken in het Manifest Verantwoord inkopen op 8 december 2016;
9. hiertoe samen met andere overheden stapsgewijs strengere inkoop-eisen aan de markt te gaan stellen.

Bespreking in:	Vergaderdatum:
☒ Directieteam	04 april 2017
☐ Overlegvergadering	
☒ Dagelijks Bestuur	18 april 2017 en 30 mei 2017
☐ Georganiseerd Overleg	
☒ Besluitvormend AB	14 juni 2017

☒ Bijlage(n) bij het besluit Oordeelsvormende nota	16IT047969
-- Achtergronddocument(en)	

Aanleiding / context

Het algemeen bestuur heeft besloten om het huidige beleid rond het onderwerp 'Duurzaamheid' te heroverwegen, via drie stappen: beeldvorming, oordeelsvorming en besluitvorming: BOB. In de beeldvormende bijeenkomst in september 2016 zijn diverse onderwerpen rond drie duurzaamheidsthema's voor het voetlicht gebracht: energie, circulaire economie en waterkwaliteit. In kleine groepen is een veelheid van informatie uitgewisseld. Het waterschap is op veel vlakken actief op het gebied van duurzaamheid. Het thema waterkwaliteit wordt in een apart traject nader uitgewerkt. In de oordeelsvormende bijeenkomst op 18 januari 2017 is de discussie gericht op de thema's energie en circulaire economie. Deze nota vormt het sluitstuk van het BOB-traject.

Focus: klimaatverandering

Het klimaat verandert sneller dan gedacht. Dat heeft geleid tot diverse concrete ambities die het Rijk samen met regionale overheden en maatschappelijke partners heeft vastgesteld:

- In december 2016 is, als invulling van het klimaatakkoord in Parijs, de nationale [energie-agenda](#) gepubliceerd: naar een CO₂-arme energievoorziening in 2050. Als onderdeel hiervan is het waterschap actief in twee van de vijf landelijke regionale pilots voor de energietransitie: Regio West-Brabant en de regio Hart van Brabant. Dit moet regionale energieprojecten versnellen. Cruciaal in de aanpak is de samenwerking binnen de regio, tussen bewoners, bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties. De provincie, gemeenten en waterschappen kijken gezamenlijk naar de energieopgave. Ze kijken daarbij naar het potentieel om te besparen en duurzame energie op te wekken in hun regio.
- In september 2016 is het [rijksbrede programma circulaire economie](#) gestart: in 2050 alle primaire grondstoffen (mineralen, metalen en fossiel) hergebruiken, in 2030 al 50%. Op 24 januari 2017 ondertekenden 180 partijen het Nationaal Grondstoffenakkoord om deze doelen te bereiken, waaronder de unie van Waterschappen.
- Op 8 december 2016 hebben de waterschappen samen met het Rijk, andere bestuurders en mede-overheden het [Manifest Maatschappelijk Verantwoord Inkopen 2016-2020](#) vastgesteld. Dit manifest bouwt voort op eerdere afspraken, zoals het Manifest Professioneel Duurzaam Inkopen in 2012. In het Manifest MVI zijn ambities vastgelegd die verder gaan dan het toepassen van minimumeisen en daarmee vervangt het manifest eerdere afspraken, zoals het 100% duurzaam inkopen op basis van minimumeisen.
- De waterschappen hebben samen met gemeenten en provincies in maart 2017 de investeringsagenda '[Naar een duurzaam Nederland](#)' gepubliceerd. De waterschappen hebben daarin de ambitie vastgelegd om in 2025 energieneutraal te zijn.

De gevolgen van klimaatverandering raken direct aan het waterbeheer. De betrokkenheid bij dit maatschappelijke vraagstuk is dus groot. In de strategie van het waterschap is onderscheid te maken in twee sporen:

1. Aanpassen aan het veranderende klimaat: klimaatadaptatie.
2. Voorkomen van nog verdergaande klimaatverandering: het verkleinen van onze CO₂ voetafdruk op de aarde. Het verantwoord omgaan met natuurlijke hulpbronnen hangt hiermee samen.

Deze nota gaat over punt 2: de strategie van het waterschap in het voorkomen van verdergaande klimaatveranderingen.

Oogst uit de oordeelsvormende bijeenkomst

In de oordeelsvormende bijeenkomst is de discussie gericht op de vraag of het beleid van het waterschap aangepast moet worden, en zo ja welk accent is dan nodig in de taakopvatting: zelf het goede voorbeeld geven, de regio vooruit helpen, of meer innoveren. Verschillende opties zijn toen voorgelegd. De oordeelsvormende nota is als achtergrondinformatie bijgevoegd. Tijdens de discussie in de oordeelsvorming kwamen de volgende accenten naar voren:

- In algemene zin is er veel draagvlak voor de taakopvatting om zelf het goede voorbeeld te geven om van daaruit de regio vooruit te helpen en innovaties te stimuleren die raken aan het waterbeheer.
- Op het gebied van energie is aanpassing van de ambities gewenst: het huidige beleid handhaven is te beperkt. De huidige inkoop van Europese windenergie draagt onvoldoende bij aan de bestuurlijke wens om meer duurzame energie in de regio op te wekken. Er is veel draagvlak om het goede voorbeeld te geven met 100% energieneutraliteit binnen afzienbare termijn.
- Investeren in duurzame opwekking van zon- en windenergie voor de eigen energiebehoefte is verantwoord, indien de risico's laag zijn en de voordelen voor de inwoners en bedrijven in het werkgebied van West-Brabant het grootst zijn.
- Op het gebied van circulaire economie is de noodzaak om het huidige beleid aan te passen minder groot: laten we bestaande parels zoals de bio plastics en biomassa benutting eerst verder brengen, voordat we te veel nieuwe ontwikkelingen starten. De realisatie van de 100% terugwinning van fosfaat uit slib via de Slibverwerking Noord Brabant is daarbij een mooi voorbeeld. Dat staat los van de behoefte om ook op dit gebied wel het goede voorbeeld te geven om de ambities voor een circulaire economie een impuls te geven door ook eigen grondstoffengebruik en de daarmee samenhangende CO₂ voetafdruk te verkleinen. Dit sluit aan bij het manifest verantwoord inkopen, dat 8 december 2016 is ondertekend.

- Rond het vraagstuk of het waterschap risicodragend zou moeten investeren in innovaties komen diverse argumentaties naar voren:
 - o we moeten vanuit onze kennis en expertise initiatief nemen en niet afwachten.
 - o als we met investeringen een hoger risico lopen, dan moeten de potentiële financiële voordelen ook groter zijn. De verdiensten bij succes zouden dan ook terug moeten vloeien naar de belastingbetaler en niet alleen naar het bedrijfsleven.
 - o Als een ontwikkeling door anderen (gemeenten, bedrijfsleven) opgepakt kan worden, moet het waterschap er niet in investeren (wel faciliteren). Blijf de focus op water gerelateerde overheidszaken houden.

Bouwstenen uit de beeldvorming en de oordeelsvorming hebben geleid tot het beoogd effect en bijbehorend besluit zoals uitgewerkt in deze nota.

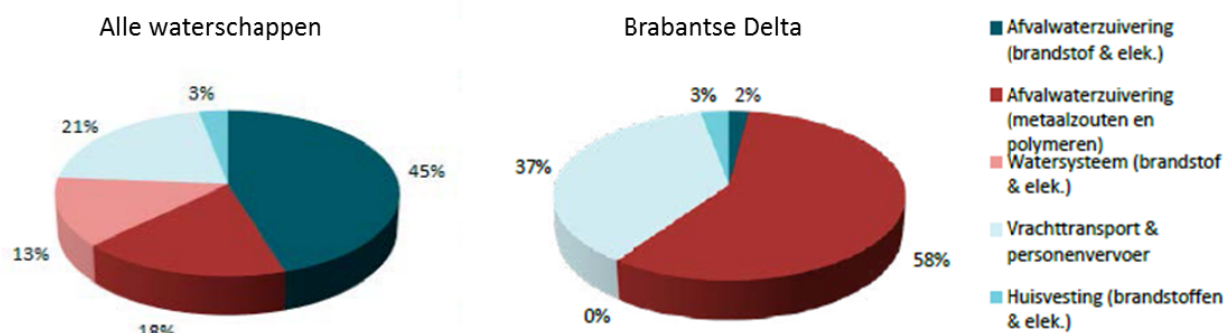
Beoogd effect

Het beoogd effect is verwoord in het bestuursakkoord 2015-2019 '[Onze Koers](#)':

Duurzaamheid en innovatie worden gericht op de balans tussen de gelijktijdige verbetering van het economische, ecologische en sociaal-culturele kapitaal. Daarmee leveren we onze bijdrage aan de versterking van de circulaire economie. Binnen dit kader leveren innovaties ook een bijdrage aan efficiencyverbetering, de matiging van belastingen en/of de toekomstgerichte bescherming van het watermilieu.

Met de genoemde besluiten wil het waterschap een versnelling bereiken in het verantwoord omgaan met de natuurlijke hulpbronnen van de aarde. Het gaat dan om hulpbronnen als olie, kolen, fosfaaterts en ijzererts, maar ook water is een belangrijke primaire grondstof waar we verantwoord om moeten gaan. De overheid kan een katalyserende rol vervullen bij het van de grond krijgen van gewenste veranderingen in de maatschappij. Die verandering wordt bereikt vanuit drie perspectieven:

1. Zelf het goede voorbeeld geven: een beter milieu, begint bij jezelf. Zo streven de waterschappen ernaar om de eigen CO2 belasting van de eigen taakuitvoering te beperken. Met de [klimaatmonitor van de waterschappen](#) wordt de impact uitgedrukt in de CO2 voetafdruk (zie figuur).
2. Duurzame ontwikkeling van de regio ondersteunen om aansluiting te zoeken met maatschappelijke initiatieven en ruimte te bieden voor vernieuwingen: ruimte voor participatie en innovatie.
3. De eigen ambities ook vertalen in het opdrachtgeverschap in de gehele bedrijfsvoering. Dat sluit natuurlijk aan bij het eerste punt. Maar door strengere eisen te gaan stellen aan de markt, kunnen de overheden ook een marktontwikkeling forceren, waar later ook bedrijven en particulieren weer hun voordeel mee kunnen doen. Dat is wat de grote bedrijven ook vragen aan de nieuwe regering.

Figuur: Verdeling CO2 voetafdruk naar activiteit (2015, klimaatmonitor)

Argumenten

Energie opwekken

Investeringsagenda: Waterschappen zetten eigen terreinen en assets in voor duurzame energieproductie
In de investeringsagenda 'Naar een duurzaam Nederland' beloven de waterschappen op het gebied van energie het volgende:

- "Waterschappen hebben de ambitie in 2020 minimaal 40% van het eigen energieverbruik zelf te produceren en in 2025 energieneutraal te zijn. Zij zetten daarvoor de eigen terreinen en assets maximaal in voor het opwekken van hernieuwbare energie."
- "Waterschappen stellen hun 'assets', zoals terreinen van rioolwaterzuiveringen, poldergemalen, dijken en watergangen beschikbaar voor initiatiefnemers die duurzame energie gaan opwekken, mits dit verenigbaar is met hun kerntaken op het gebied van veiligheid en ecologie."

De potenties voor wind en zon bij Brabantse Delta

Waterschap Brabantse Delta had al het beleid om initiatieven van derden voor een duurzame ontwikkeling van de leefomgeving te ondersteunen, mits dit verenigbaar is met de kerntaken. Van daaruit zijn er al diverse windmolens op terreinen van het waterschap gerealiseerd: 1 bij Nieuwveer, 1 bij Dinteloord en 2 bij Waalwijk. Er zijn op het gebied van windenergie de volgende ontwikkelingen:

- Het provinciale beleid voor windenergie is gericht op windparken van minimaal 3 windmolens. Solitaire molens, zoals bij Nieuwveer en Dinteloord zullen na afloop van de contracttermijnen verdwijnen. Bij Nieuwveer is dat al op korte termijn.
- Nieuwe windmolens zullen vanuit kosten efficiëntie, een stuk groter zijn. Bij Nieuwveer is er onvoldoende ruimte beschikbaar voor een grotere windmolen. Het waterschap zou vanuit imago en educatie overwegingen kunnen kiezen voor realisatie van een kleine windmolen, die vergunningsvrij kan worden gerealiseerd. Die hebben een hoogte, vergelijkbaar met bomen (met 25 m hoogte) en zijn niet zo rendabel voor de energievoorziening.
- Er zijn drie windparken in ontwikkeling in de directe omgeving van rwzi's:
 - o Bij rwzi Bath voorziet men in uitbreiding van het windpark langs de vaarverbinding naar Antwerpen. Uit een eerste verkenning lijkt het mogelijk om twee windmolens te realiseren op het terrein van het Waterschap.
 - o Eneco wil de bestaande molens bij Waalwijk vergroten qua capaciteit, zodat er drie grote molens ten noorden van de snelweg worden gerealiseerd, in samenhang met de molens die de gemeenten ten zuiden van de snelweg wil realiseren.
 - o Langs de A16, bij rwzi Nieuwveer wordt een windpark ontwikkeld. Deze windmolens zullen buiten het terrein van de rwzi wordt gerealiseerd.

Het waterschap is ook benaderd door diverse partijen voor realisatie van zonne-energie op de waterschapsterreinen. Bij rwzi terreinen is relatief veel ruimte beschikbaar. In het verleden is deze ruimte gereserveerd voor eventuele uitbreidingen. In de huidige situatie kunnen zuiveringstechnieken steeds compacter vormgegeven worden en is de extra ruimte niet zo snel meer nodig voor afvalwaterzuivering. Dat geldt ook voor eventuele aanvullende technieken. Er is een inventarisatie uitgevoerd naar de potentiële ruimte, rekening houdend met schaduw van bomen. Hieruit blijkt dat er bij rwzi's in totaal 17,8 ha aan zonneweide kan worden gerealiseerd (zie tabel)

Ruimte voor zon energie

Rwzi locatie	Ruimte (ha)
Bath	5,6
Rijen	4,3
Nieuwveer	0,5
Oosterhout	4,2
Kaatsheuvel	2,5
Waspik	0,7

Het waterschap is door diverse partijen benaderd over projecten voor zonne-energie. Het gaat dan om de locaties Bath, Rijen en Nieuwveer.

De potentie aan energieopwekking met zon en wind op terreinen van het waterschap is dan als volgt:

- 17,8 ha zonnepanelen --> 17 GWh (Gigawatt uur) energieproductie $\approx$ 5100 huishoudens
- 4 grote windturbines --> 30 GWh energieproductie $\approx$ 9100 huishoudens

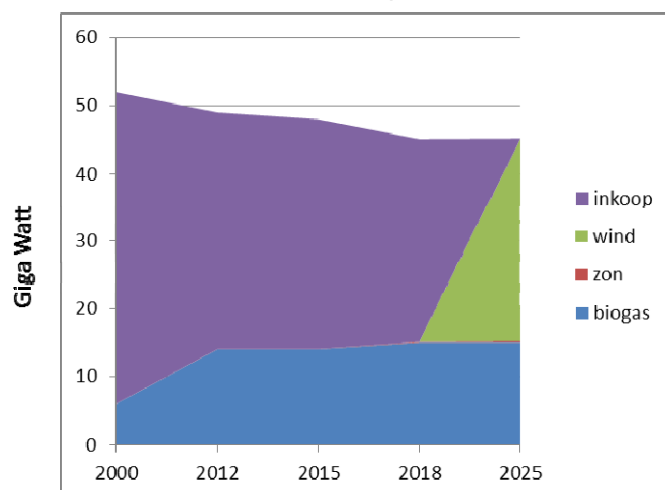
Ter vergelijking: het werkgebied van het Waterschap kent ongeveer 340.000 huishoudens.

Strategie voor wind en zon: investeren in wind, faciliteren van zon

Uit de oordeelsvormende nota is het volgende duidelijk geworden: Het waterschap is al heel ver in de realisatie van de ambities voor 2020: de besparingsdoelstellingen worden ruimschoots gehaald. Ook wordt er al 38 % aan duurzame energie via biogasproductie opgewekt. De overige energie wordt ingekocht met Europese windenergie. Zelf investeren in de realisatie van duurzame energiewinning blijkt voordeliger dan inkoop van stroom en verhuur van de gronden. De berekeningen hiertoe zijn in de financiële paragraaf nader uitgewerkt.

Het waterschap werkt verder aan energiebesparingen en optimalisatie van de biogasproductie. De rwzi Nieuwveer zal daarmee als locatie energieneutraal worden. Ook bij de rwzi's Bath en Oosterhout worden nog diverse verbetermaatregelen doorgevoerd. In 2025 zal daarmee de het resterende energieverbruik nog 30 GWh bedragen. Dit kan met 4 grote windmolens worden opgewekt (zie grafiek). Verhuur van de gronden voor 4 windmolens zou € 180.000,- aan inkomsten kunnen opleveren. Investeren in eigendom van 4 windmolens voor de eigen

Elektriciteitsverbruik en productie

energiebehoefte levert op basis van de kentallen uit 2017 jaarlijks een voordeel op van ruim € 700.000,- ten opzichte van de inkoop van stroom. De energie die via windmolens wordt opgewekt zal via het bestaande elektriciteitsnet worden geleverd aan de verschillende netaansluitingen van het waterschap. Het waterschap zal met de huidige regels daarover energiebelasting moeten blijven betalen (het waterschap kan niet, zoals particulieren achter de meter salderen zonder energiebelasting).

Door aan te sluiten op de bestaande ontwikkeling van de winmolenparken bij Waalwijk en Bath kan het waterschap zelf energieneutraal worden. Realisatie van windparken kennen een doorlooptijd van 6 tot 7 jaar. De termijn van 2025 is daarmee haalbaar als het waterschap in 2018 daadwerkelijk start met projectontwikkelingen. De huidige contracten voor inkoop van duurzame elektriciteit eindigen in 2020. Voor de periode 2021-2025 kunnen specifieke contracten worden afgesloten, die aansluiten op de overgang naar volledige eigen energieproductie. De definitie van 'energieneutraliteit' is overigens landelijk niet helder omschreven. Indien de inzet van energieproductie door derden op terreinen van het waterschap wordt meegerekend, kan het waterschap in 2025 zelfs 'energieleverend' worden.

Voor realisatie van zonneparken is het maatschappelijk voordeel groter, wanneer de zonneweides door kleinverbruikers worden gerealiseerd (eigenaar worden). Met het postcoderoos systeem kunnen particulieren investeren in zonnepanelen die ergens anders worden gerealiseerd binnen de aangrenzende postcodegebieden. De opgewekte energie kan dan 'gesaldeerd' worden met het eigen gebruik, waardoor men geen energiebelasting hoeft te betalen. De [energiebelasting](#) is voor kleinverbruikers aanzienlijk hoger dan voor grootverbruikers, zoals het waterschap. Als het waterschap de terreinen beschikbaar stelt voor energieproductie door derden, zal het waterschap hiervoor een vergoeding ontvangen voor het gebruik van de grond en de aanwezige netwerkaansluiting. Voor 17,8 ha aan zonnepanelen komt dit neer op een range van €70.000,- tot 90.000,- aan inkomsten. Uitgangspunt bij realisatie van energieprojecten is dat altijd de continuïteit van de taakuitvoering van het waterschap bij normale en calamiteuze situaties en de bedrijfsveiligheid niet in het geding mag raken.

Het waterschap heeft verschillende netaansluitingen voor elektriciteit. Op locaties bij rwzi's en op het hoofdkantoor is het waterschap een grootverbruiker. Op de steunpunten is het waterschap zelf een kleinverbruiker. Daar waar het waterschap kleinverbruiker is, worden in de komende jaren zonnepanelen gerealiseerd voor het eigen verbruik. Dat is reeds in de exploitatiebegroting verwerkt. Dit is een beperkt areaal en daarmee als een dunne rode lijn zichtbaar in de grafiek.

Innovaties in energie opwekking stimuleren

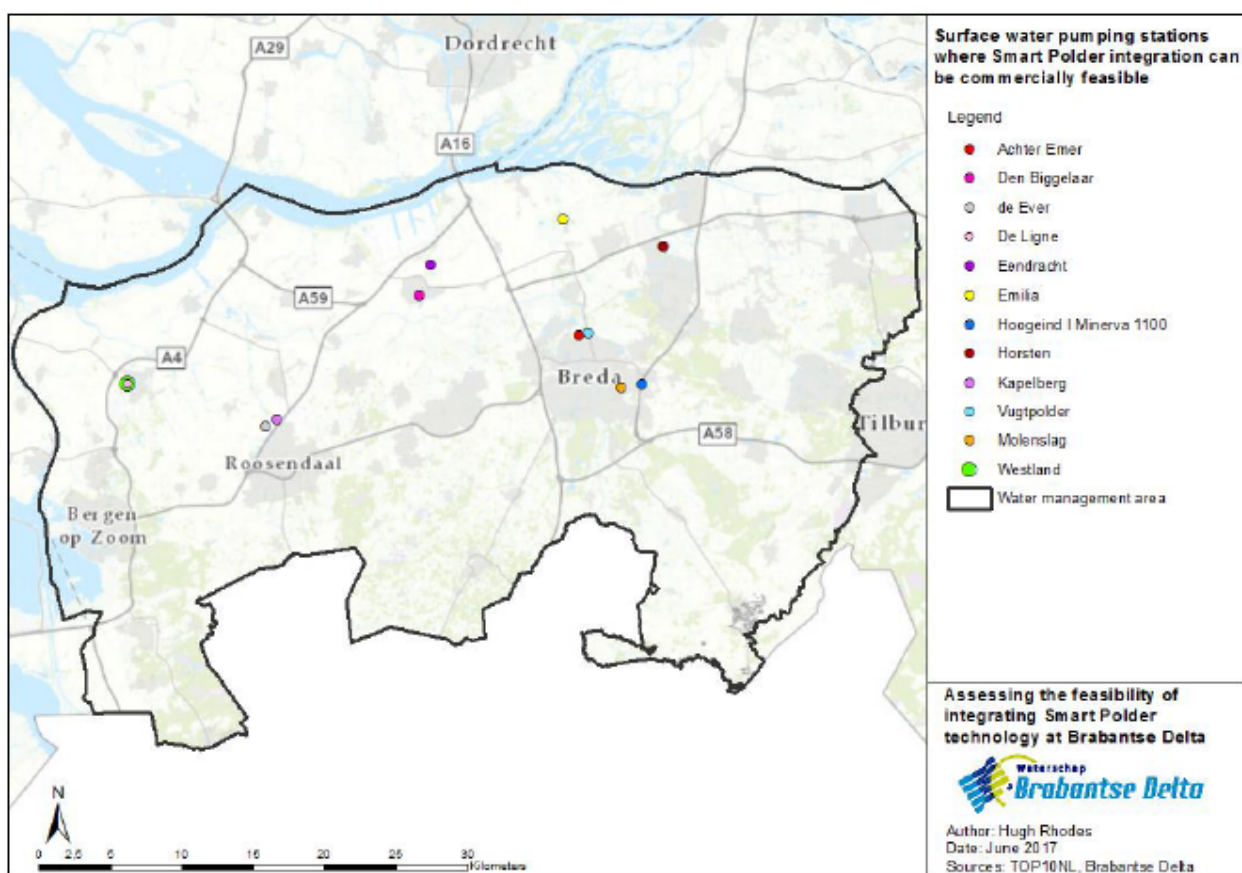
Met de regionale pilots energietransitie wordt gekeken naar het totale potentieel om te besparen en duurzame energie op te wekken in de regio. De potenties voor zon en wind maken daar natuurlijk onderdeel van uit. Daarnaast wordt ook gekeken naar diverse andere mogelijkheden. De rol die assets van het waterschap daarin kunnen spelen is al geschetst in de oordeelsvormende notitie (bijlage bij deze nota).

Het waterschap gaat in de regionale samenwerking kansrijke innovaties stimuleren door met inzet van personele capaciteit actief met bedrijven en kennisinstellingen in gesprek te gaan om innovatieve ideeën uit te werken tot projectvoorstellen in het eigen beheergebied. Daarbij worden gezamenlijk mogelijke subsidiekanalen verkend. Indien het noodzakelijk is om als waterschap mede te investeren in de gewenste ontwikkeling, zal een voorstel voorgelegd worden aan het bestuur (rekening houdend met de mandateringsafspraken). Het gaat dan om twee innovatie speerpunten:

- Warmte en koude uit water benutten:
 - o Uit rioolwater of effluent, in samenwerking met gemeenten: Met de wens naar een gasloze samenleving, worden warmtenetten steeds belangrijker om in de warmtevraag van woningen te voldoen. Bij goed geïsoleerde huizen kan met laag warmte technieken worden volstaan in de behoefte voor verwarming (en koeling). Warmte terugwinning uit het effluent of riolering biedt dan perspectief. Toch loopt deze ontwikkeling nog niet zo snel. De technologie is op dit gebied nog niet winstgevend en wellicht is de potentie bij diverse bedrijven nog onbekend. Juist een reden om als waterschap actief de kansrijke situaties te zoeken en dan actief partijen bij elkaar te brengen die hierin durven te investeren met nationale of Europese subsidie. Een mogelijk voorbeeld: het zwembad De Stok in Roosendaal ligt zeer dicht bij de Afvalwaterpersleiding. Mogelijk zou met de warmte van het stedelijk afvalwater via warmtewisselaars het zwembad verwarmd kunnen worden (dit idee is nog niet verkend).
 - o Uit oppervlaktewater: In mei 2017 is een concept stagerapport opgeleverd waarin de potenties binnen Brabantse Delta zijn onderzocht. Voor 12 gemalen lijkt het concept van 'smart polder' haalbaar (zie kaartje uit het concept rapport op de volgende pagina). Voor 5 locaties lijkt het concept veelbelovend: Den Biggelaar, Horsten, Vugtpolder, Kapelberg en Eendracht. Het gemaal Den Biggelaar heeft de meeste potentie: het zou het kantoor van de gemeente Moerdijk van warmte kunnen voorzien.

- Energie opslag: Een knelpunt in de energievoorziening is ook de onbalans van vraag en aanbod. Het waterschap kan hierin een rol spelen. Ideeën die we verder willen verkennen zijn:
 - o het inzetten van waterbergingen als 'accu': door in perioden van energieoverschot waterberging te vullen met water en in perioden van tekort de waterberging leeg te laten lopen en de energie hierbij op te wekken.
 - o 'power to gas'. In perioden van energieoverschot zou met de beschikbare elektriciteit water omgezet kunnen worden in waterstof en zuurstof. Het zuurstof kan dan benut worden in de beluchting van de zuiveringsinstallaties, waardoor hiervoor minder energie nodig is. Het waterstof kan opgeslagen worden om later voor een energie vraag te benutten (waterstof auto's of productie van eiwitten voor diervoeding). Er zijn al bedrijven die hiermee experimenteren, maar deze experimenten zijn nog niet gekoppeld aan de winst voor de beluchting van rioolwaterzuiveringen. Hiermee kan het waterschap een exemplarisch voorbeeldproject binnen de green deal grondstoffen aandragen.

Naast deze innovatie speerpunten voor energie blijft het waterschap een open houding aannemen voor andere duurzame initiatieven, zoals energieteelt uit gewassen.

Grondstoffen hergebruiken

De unie van Waterschappen heeft namens de waterschappen op 24 januari het [nationale grondstoffenakkoord](#) ondertekend, met daarin drie strategische doelen om in 2050 grondstofneutraal te worden:

- Hoogwaardig benutten van grondstoffen in bestaande ketens
- Vervangen van fossiele, kritieke en niet duurzaam geproduceerde grondstoffen door hernieuwbare en algemeen beschikbare grondstoffen
- Nieuwe ontwerpen van productiemethodes, producten en gebiedsinrichting

Deze ambitie past in de doelen van het waterschap. In het waterbeheerplan 2016-2021 zijn doelen gesteld op het gebied van grondstoffen:

- Een substantiële toename van terugwinning van grondstoffen (meer dan alleen fosfaatterugwinning)
- Een bedrijfsvoering gericht op optimale kringlopen van stoffen, gelet op de technische en financiële mogelijkheden.

Van afval naar grondstof

Op het gebied van grondstoffen zijn de waterschappen in algemene zin, vooral bezig in het verwaarden van het afvalwater. Landelijk hebben de waterschappen de volgende top-5 aan grondstoffen vastgesteld:

1. Fosfaat
2. Cellulose
3. Bio plastic
4. Neo Alginaat
5. Biomassa

Waterschap Brabantse Delta heeft op dit moment als eigen speerpunten binnen het collectief van de waterschappen: fosfaat, bio plastic en biomassa. De doelstelling van 100% fosfaatterugwinning uit zuiveringsslib wordt binnenkort via de Slibverwerking Noord Brabant (SNB) gerealiseerd. De productie van bioplastics zit in de fase van opschaling van het prototype (van 'praktijkschaal' naar 'full-scale'). Het waterschap is hierin vanuit verschillende rollen betrokken:

- Als innovator: het stimuleren van alternatieven voor de 'biobased economy'
- Als waterbeheerder: productie van bioplastic zonder milieuschade biedt een oplossing in het voorkomen van verdere toename van plastics in het milieu. Ook kan het dienen als vervanging voor vislood.
- Als afnemer van milieuvriendelijke materialen: Het bioplastic kan als toepassing gebruikt worden in producten die het waterschap nodig heeft voor het waterbeheer, zoals de 'go-flow' (zie kader)

Biomassa productie binnen het zuiveringsbeheer kan een rol gaan spelen in de eiwitproductie voor diervoeding. Vanuit het watersysteembeheer wordt biomassa ingezet in de kleine kringloop. Ook voor de kleine kringloop zijn de winsten divers: er is minder transport nodig, met minder CO2 uitstoot en verstopping van wegen als positief effect. Voor het waterschap is de verbetering van de bodemkwaliteit van groot belang. Daardoor wordt het watersysteem robuuster: vergroten van sponswerking van de bodem en minder uitspoeling van stoffen naar het water. De kleine kringloop krijg dus een vervolg in regio noord en west. Maar er wordt ook gekeken naar een verdere verbreding om ook anderen te bewegen om maaisel optimaal in te zetten.

De goflow: innoveren door samenwerking. Minder wateroverlast door minder verstopping van kleine stuwten, mogelijk later met bioplastics via een 3D-printer te produceren.

Eigen grondstofverbruik

Het gaat in voorgaande tekst over het leveren van grondstoffen aan bedrijven opdat anderen minder gebruik hoeven te maken van primaire grondstoffen. Het waterschap wil daarnaast graag zelf het goede voorbeeld geven. In dat licht is het nodig om ook zelf kritisch te kijken naar het eigen gebruik van grondstoffen in de taakuitvoering. Juist het verbruik van metaalzouten en polymeren in het zuiveringsproces heeft nog een grote impact op de CO2 voetafdruk van het waterschap.

Op dit gebied wordt een tweesporenaanpak voorgesteld:

- Een andere bron zoeken voor de metaalzouten met minder milieu impact. Hierin wordt samenwerking gezocht met de drinkwaterbedrijven, die zouten gebruiken voor ontharding van het drinkwater.
- De terugwinning van metaalzouten uit het verbrandingsas van het zuiveringsslib: Via dezelfde route als de terugwinning van fosfaat kunnen ook de metalen weer worden teruggewonnen. Dit is op dit moment nog net niet rendabel, maar dat zal wel gaan veranderen met het ingezette nationale beleidskader voor grondstoffen om in 2050 de economie volledig te laten draaien op hernieuwbare grondstoffen.

Manifest verantwoord inkopen

De waterschappen kopen duurzaam in, volgens de vastgestelde criteria. Met de bouwsector is het duurzaam inkopen verder ontwikkeld in de aanpak 'duurzame Grond weg en waterbouw' (duurzaam GWW). Het waterschap past deze principes al toe in de diverse grote projecten zoals het baggerproject voor de Mark en Vliet, Waterberging Volkerak Zoommeer en de renovatie van de Afvalwaterpersleiding.

De landelijke criteria voor duurzaam inkopen hebben zich de afgelopen jaren slechts beperkt ontwikkeld. Bovendien is het duurzaam inkopen bij veel gemeenten nog geen gemeengoed. Met het [manifest verantwoord inkopen](#) gaat dit veranderen. De Unie van waterschappen heeft het manifest namens alle waterschappen ondertekend. Er wordt daarbij onderscheid gemaakt in verschillende thema's (zie schema).

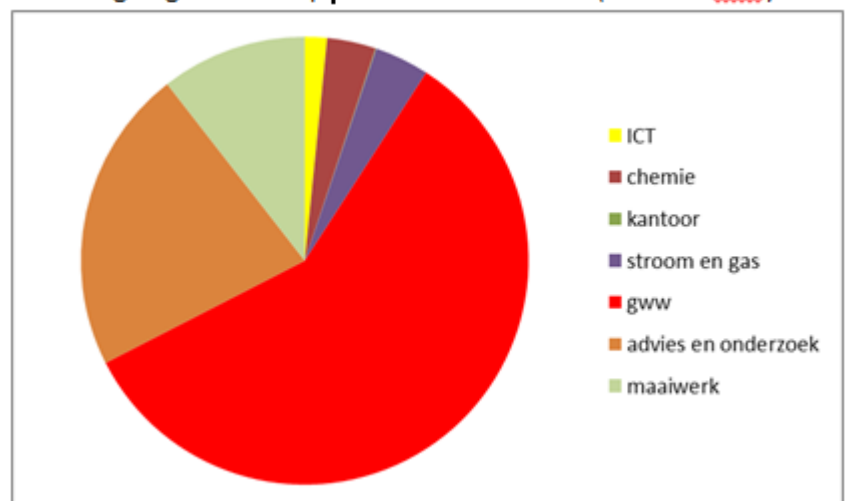
Het waterschap wil de eigen ambities ook concreet te vertalen naar het opdrachtgeverschap en zelf meedenken over de gewenste aanpassingen in inkoopcriteria. Een concreet voorbeeld op het dossier van energie en grondstoffen is het duurzaam vervoer. De drie Brabantse waterschappen hebben recent gezamenlijk een nieuw wagenpark aanbesteed. Daarmee is het wagenpark zuiniger geworden en wordt de CO2 uitstoot gecompenseerd. Voor wat betreft vervoer staan de ontwikkelingen niet stil. Zo moeten vanaf 2035 alle nieuw verkochte personenauto's CO₂-emissievrij rijden. Dat is als doelstelling opgenomen in het [nationale Energieakkoord duurzame groei](#) (september 2013). Het zal zeer goed mogelijk zijn om in een termijn van 10 tot 15 jaar als overheid in het eigen vervoersbeleid al over te gaan naar andere brandstofbronnen. Door in 2018/2019 als gezamenlijke overheid te stellen dat het eigen wagenpark van de overheid in 2030 al volledig dient te rijden op hernieuwbare energiebronnen, heeft de markt ook de tijd om zich hierop aan te passen. Wellicht zijn daarbij ook eisen op het materiaalgebruik denkbaar. Er is al een prototype auto ontwikkeld die op basis van plantenmateriaal is vervaardigd.

Het waterschap werkt al veel samen met gemeenten in de regio en waterschappen in de provincie als het gaat op inkoop van goederen en diensten. De uitgaven van het waterschap per categorie is in een grafiek weergegeven. Voor de implementatie van het manifest verantwoord ondernemen, zal het waterschap de volgende stappen ondernemen:

- Urgentie in beeld: op welke thema's voor de verschillende categorieën de meeste versnelling nodig is in de marktontwikkeling gelet op de eigen beleidsdoelstellingen. Deze urgentie wordt gedeeld met andere overheden. Via het landelijk expertisecentrum 'PIANOo' werken de overheden samen aan inkoopbeleid, specifiek gemaakt per cluster van productgroepen.
- Mogelijkheden in beeld: Op basis van die analyse worden gesprekken met de markt gevoerd voor mogelijke criteria
- Lange termijn ambities gezamenlijk met mede overheden bepalen, zodat de markt tijd heeft om zich aan te passen
- Korte termijn implementatie: Nieuwe mogelijkheden toepassen in inkoopprocessen. Experimenteren met nieuwe aanpak, zoals bij de gezamenlijke aanbesteding van het sanitaire voorzieningen en bij de aanbesteding van de renovatie van het rioolgemaal Bergen op Zoom.

Verdeling uitgaven inkoop 2016 Brabantse Delta (totaal 45 mln.):

Kanttekeningen en risico's

Het ontwikkelen van windmolens is geen core business van het waterschap. De ontwikkelingsfase gaat gepaard met risico's: 1 op de drie windparken op land gaat alsnog niet door. In dat geval zijn er veelal reeds 400.000,- aan vooronderzoekskosten gemaakt. Het waterschap kan nu nog aansluiten als partner in de ontwikkeling van twee concrete windparken, waarbij dit risico kleiner is. Het waterschap heeft daarbij geen vrije keuze meer in de ontwikkelaar. Dit is binnen het geldende inkoopbeleid wel te motiveren. De gezamenlijke Europese aanbesteding heeft dan betrekking op de inkoop van de turbines en kabels.

Een alternatief, met minder risico in de ontwikkelingsfase, is aankoop van windmolens na de realisatie door een energiebedrijf. Gelet op de omvang van de kosten zal dit in de vorm van een Europese aanbesteding worden vormgegeven. In dat geval is een voorkeur voor een specifieke molen op of naast het terrein van het waterschap niet haalbaar. Dit alternatief is daarom niet uitgewerkt.

De berekende subsidie op windenergie is gebaseerd op kentallen uit 2017. De subsidie is gericht op het wegnemen van de onrendabele kosten. Door twee ontwikkelingen kan de subsidiebedragen kleiner worden of wegvallen:

- door de daling in kosten voor de productie van windenergie (actuele prognose: 5% kostendaling naar 2025).
- Door toename in de prijzen voor stroomlevering. Na een daling, beginnen de prijzen in 2017 langzaam te stijgen.

In beide gevallen blijft de business case gelijk, omdat dat juist het doel is van de subsidieregeling. Het verkrijgen van de subsidie is op dit moment nog wel een voorwaarde voor de realisatie van windenergie projecten. De inschrijvingstermijnen en beschikbare subsidiebudgetten zijn beperkt. Alleen de meest gunstige inschrijvingen worden gehonoreerd. Dit betekent dat er soms een jaar gewacht moet worden op de volgende inschrijvingsronde.

Financiële dekking

De financiële consequenties van de voorgestelde besluiten zijn deze nota is nog niet in de Kadernota 2018-2027 verwerkt. De consequenties van de besluitvorming zal in de begroting 2018 en Kadernota 2019-2028 worden verwerkt. Samengevat gaat het om:

- Toename baten door verhuur van gronden en netwerkaansluiting voor energieopwekking met zon door derden tot € 70.000,- à € 90.000,- in 2025.
- Toename baten door investering in realisatie van windmolens van mogelijk ruim € 700.000,- vanaf 2025.

Bij de aanscherping van eisen voor inkoop kunnen de kosten voor inkoop stijgen. Anderzijds kan ook de waarde van de afvalproducten die het waterschap weer als grondstof kan afzetten gaan stijgen. Ook op het gebied van maatschappelijk verantwoord inkopen zullen de financiële consequenties in een later stadium nog nader geduid dienen te worden.

Uitvoering

Na dit principebesluit over de duurzaamheidstransitie zal direct gestart worden met de invulling:

- in 2017 is realisatie van een zonnepark bij rwzi Bath haalbaar
- in 2018 is realisatie van een zonneweide bij rwzi Nieuwveer (samenwerking met BRES).
- Tevens worden in 2017 de onderhandelingen gestart om een consortium te gaan vormen ter realisatie van de windenergie op de waterschapsterreinen bij Waalwijk en Bath. Hiertoe zal een business case worden uitgewerkt en ter besluitvorming worden voorgelegd.

In 2017 wordt de tevens de innovatiestrategie verder ontwikkeld. Op welke gebieden gaat het waterschap zich inzetten, welk investeringsbudget reserveren we hiervoor en welk risicoprofiel hoort daarbij. De huidige mandaten voor investeringsprojecten en het bedrijfswaardenmodel worden als basis gebruikt voor besluitvorming over innovaties. De basisfilosofie is dat het waterschap zich inzet om als aanjager van gewenste innovaties op te treden. De productie van bioplastics uit afvalwater is daarin een sprekend voorbeeld: we investeren met menskracht en financiële middelen samen met andere overheden, marktpartijen en kennisinstellingen in de ontwikkeling van prototypes en de opschaling. Bij de doorontwikkeling naar een business case zal het bedrijfsleven de lead moeten nemen. Het waterschap wordt dan leverancier van de grondstof (het slib) en afnemer van biobased materialen die in de weg- en waterbouw kunnen worden toegepast zonder milieuschade.

Communicatie

Het voorgestelde besluit is zeer relevant voor interne en externe communicatie richting verschillende doelgroepen:

- de interne organisatie moet op de hoogte zijn van de ambities van ons waterschap op het gebied van duurzaamheid;
- in algemene zin voor het brede publiek om het goede voorbeeld en grote ambities uit te dragen en om vervolgens ook handelingsperspectieven te bieden;
- naar andere overheden om het gesprek over ambities en taakopvatting te voeren;
- naar lokale energiecollectieven als oproep om tot projecten te komen;
- naar bedrijven om de samenwerking op innovaties op te zoeken.

Relatie met beleidsvelden**- Winnend Samenwerken in Brabant**

Er wordt gewerkt om het maatschappelijk verantwoord inkopen gezamenlijk met de waterschappen Aa en Maas en Dommel gezamenlijk vorm te geven.

- Bijdrage aan doelen voor Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen

De invulling van het thema duurzaamheid richt zich op het maatschappelijk verantwoord ondernemen voor wat betreft milieu en welvaart (planet en profit). Het onderdeel 'people' zal in het actieplan maatschappelijk verantwoord ondernemen ook een plek krijgen.

Zaaknr. : 16.ZK19707/16.B0354

Kenmerk : 16IT047969

Barcode :

Oordeelsvorming duurzaamheid

Doel van de notitie: informatieve ondersteuning voor de oordeelsvorming met het algemeen bestuur over energie en circulaire economie.

Samenvatting: In de beeldvormende bijeenkomst stonden 3 thema's centraal: energie, circulaire economie en waterkwaliteit. Uit de beeldvormende sessie bleek dat er al heel veel gebeurt. Er wordt echter verschillend gedacht over de taakopvatting die het waterschap wil innemen in de energietransitie en de transitie naar circulaire economie in samenhang met de bijbehorende risico's. Voor beide thema's is nationaal de ambitie gezet op 100% neutraal / circulair in 2050. In de oordeelsvormende fase wordt hierop ingezoomd. Verschillende opties zijn uitgewerkt op basis waarvan er een plenaire discussie wordt gevoerd, waarbij iedereen actief is. Het onderdeel waterkwaliteit wordt in een separaat BOB traject uitgewerkt.

Advies: het voeren van een oordeelsvormende discussie over de vraag welke taakopvatting het waterschap aanneemt in de energietransitie en de transitie naar een circulaire economie.

Bespreking in:	Vergaderdatum:
☒ Directieteam	20 december 2016
☐ Overlegvergadering	
☒ Dagelijks Bestuur	10 januari 2017
☐ Georganiseerd Overleg	
☒ oordeelsvormend AB	18 januari 2017

☐ Bijlage(n) bij het besluit	
☒ Achtergronddocument(en) Nadere informatie over energie Posters uit beeldvormingsfase sheets verkenning energietransitie West-Brabant	Bijgevoegd in nota 16IT048597 15IN041223

Aanleiding/context

In de beeldvormende bijeenkomst in september 2016 zijn diverse onderwerpen rond drie duurzaamheidsthema's voor het voetlicht gebracht: energie, circulaire economie en waterkwaliteit. In kleine groepen is een veelheid van informatie uitgewisseld. Het waterschap is op veel vlakken actief op het gebied van duurzaamheid. De posters uit de beeldvorming zijn nogmaals bijgevoegd. Uit de beeldvormende bijeenkomst komen op het gebied van energie en circulaire economie vergelijkbare discussiepunten naar voren over de rol van het waterschap:

- Welke taakopvatting past het beste bij het waterschap in de waarde creatie op het gebied van energie en grondstoffen (circulaire economie); welke focus kies je als waterschap Brabantse Delta (aangezien je nooit alles tegelijk kan kiezen en het elastiekje dan knapt).
- In welke mate wil je als overheid risicodragend investeren om innovatieve ontwikkelingen te stimuleren;

Het onderwerp waterkwaliteit wordt in het eerstvolgende BOB-traject verder uitgediept. Deze oordeelsvormende fase wordt daarom beperkt tot de twee samenhangende thema's energie en circulaire economie.

Doel oordeelsvorming: in een open gesprek inzicht krijgen in de verschillende keuzemogelijkheden van de taakopvatting van het waterschap inclusief bijbehorende afwegingen en voor- en nadelen. Daarbij hoort ook de vraag welke (financiële) risico's het waterschap wil lopen. Op basis van de uitkomsten van de oordeelsvorming wordt een besluitvormende notitie voorbereid over de gewenste richting (planning: AB vergadering in mei 2017), die zal later worden uitgewerkt in een plan van aanpak.

Deze notitie met aanvullende basisinformatie dient als basis voor de discussie in de oordeelsvormende fase. Op basis van deze informatie zal u een eerste mening vormen. Die meningen kunnen tijdens de oordeelsvormende discussie ook wijzigen op basis van de inzichten van anderen.

Nationale ambitie: 100% energieneutraal en 100% circulair in 2050 (50% in 2030).

De ambities voor duurzame energiewinning zijn niet nieuw. Er zijn al diverse green deals tussen het Rijk en de waterschappen gesloten, zoals in de beeldvorming is toegelicht. Voor circulaire economie is in het najaar van 2016 de Rijksambitie concreter verwoord. Hiertoe is een convenant in voorbereiding wat eind januari 2017 door diverse partners wordt ondertekend. Dit betekent een verbreding van de huidige green deal die de Unie van Waterschappen met het Rijk heeft afgesloten over de grondstoffen terugwinning. De ambitie 50% circulair in 2030 richt zich op het verminderen van het gebruik van primaire grondstoffen zoals olie, fosfaat en metalen. In 2017 worden hiertoe met diverse partners transitieagenda's opgesteld voor verschillende thema's zoals Biomassa+voedsel, Bouw en Kunststoffen. Deze agenda's meer inzicht gaan geven in de uitgangssituatie en de daarmee samenhangende opgave.

Met het beleid uit de Kadernota 2017-2026 wordt door waterschap Brabantse Delta de doelstelling voor 50% duurzame energiewinning in 2030 energie bijna gehaald: ca 45% (zie bijlage 'nadere omschrijving energie'; de laatste drie pagina's van dit document). Veel verder komen we echter niet, tenzij we een andere taakopvatting gaan innemen. Discussiepunt daarbij is of de eigen ambitie als waterschap centraal moet staan, of de totale duurzame energieproductie in de regio Midden en West-Brabant.

Met de regio West- Brabant is vraag en aanbod op het gebied van energie en 'biobased delta' nader verkend. De resultaten zijn in een presentatie samengevat, die als achtergronddocumentatie is bijgevoegd. Voor het thema energie is de potentie vanuit de water elementen nog concreter uitgewerkt in een bijlage achteraan deze oordeelsvormende notitie.

Concurrentie tussen energie en grondstoffen

Er kan concurrentie ontstaan tussen de inzet van assets voor beide thema's. Maaisel is daarbij een voorbeeld. Dit kan nuttig zijn voor energie, maar ook als grondstof voor de voedselvoorziening (landbouw). Soms is een combinatie mogelijk (eerst vergisten en restproduct als bodemverbetering toepassen). Het uitgangspunt dat het waterschap hierbij hanteert is: het waterschap streeft altijd naar de hoogst toegevoegde waarde (zie figuur). Combinaties zijn echter ook mogelijk: bijvoorbeeld maaisel vergisten en het restproduct (digestaat) benutten voor de voedselproductie.

Welke taakopvatting past het beste bij het waterschap?

De plenaire discussie richten we op de taakopvatting die het beste bij ons waterschap zou passen. Dit hangt samen met de risico's die je als waterschap wil nemen. Voor de discussie zijn hiertoe drie uiteenlopende opvattingen geformuleerd voor wat betreft energie en voor circulaire economie (tabel 1 en 2). Tijdens de vergadering worden meningen en argumenten hierover uitgewisseld. Naast deze drie opties is ook het huidige beleid verwoord. Het huidige beleid komt verderop in de notitie uitgebreider aan bod.

Tabel 1: taakopvattingen voor productie duurzame energie

Taakopvatting	Voorbeeld omschrijving	Voordelen	Nadelen
Goed voorbeeld Eigen bedrijfsvoering energieneutraal in 2030	Door zelf te investeren in 'bewezen technologie' zoals windenergie kan het waterschap in een termijn van 5 jaar energieneutraal worden. Dat kan door rechtstreeks contracten af te sluiten met windmolen ontwikkelaars, zoals eerder met de voormalige windmolen op rwzi Halsteren is gedaan. Het kan ook door zelf als opdrachtgever op te treden voor realisatie van windmolens op eigen terrein.	+ Risico's op tariefschommelingen in markt zijn niet anders dan met de huidige inkoop van energie + Kostenvoordeel is ingeschat op 600.000,- per jaar	- Concurrentie voor energiemarkt particulieren voor lokale duurzame energie - Geen stimulans innovatieve technieken
De innovator Cocreatie op innovatieve technieken	Samen met bedrijven investeren in nieuwe technieken die veelbelovend lijken, zoals bijvoorbeeld warmteterugwinning uit effluent bij rwzi voor huishoudens. Of mede investeren in realisatie van helofytenfilters met gewassen voor energieteelt zoals olifantengras of wilgen op terreinen van rwzi's die op regionaal water lozen. Ook staat het waterschap open voor samenwerking met vergistingsbedrijven voor mest en groene reststoffen.	+ extra impuls innovaties die niet vanzelf van de grond komen + op termijn potentiële kostenvoordelen (maar wel met belastingheffing op winst) + slimme combinaties kunnen tot betere waterkwaliteit leiden.	- Vergt eerst extra investeringskosten - risicovol ondernemen met maatschappelijk geld - overheid wordt gedeeltelijk marktpartij
Regio voorop Stimuleren dat West- en midden Brabant energieneutraal wordt	Waterschap gaat actief partijen bij elkaar brengen rond potentiële energietechnieken die anders minder snel van de grond zouden komen, zoals koude en warmte opslag met oppervlaktewater, aanbieden potentiële locaties voor waterkrachtontwikkeling. Waterschap koopt regionaal geproduceerde energie in. Om drempels te verlagen wordt met subsidies aan initiatiefnemers gewerkt met vernieuwende voorstellen.	+ laag risico voor het waterschap + positief imago waterschap (bv Waterkracht bij Dommel via burgerinitiatief werkt beter dan eigen ontwikkeling)	- geen energieneutraal waterschap als doel - extra investering (personele capaciteit/subsidies) in ontwikkeling regionale economie
Ongewijzigd beleid	Naast inzet op productie energie uit biogas en energiebesparing alleen faciliteren van overige energie initiatieven en inkoop duurzame energie.	+ laag risico voor het waterschap + lasten dalen door 50% eigen energiewinning	- Tempo energietransitie laag

Tabel 2: taakopvattingen voor circulaire economie

Taakopvatting	Omschrijving	Voordelen	Nadelen
Goed voorbeeld Eigen bedrijfsvoering circulair in 2050	Het waterschap legt de focus om het gebruik van de eigen primaire grondstoffen tot 0 terug te dringen. Gedacht kan worden aan de bouwwerken (duurzaam Grond Weg en Waterbouw) en de terugwinning van metalen bij SNB die Brabantse Delta voor defosfatering gebruikt (ijzer en aluminium).	+ op termijn financiële voordelen in bedrijfsvoering door minder inkoop + vermindering CO2 voetafdruk gebruik metaalzouten	- kosten gaan voor de baten uit - verwaarding overige stoffen uit afvalwater minder snel
De innovator Cocreatie op innovatieve technieken	Het waterschap investeert samen met ondernemers in veelbelovende technieken in de startup en ontwikkelfase en gaat ook participeren in de realisatie om met de baten de tot lastenverlichting voor het waterschap te komen. In West Brabant ligt de focus op de biobased economy met activiteiten als bioplasticsproductie en duurzame vergisting.	+ stimulans innovatie bedrijfsleven + voortgang in transitie circulair + op termijn lagere lasten	- overheid wordt gedeeltelijk marktpartij - risico's met maatschappelijk geld - kosten gaan voor de baten
Regio waterbewust Stimuleren dat West- en midden Brabant circulair wordt op watergebied	Het waterschap benut de circulaire transitie om het water en de bodem ook als primaire grondstof te beschouwen en de uitputting en verspilling tegen te gaan. Waar nodig worden subsidies ingezet om tot waterbewust gedrag te stimuleren. Te denken valt aan toepassing van bodemverbetering of grondwaterconserveringsmaatregelen.	+ laag risico voor het waterschap + impuls waterbewustwording	- extra investering (personele capaciteit/subsidies) in ontwikkeling regionale economie
Ongewijzigd beleid	Het waterschap volgt de lijn van de huidige innovatie agenda voor zuiveringsbeheer voor wat betreft terugwinning van stoffen uit afvalwater (ontwikkeling bioplastics, terugwinning fosfaat via SNB). De landelijke afspraken voor maatschappelijk verantwoord inkopen en duurzame grond weg en waterbouw worden toegepast.	+ acceptabel risico voor het waterschap + lasten SNB dalen door opbrengsten van fosfaat	- Tempo circulaire transitie laag

De discussie die we binnen het eigen waterschap hebben, wordt ook gevoerd bij andere overheden waarmee we samenwerken, zoals gemeenten, waterschappen en de provincie. Het is belangrijk om de meningsvorming ook te delen met die partners in bijvoorbeeld de Brabantse Energie Alliantie en voor de toekomstige inkoopstrategie voor energie (energie kopen we momenteel met de drie Brabantse Waterschappen gezamenlijk in).

Risico's, kosten en besparingen

Iedere bovengenoemde taakopvatting kent risico's. Deze staan op hoofdlijnen genoemd in de derde kolom van de tabellen. Dit zijn zowel financiële risico's als publicitaire risico's, zoals bijvoorbeeld imagoschade als een innovatieve techniek niet de verwachte resultaten blijkt te bieden en meer geld heeft gekost of minder opgebracht dan verwacht. Onzekerheid over resultaten is inherent aan nieuwe technieken maar omdat waterschappen met belastinggeld werken, kunnen niet geslaagde projecten in de media toch tot negatieve publicitaire aandacht leiden. Anderzijds kan ook een afwachtende houding (het niet stimuleren van innovaties) tot een conservatief imago leiden, wat niet gewenst is.

Naast financiële risico's en kosten, kan duurzaamheid ook tot besparingen leiden. Met de toepassing van reeds uitontwikkelde technieken zoals zon- en windenergie en de afzet van fosfaatterugwinning kan geld bespaard worden:

- De opbrengsten voor verpachten van gronden voor zon en windenergie en gebruikskosten voor de stroomaansluiting die er bij rwzi's aanwezig is kan met de huidige ontwikkelingen oplopen tot ongeveer 250.000,- per jaar in de komende 5 jaar.
- Met de terugwinning van fosfaat via SNB wordt vanaf 2019 een lastenbesparing van 400.000,- tot 500.000,- per jaar verwacht.

Het waterschap kan op verschillende manieren met deze besparing omgaan:

- Doorvoeren in de tariefverlaging
- Benutten voor verlaging van de toekomstige schuldpositie (duurzaam financieel beleid)
- Inzetten voor investeringen in de duurzame, groene economie.

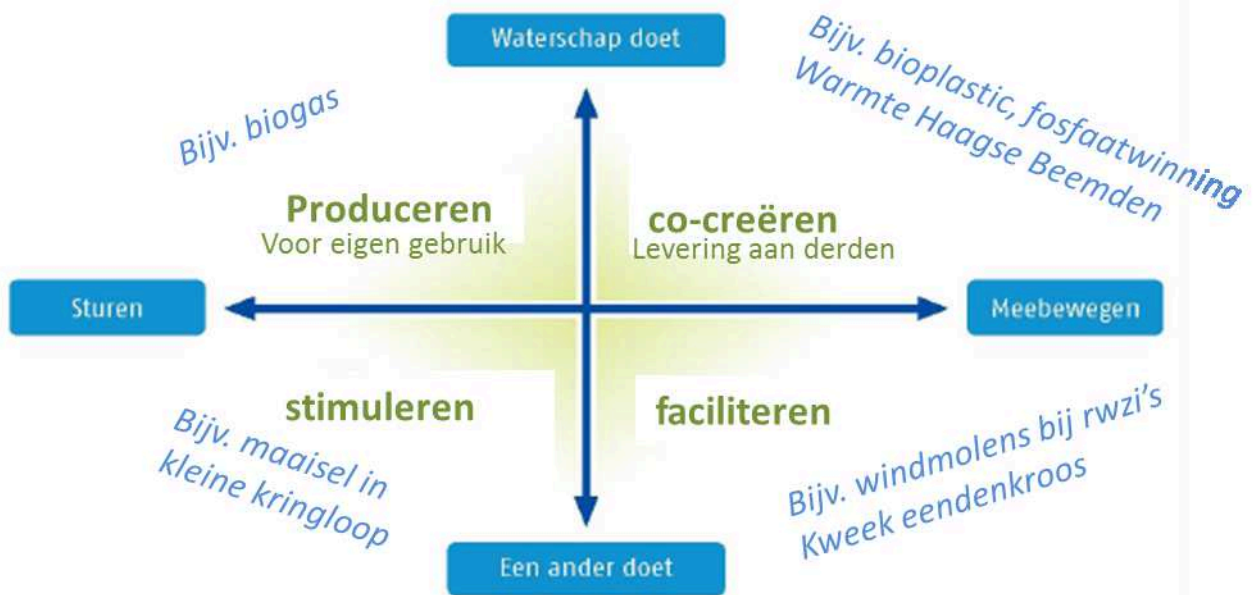
Met deze laatste optie zou een investeringsfonds kunnen worden opgericht (bijvoorbeeld op de schaal van het waterschap of de provincie van waaruit het waterschap kan participeren innovaties met een hoger risico. Op die manier kunnen de risico's voor het waterschap beheersbaar blijven. Besparingen die vervolgens voortvloeien uit die risicovolle investeringen kunnen dan benut worden voor tariefsverlaging of vermindering van de schuldpositie. Op die manier kan het waterschap investeren in een duurzame economie, die op termijn tot grotere voordelen zou kunnen leiden.

Het waterschap dient daarbij rekening te houden met de wettelijke kaders, die soms belemmerend kunnen werken, zoals B.T.W. plicht en vennootschapsbelasting of de afvalstoffenregelgeving. Met de voorbeeldprojecten uit de green deals over de grondstoffenfabriek wordt nader bekeken welke belemmeringen door het Rijk of EU weggenomen kunnen worden. Ook dient rekening gehouden te worden met de aanbestedingsregels en de wet financiering decentrale overheden, die regels stelt voor een efficiënte financiering en een adequate risicobeheersing ten aanzien van de treasury activiteiten.

De huidige taakopvatting van het waterschap

De huidige taakopvatting van het waterschap is in de praktijk per onderwerp verschillend; het is een mix. Met de huidige beleidslijnen geeft het waterschap als volgt invulling aan de transitie op het gebied van duurzame energie productie en/of duurzame grondstoffen productie (waardecreatie):

- Waardecreatie voor eigen gebruik en vanuit de primaire processen: rol produceren (bijvoorbeeld biogasproductie, warmtewisselaars bij gemalen voor gebouwverwarming van het gemaal)
- Waardecreatie uit primaire processen voor gebruik door derden: cocreatie (bijvoorbeeld fosfaatterugwinning uit slib, bioplastics, warmtelevering Haagse Beemden Breda)
- Waardecreatie door derden met een gunstig effect op het watersysteembeheer: stimuleren (voorbeeld maaisel benutten als kleine kringloop, wordt overgenomen door andere terreinbeheerders)
- Waardecreatie met behulp van onze assets door derden voor algemeen maatschappelijke doelen: faciliteren (voorbeeld kweek eendenkroos op influent voor eiwitproductie als grondstof voor veevoer, windmolens op diverse rwzi terreinen en langs keringen)

Levering van grondstoffen en energie door de waterschappen kan binnen de wettelijke kaders.

De waterschappen in Nederland hebben met de energiefabriek en de grondstoffenfabriek een actieve rol gepakt. De waterschappen zoeken actief de onderlinge samenwerking op om zo tot significante hoeveelheden te komen die voor de markt interessant zijn. Met de juridische handreiking voor duurzame energie en grondstoffen zijn de kansen en belemmeringen voor de waterschappen in beeld gebracht. Met de Rijksoverheid zijn in green deals afspraken gemaakt om de belemmeringen die er nog zijn, weg te nemen. Binnen de wet Markt en overheid is gesteld dat de overheid in verschillende rollen kan opereren:

- Als opdrachtgever (produceren)
- Als ondernemer (cocreatie)
- Als subsidieverstrekker (stimuleren)
- Als overheid / bevoegd gezag (faciliteren)

Bijlage nadere omschrijving Energie

Het energieverbruik van het waterschap van 2015 is in onderstaande tabel weergegeven ten opzichte van de regio en de waterschapsector. Het energieverbruik van overige brandstoffen voor vervoer is naar verhouding zeer laag en derhalve achterwege gelaten (betreft 0,4 Terra Joule = 0,0004 Peta Joule).

Tabel 1: Het energieverbruik in 2015 naar verschillende energiebronnen, uitgedrukt in Peta Joule per jaar (bronnen: concept klimaatmonitor waterschappen 2015 en verkenning energietransitie West Brabant, 2015)

Energiedrager	Brabantse Delta	Regio West Brabant	Waterschappen gemiddeld
Elektriciteit	0,313 PJ/j	Industrie 18,2 PJ/j Huishoudens 31,8 PJ/j	0,29 PJ/j
Aardgas	0,005 PJ/j	Industrie 51,7 PJ/j Huishoudens 43,9 PJ/j	0,009 PJ/j
Biogas productie (reststroomkoppelingen)	0,157 PJ/j	13,3 PJ/j	0,106 PJ/j

Het waterschap investeert tot nu toe voor duurzame energiewinning vooral in productie van biogas uit de slibgisting. Tevens zijn er in de afgelopen jaren forse energiebesparingen doorgevoerd (bijvoorbeeld door vervanging van de ZIMPRO op Nieuwveer). Hierdoor wordt er in 2015 36% van de eigen energie opgewekt.

Voorgenomen energiemaatregelen: in 2020 45% duurzame winning en 44% besparing

In de meerjarenraming die ten grondslag ligt aan de Kadernota zijn allerlei maatregelen opgenomen om te komen tot energiebesparing en duurzame winning. Het effect van al die maatregelen dient eens per 4 jaar aan het Rijk te worden gerapporteerd via het Energie Efficiency Plan (EEP, 16IT033935). De periode 2017-2020 betreft de derde periode, waarbij voor het eerst over het gehele waterschap is gerapporteerd (voorheen alleen het zuiveringsbedrijf). Hieruit blijkt dat het waterschap vooruit loopt op de gestelde doelen voor energiebesparing: in de komende jaren circa 1,25% per jaar hoger, dan de minimaal gevraagde verbetering van 2% per jaar (8% over de planperiode 2017-2020). De totale Energie efficiëntieverbetering over de totale convenant-periode 2005-2020 zal naar verwachting 44% bedragen. Dit is 14% hoger dan de minimaal gevraagde 30%. Op alle fronten wordt gewerkt aan besparingsmaatregelen, zoals:

- Zuiniger zuiveringsproces bij rwzi Nieuwveer (DEMON)
- Tegendrukturbines bij SNB
- Warmte terugwinning bij 7 gemalen
- Led verlichting hoofdkantoor

Voor duurzame energiewinning wordt voorzien in nog 38 TJ extra productie, waarmee de eigen energiewinning in 2020 44 % zal bedragen ten opzichte van het huidige verbruik (door besparingen zal dit relatief hoger zijn). Met deze voorgenomen maatregelen is de maximale potentie van energieproductie uit het zuiveringsproces wel ongeveer bereikt. Ook andere waterschappen kunnen met energieproductie uit het zuiveringsproces tot hooguit 45-55 % van het energieverbruik komen (range is afhankelijk van het aandeel energieverbruik door het watersysteem: waterbeheer in polders vraagt meer energie dan vrij afwaterend gebied).

Daarnaast faciliteert het waterschap initiatieven voor duurzame energiewinning, zoals bijvoorbeeld realisatie van het toekomstige windpark bij Moerdijk langs de keringen en op terreinen van rwzi's, zoals de windmolens bij Nieuwveer en Waalwijk. Deze worden in de administratie voor 10% meegeteld in de eigen duurzame energiewinning. Het waterschap stelt dan gronden ter beschikking tegen een pachtvergoeding of werkt mee bij de vergunningverlening rond de beschermingszones van de keringen (rol: faciliteren: passief meebewegen met nieuwe ontwikkelingen, voor zover verenigbaar met het waterbeheer).

Potentie elektriciteit en warmte uit assets van het waterschap

In de huidige situatie wordt de meeste energie nog geproduceerd met enkele energiebronnen zoals aardgas (81%), steenkool (11%) en biomassa (4%). In de toekomstige situatie zal de energieproductie juist uit een grote hoeveelheid van verschillende energiebronnen komen. Met de regio West Brabant is reeds een verkenning uitgevoerd. Resultaten zijn als bijlage bijgevoegd. Door de energiedeskundige van het waterschap is op basis van diverse literatuurstudies een grove analyse gemaakt van de potentieel, economisch winbare *energie uit assets van het waterschap*. In tabel 3 is dit samengevat weergegeven.

Tabel 3: potentiële energieproductie uit assets van het waterschap (inschatting met gebruik van de literatuurbronnen: verkenning energietransitie West-Brabant 2016, onderzoek potentie energiepotentie van warmte- en koudeonttrekking uit oppervlaktewater door IF technology, 2016)

Type asset	Energie potentieel	Kosten-effectiviteit Tov huidige praktijk ⁸	Geschikt voor eigen gebruik?	Ontwikkelings-niveau techniek	Aandeel type energiebron in regio %
Elektriciteit uit windenergie op eigendommen ¹	0,34 PJ/j	2x zo duur exclusief subsidie	Ja	Hoog	1% tov windpotentie
Warmte uit effluent ²	0,16-0,32 PJ/j	ongeveer gelijk	Nee	Matig	0,75-1,5% indien de warmteproductie van Amer wegvalt.
Warmte uit waterlopen en plassen ³	0,28 PJ/j	3x zo duur	Nee	Matig	25% t.o.v. potentie ondiepe warmte koude opslag
Warmte/Elektriciteit uit biogas ⁴	0,19 PJ/j	Ongeveer gelijk	grotendeels	Hoog	1,3% van bestaande reststroomkoppelingen
Elektriciteit uit zonnepanelen op terreinen ⁵	0,18 PJ/j	2,5x zo duur exclusief subsidie	Ja	Hoog	10% ten opzichte van potentie op stortplaatsen
Warmte uit poldergemalen ³	0,06 PJ/j	2x zo duur	Nee, alleen voor gebouwverwarming	Laag	5% t.o.v. potentie ondiepe warmte koude opslag
warmte uit biomassa uit of langs water ⁶	0,05 PJ/j	1,5x duur	Ja, mits we zelf gaan vergisten	Laag	2% tov huidige benutting biomassa
Elektriciteit uit waterkracht ⁷	0,01 PJ/j	>5x zo duur	gedeeltelijk	Laag	Geen referentie
Totaal	1,4 PJ/j				

1 uitgaande van 5 windmolens bij rwzi terreinen (betreft soms een upgrade van bestaande molen)

2 gebaseerd op 2 graden temperatuurdaling van het effluent van Nieuwveer en Dongemond.

3 inschatting op basis van rapport IF technology

4 conform plannen in meerjarenbegroting

5 gebaseerd op beschikbare ruimte bij rwzi's (aanvullend op ruimte voor windmolens)

6 gebaseerd op totale hoeveelheid maaisel wat wordt afgevoerd met bijbehorende energetische potentie;

7 gebaseerd op 5 mogelijke locaties, inschatting met landelijk rekenmodel

8 huidige praktijk warmte: € 2,2 mln per PJ per jaar; huidige praktijk elektriciteit: € 4,3 mln per PJ per jaar

Voorbeeld faciliterende rol:

Als er sprake is van beschikbaar stellen van eigendommen van het waterschap rekent het waterschap daarbij een marktconforme prijsstelling. Twee voorbeelden op grond van gemiddelde uit veilinggegevens:

- Voor wind is dit rond de € 6,- per opgewekte Megawattuur (dus een molen van 3 MW die grofweg 6.600 MWh oplevert, levert qua pachtvergoeding $6.600 \times € 6 = € 39.600,-$ op jaarbasis op).
- Voor zon is dit ongeveer € 3,- per opgewekte megawattuur. 1 MW aan zon levert grofweg 1.000 MWh dus een pachtvergoeding van $1000 \times € 3 = € 3.000,-$ op jaarbasis op. 1 MW zon pas op 1 hectare (66% bedekkingsgraad). Meeste velden worden echter met lagere bedekkingsgraad aangelegd (rond 50%).

Deze bedragen zijn dalende omdat het ministerie van Economische Zaken de grondcomponent in de SDE+ subsidie geleidelijk naar beneden schroeft.

Voorbeeld producerende rol: Het waterschap kan energieneutraal worden door te investeren in windmolens

Het huidige inkoopvolume van elektriciteit door het waterschap bedraagt circa 35 miljoen kWh per jaar (dat is 0,315 PJ). De grijs ingekochte stroom wordt momenteel met certificaten 'vergroend' naar Europese windenergie (Noorse waterkracht kost niets, Europese wind kost ca 15.000,- per jaar en Nederlandse wind kost € 120.000,- per jaar aan kosten voor het certificaat).

Het waterschap kan deze Nederlandse wind ook zelf opwekken met 4 windturbines van 3 MW (bij de verschillende rwzi's is potentiële ruimte voor 5 windmolens van 3 MW). Het opwekken van windenergie is natuurlijk geen core business van het waterschap. Het waterschap zal dan de realisatie en beheer van de windenergie ook volledig uitbesteden. Het vergt dan wel een investering van lasten die momenteel via de exploitatiebegroting lopen:

- De huidige stroomkosten voor de inkoop van elektriciteit bedragen ongeveer 3,5 cent per kWh --> € 1,2 mln per jaar.
 - De investeringskosten voor 4 windmolens bedragen ca. € 18 mln.
 - Bij een afschrijving over 15 jaar en 2,34 % rente komt dit neer op een investeringslast van € 1,6 mln per jaar.
 - De huidige subsidie voor windenergie bedraagt 2,8 cent per kWh --> € 1 mln per jaar.
- ➔ Eigen productie van windenergie levert met de huidige subsidie op basis van deze grove kentallen een voordeel op van 600.000,- per jaar.

NB: De totale stroomkosten inclusief netbeheer en belasting bedragen 4 mln per jaar, maar er kan alleen op de kale stroomprijs worden bespaard aangezien de eigen energielevering van verschillende assets van het waterschap via het centrale elektriciteitsnet zal lopen.

Het waterschap kan ook kiezen voor co creatie door bijvoorbeeld voor een bepaald deel te participeren in aandelen voor de realisatie van een windmolen. In de markt worden rendementen van 5-7% vermeld.

Stimuleren: actief ruimte aanbieden voor postcode roos initiatieven

Particulieren kunnen binnen de eigen postcode en de aanliggende postcodegebieden investeren in eigen opwekking van duurzame energie. Dit wordt het postcoderoos systeem genoemd. Het waterschap kan actief de beschikbare ruimte voor zon, wind en mogelijk energieteelt aanbieden aan lokale duurzaamheidscollectieven. In vrijwel elke gemeente is er wel een lokaal energie initiatief. In de bijlage is aangegeven op welke rwzi's ruimte is voor zon- en windenergie, zonder dat dit beperkingen in de eigen bedrijfsvoering oplevert.

Indien men vanuit een postcoderoos initiatief participeert, worden er ook excursies naar het eigen energiepark georganiseerd, waarmee er voor het waterschap een gelegenheid is om het werk van het waterschap en het waterbewust handelen van particulieren onder de aandacht te brengen.

Het waterschap kan ook actief verbinding op zoeken met grote energie gebruikers in de regio, Shell Moerdijk, die momenteel minder betrokken is bij de regionale energietransitie.

Grond is slechts 1 keer in te zetten; waterschap kiest alleen voor synergie met waterbeheer

Grond kan op korte termijn benut worden voor energiewinning met bijvoorbeeld zonnepanelen. Het waterschap kan ook kiezen om in te zetten op ontwikkeling van energieteelt uit waterplanten. Er kan dan gezocht worden naar combinatie van functies: door het effluent van een rwzi via een soort 'waterharmonica' op het watersysteem te lozen, waarbij de gewassen uit die waterharmonica voor energieteelt of als grondstof worden ingezet. Dan kan ook het watersysteem er beter van worden. Dit is echter een oplossing die nog veel minder ver in ontwikkelingsfase is (innovatief, geen beproefde techniek voor wat betreft energieteelt of grondstoffenwinning).

Warmte uit water: zonder stimulering beperkte voortgang.

Qua potentie bevat het water veel energie in de vorm van warmte. Initiatieven om deze potentie te benutten komen in beperkte mate van de grond. Als men een versnelling wenst, kan het waterschap kiezen voor een actieve rol om concrete kansrijke situaties te verkennen en actief het gesprek op te zoeken met potentiële afnemers. Dit vraagt echter wel extra capaciteitsinzet.

Zaaknr. : 17.ZK02879/17.B0109

Kenmerk : 17IT010368

Barcode :

Bioplastics uit zuiveringslib - overgang naar demonstratie

Doel van de notitie: Besluitvorming door het algemeen bestuur over een uitvoeringskrediet voor een vervolgfase op het succesvolle PHARIO project.

Samenvatting:

In het PHARIO project is met een groot aantal samenwerkingspartners pilotonderzoek uitgevoerd naar het maken van PHA bioplastic met het actief slib van de rwzi Bath. Dit onderzoek is succesvol afgerond en de positieve resultaten geven voldoende reden om opschaling van het concept verder te onderzoeken.

Daarom hebben de PHARIO partners besloten een tussenproject (PHARIO 1.5) van een jaar te definiëren, waarin deze volgende stap wordt voorbereid. Deze voorbereiding omvat het vinden van industriële partners, definiëren van de juiste scope en benodigd budget, maar ook bijvoorbeeld het inventariseren van risico's. In het project plan is bovendien actieve communicatie voorzien met de bestuurlijke portefeuille houders om tot een goede definitie van de rol van de waterschappen in deze ontwikkeling te komen. Hiermee bereidt dit tussenproject een verdere opschaling van het PHARIO concept op een gedegen wijze voor.

Het waterschap is voornemens om ook penvoerder van deze volgende fase te zijn. Om dit mogelijk te maken wordt een uitvoeringskrediet van € 295.000,- aangevraagd.

Advies: Het algemeen bestuur stemt in met:

1. de deelname van waterschap Brabantse Delta in PHARIO 1.5, de vervolgfase van het PHARIO project;
2. de rol van waterschap Brabantse Delta als penvoerder van deze vervolgfase (PHARIO 1.5);
3. het ter beschikking stellen van een uitvoeringskrediet ter grootte van € 295.000,- voor deze vervolgfase met een netto bijdrage van waterschap Brabantse Delta van € 50.000;
4. het sluiten van een samenwerkingsovereenkomst met de deelnemers in het PHARIO project.

Bespreking in:	Vergaderdatum:
☒ Directieteam	02 mei 2017
☐ Overlegvergadering	
☒ Dagelijks Bestuur	16 mei 2017
☐ Georganiseerd Overleg	
☒ Besluitvormend AB	14 juni 2017

☒ Bijlage Investeringsbesluit 2017-14	17IT011271
-- Achtergronddocument(en) Informatie document PHARIO met titel "PHARIO: PHA bioplastic", versie 20/3/2017	17IT011513

Aanleiding / context

De Nederlandse waterschappen werken hard aan het terugwinnen van grondstoffen uit rioolwaterzuiveringen. Dat gebeurt in het kader van een Green Deal Grondstoffen die de waterschappen en het Rijk in november 2014 sloten. De ambities op dit gebied zijn in januari 2017 nog eens vastgelegd in het nationale Grondstoffenakkoord dat mede werd ondertekend door de Unie van Waterschappen.

Waar dat harde werken toe kan leiden, laat het PHARIO-project (PHA uit RIOolwater) goed zien. In het kader van het PHARIO project (projectnummer 800386) hebben de projectpartners waterschap Brabantse Delta, waterschap De Dommel, wetterskip Fryslan, waterschap Scheldestromen, STOWA, SNB, Veolia en KNN gedurende 10 maanden pilot onderzoek uitgevoerd op de rwzi Bath naar de productie van PHA bioplastic met slib van de rioolwaterzuivering Bath. Dit project werd mede mogelijk gemaakt door subsidie van uit de TKI Biobased Economy. Waterschap Brabantse Delta was penvoerder voor dit project.

PHA is een bijzonder bioplastic, omdat het relatief snel afbreekt in een waterig milieu. Deze eigenschap maakt het zeer interessant voor het bestrijden van microplastics in oppervlaktewater, de zogenoemde plastic soup. Daarmee dragen de waterschappen zelf ook bij aan een goede oppervlaktewaterkwaliteit, waar zij medeverantwoordelijk voor zijn.

In dit project is in de praktijk aangetoond dat actief slib uit rioolwaterzuiveringen kan worden ingezet als grondstof voor de productie van PHA, een hoogwaardige kwaliteit biologisch afbreekbaar én biobased plastic. Het project laat zien dat de kwaliteit van het geproduceerde PHA vergelijkbaar is en op sommige aspecten zelfs beter is dan PHA dat nu op de markt aanwezig is. Bovendien zijn er voldoende stuurmogelijkheden om de kwaliteit te beïnvloeden. Het proces blijkt verder ook op andere rioolwaterzuiveringen dan die van Bath toepasbaar en het PHA kan tegen een acceptabele kostprijs worden gemaakt. De milieu-impact van PHA-plastic uit actief slib is fors lager dan plastics van petrochemische oorsprong en zelfs 70% lager dan vergelijkbare PHA bioplastics die nu op de markt aanwezig zijn. PHA bioplastic gemaakt uit actief slib concurreert bovendien niet met de voedselketen. Het huidige PHA bioplastic, afkomstig van landbouwproducten, doet dat wel.

Een korte samenvatting van de achtergronden en resultaten van dit project is bijgevoegd als bijlage bij deze notitie (17IT011513). Op 12 April is het project onder grote belangstelling gepresenteerd in het Centraal Museum in Utrecht. Een volledig rapport is recent door STOWA gepubliceerd (rapportnummer STOWA 2017-15). Dit project heeft ook een duidelijke Europese impact. Daarom zullen de resultaten in juli gepresenteerd worden tijdens de Sludgetech 2017 in London en de 9th European Symposium on Biopolymers in Toulouse.

De resultaten van dit project geven voldoende reden om te onderzoeken hoe we dit concept verder kunnen opschalen. Die opschaling moet vermoedelijk in stappen plaatsvinden, waarbij de productie eerst op demonstratie schaal wordt beproefd, waarna de stap naar een commerciële schaalgrootte gezet kan worden. De benodigde investeringen voor deze opschaling zijn fors. Door slimme samenwerkingen en gebruik van bestaande faciliteiten kunnen de kosten van deze stappen mogelijk verlaagd worden.

Bovendien is het van belang om ook industriële partijen (zowel afnemers van het bioplastic als extractie en productie partners) bij deze ontwikkeling te betrekken zodat er een heldere business case ontstaat. Samen met deze partijen kunnen de waterschappen deze veelbelovende ontwikkeling met beheersbare risico's dan verder opschalen.

Om de opschaling naar een demonstratieschaal (PHARIO 2.0) voor te bereiden hebben een aantal PHARIO partners besloten om een tussenfase (PHARIO 1.5) van een jaar te financieren waarin deze opschaling voorbereid wordt. Deze tussenfase heeft als belangrijkste doelen:

- Actief benaderen van industriële partners die een rol kunnen spelen bij met name de extractie van het bioplastic en de verdere verwerking en toepassing. Dit gebeurt in samenwerking met de Business Developer van de Energie en Grondstoffenfabriek.
- Uitwerken van een concept voor opschaling waarbij de benodigde investeringen in balans zijn met de verwachte opbrengsten en risico's.
- Verlagen van de benodigde investering voor een demonstratieschaal door gebruik te maken van bijvoorbeeld bestaande pilot faciliteiten voor extractie en synergie met andere initiatieven.
- Vinden van een juiste balans tussen financiering door waterschappen, subsidies en investeringen door private partijen.
- Het vinden van een geschikt governance model dat past bij de beoogde samenwerking van publieke en private partijen in een toekomstige waardeketen voor PHA bioplastic.

PHARIO 1.5 maakt het zo mogelijk om een concreet voorstel voor de realisatie van een demonstratieschaal te formuleren. Dit voorstel omvat dan de wijze van samenwerking, de benodigde (publieke) financiering en het governance model. Op basis van dit voorstel wordt aan het bestuur een go/no-go besluit voorgelegd voor deze vervolgstap.

De volgende partners uit PHARIO 1.0 hebben aangegeven door te willen met PHARIO 1.5: waterschap De Dommel, wetterskip Fryslân, waterschap Scheldestromen, STOWA en SNB. Veolia en KNN waren partner in PHARIO 1.0 en zullen niet deelnemen in 1.5. Nieuwe partners zijn HVC, Hollandse Delta en Paques. Verder hebben Aquafin en waterschap Drents Overijsselse Delta interesse getoond in deelname. Nieuwe partners dienen een duidelijke toegevoegde waarde te hebben aan deze ontwikkeling. De stuurgroep van het project besluit over de toelating van nieuwe toetreders.

Op basis van een concept begroting is in de stuurgroep van het PHARIO project afgesproken om alle deelnemers een cash bijdrage van 30.000 € te vragen en een eigen uren inzet van 200 uur. SNB en Paques zullen hun bijdrage voldoen door financiering van twee promotie plaatsen bij Wetsus¹ in samenwerking met de TU Delft en inhuur van Allen Werker, de voormalige R&D leider van Veolia voor deze ontwikkeling. Het is de verwachting dat zes tot acht partijen deelnemen in PHARIO 1.5 zodat een totaal budget van € 180.000 – € 240.000 wordt gerealiseerd voor deze fase.

Het waterschap Brabantse Delta vindt het van belang dat het waterschap ook in deze fase penvoerder blijft van dit succesvolle project. Als penvoerder zal het waterschap de financiële bijdragen van de projectpartners innen en de uitgaven doen. Om deze reden wordt voor dit project een uitvoeringskrediet aangevraagd van € 295.000. Hierbij wordt er van uitgegaan dat maximaal 8 partners deelnemen in PHARIO 1.5 met een bijdrage van € 30.000 en een bijdrage van € 5.000 van de Energie en Grondstoffenfabriek (in totaal € 245.000). Daarnaast is rekening gehouden met een eigen bijdrage van waterschap Brabantse Delta van € 50.000, waarvan € 30.000 in cash en € 20.000 in eigen uren.

Beoogd effect

Deze tussenfase (PHARIO 1.5) dient het mogelijk te maken om verder te bouwen op de succesvolle resultaten van het nu afgesloten pilot project (PHARIO 1.0). In het pilot project is het PHA bioplastic geproduceerd op een schaalgrootte van 1 kg/week. Deze productie zou in een volgende stap (PHARIO 2.0) opgeschaald moeten worden tot minimaal 100 kg/week. Deze schaalgrootte maakt het mogelijk voor potentiële afnemers van het bioplastic om proefproducties te draaien en zo de potentie van het materiaal voor hun eigen onderneming beter in te schatten. De gegevens over de kwaliteit van het PHA die in PHARIO 1.0 verkregen zijn, maken het mogelijk om op een goede manier gesprek te komen met dergelijke partijen.

Deze volgende schaalstap vergt een relatief grote investering van enkele miljoenen euro's. Daarom is het nodig deze stap goed voor te bereiden. Bovendien is het nodig industriële partners te betrekken bij deze volgende stap. De nu voorgestelde tussenfase (PHARIO 1.5) maakt het mogelijk deze voorbereiding op een gedegen manier te verzorgen. PHARIO 1.5 dient dus te leiden tot een uitgewerkt plan voor de volgende schaalstap.

Argumenten

1.1 Het pilot project naar de productie van PHA bioplastics is succesvol afgesloten

Het pilot project is met succesvolle resultaten afgesloten. Gezien deze positieve resultaten, die bereikt zijn met het slib van een rioolwaterzuivering van Brabantse Delta, is het interessant voor het waterschap om ook betrokken te blijven bij het vervolg.

2.1 Waterschap Brabantse Delta was initiator en penvoerder van de eerste fase

Waterschap Brabantse Delta was initiator en penvoerder van de eerste fase van het PHARIO project. Dit heeft gezorgd voor een positieve uitstraling van het waterschap. Door deze ervaring heeft het waterschap ook veel kennis en contacten opgebouwd rondom deze ontwikkeling. Door ook penvoerder te blijven in de vervolgfase wordt effectief voortgebouwd op deze kennis en ervaring. Bovendien blijft de positieve rol die het waterschap heeft gespeeld bij deze ontwikkeling zo herkenbaar.

3.1 Waterschappen dragen gezamenlijk de kosten

Een groot aantal partijen is bereid om deze vervolgfase te financieren. Hierdoor blijven de kosten en risico's per projectpartner beperkt. Bovendien illustreert deze bereidheid tot financieren van de vervolgfase de interesse die het project heeft bij de projectpartners. De omvang van het budget is gebaseerd op een realistische begroting die afgestemd is met de projectpartners. Als minder projectpartners dan nu gedacht deelnemen aan het project, zal de begroting in overleg met de projectpartners omlaag worden bijgesteld zodat de netto bijdrage van waterschap Brabantse Delta gelijk is aan die van de andere projectpartners. Als er meer partners lid worden dan zal de bijdrage van alle partners evenredig verlaagd worden.

¹ Wetsus is een onderzoeksinstituut voor watertechnologie en voert samen met 100 bedrijven, waterschappen en ca. 20 kennisinstellingen fundamenteel onderzoek uit naar baanbrekende watertechnologie (www.wetsus.eu). Onderzoek is geclusterd in onderzoeksthema's. Voor dit initiatief wordt een nieuw onderzoeksthema gestart.

4.1 Het is raadzaam de uitgangspunten voor de samenwerking uit te werken in een overeenkomst

Voor de samenwerking binnen het PHARIO project is het raadzaam een samenwerkingsovereenkomst af te sluiten. De overeenkomst wordt gebaseerd op de bestaande samenwerkingsovereenkomst voor het afgesloten PHARIO project en ondertekend door de programmabeheerder. De programmabeheerder is hiertoe bevoegd is na toestemming van het AB voor het aangaan van een overeenkomst (besluit ondermandatering en verlening volmacht door de dijkgraaf).

Kanttekeningen en risico's

1. Kanttekening: grondstoffenlevering kan onderdeel vormen van de taak van het waterschap

De productie van grondstoffen (in dit geval bioplastic) is een taak die bijzonder is voor het waterschap. In opdracht van de Unie van Waterschappen heeft Berenschot in het najaar van 2014 een "juridische handreiking duurzame energie en grondstoffen" opgesteld. In deze handreiking wordt geconcludeerd dat de levering van grondstoffen gewonnen uit rioolwater past binnen de doelmatige uitvoering van de wettelijke taak van een waterschap. Daarbij komt een waterschap ruime vrijheid toe in de wijze van uitvoering van deze taak mits voldaan wordt aan de regels voor staatsteun en mededinging. De rol van het waterschap in een toekomstige exploitatiefase is nog niet duidelijk. Vermoedelijk zal de rol van het waterschap bij de initiatie van deze ontwikkeling groter zijn dan in de uiteindelijke exploitatie. In PHARIO 1.5 zijn ook activiteiten voorzien om in overleg met bestuurders van de deelnemende partijen de rol van het waterschap verder uit te werken.

2. Risico's: het project brengt bestuurlijke, financiële en sociale risico's van een demonstratie in kaart

In PHARIO 1.5 is een activiteit voorzien om op basis van de RISMAN methode² de bestuurlijke, financiële en sociale risico's van de vervolg fase (PHARIO 2.0) in kaart te brengen. Deze methode wordt binnen de landelijke Energie en Grondstoffen Fabriek (EFGF) ook gebruikt om de risico's van de winning van andere grondstoffen in kaart te brengen. De EFGF heeft haar kennis op dit gebied aangeboden aan het PHARIO project en ondersteunt dit aspect ook met een financiële bijdrage van € 5.000.

Financiële dekking

In het investeringsplan bij de begroting 2017 is deze investering (projectnummer 800535) niet opgenomen. Bij het opstellen van de begroting 2018 worden de investeringen voor Zuiveringsbeheer zodanig geprioriteerd dat deze passen binnen het afgesproken investeringsvolume.

Oplevering	Verwachting bij Kredietaanvraag	Verwachting bij Begroting 2017
Verwacht tijdstip oplevering	01-07-2018	

Investering	Raming bij Kredietaanvraag		Raming bij begroting 2017	
	Investering	Waarvan bijdrage derden	Investering	Waarvan bijdrage derden
Totaal benodigd krediet ontwikkelingsinvestering	€ 295.000,-	€ 245.000,-		

Kapitaallast	Raming bij kredietaanvraag
Zuiveringsbeheer eerste (volle) jaar	€ 11.100,-

Reguliere exploitatie	Actuele raming	Raming begroting 2017
Effect op de exploitatiekosten en/of effect op de exploitatieopbrengsten	n.v.t.	n.v.t.

² De RISMAN methode is een instrument voor het uitvoeren van een risico analyse die door Rijkswaterstaat veel gebruikt wordt voor infrastructurele projecten. De methode wordt ook steeds meer voor andere projecten en programma's gebruikt. In de methode wordt risico's vanuit een aantal verschillende invalshoeken geïnventariseerd (bijvoorbeeld: bestuurlijk, technisch, juridisch, financieel, maatschappelijk).

- ./ Voorgesteld wordt een uitvoeringskrediet van € 295.000,- beschikbaar te stellen volgens bijgevoegd investeringsbesluit (17IT011271).

Uitvoering

Bij een positief besluit door het AB worden de bijdragen van de samenwerkingspartners opgevraagd en samen met de samenwerkingspartners in het PHARIO project worden besluiten genomen over de besteding van het budget.

Voor de organisatie van het project wordt gewerkt met dezelfde organisatiestructuur als bij het nu afgesloten PHARIO project. Hierbij is er een stuurgroep op directieniveau voor de strategische besluitvorming en een projectgroep voor de tactische uitvoering. De activiteiten in het project zullen worden verdeeld in ongeveer negen activiteiten. Voor elke activiteit wordt een lid van de projectgroep verantwoordelijk. Waterschap Brabantse Delta levert de voorzitter van de stuurgroep en de projectleider voor de projectgroep.

In het project plan is bovendien actieve communicatie voorzien met de bestuurlijke portefeuille houders om te komen tot een goede definitie van de rol van de waterschappen in deze ontwikkeling.

Communicatie

In het project is budget voorzien voor het opstellen van een communicatieplan voor deze fase van het project. De belangrijkste communicatie doelen zijn:

- zorgen van bekendheid en betrokkenheid rondom het project bij verantwoordelijken en bestuurders bij de waterschappen;
- het project onder de aandacht brengen van industriële partijen die een bijdrage kunnen leveren bij de verdere opschaling van het project.

Relatie met beleidsvelden

- Winnend Samenwerken in Brabant

Voor dit onderwerp wordt zeer goed en nauw samengewerkt met waterschap De Dommel. Technologen van waterschap De Dommel hebben waterschap Brabantse Delta ondersteund bij de uitvoering van de pilot proeven op de rwzi Bath. Het project is daarbij een uitstekend voorbeeld van "Winnend Samenwerken".

- Bijdrage aan doelen voor Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen

Dit project draagt zeer sterk bij aan de doelen voor Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen. Het project beoogt door innovatie nieuwe producten te produceren uit rioolslib waarbij zowel de milieu-impact afneemt en de kosten verlagen. Bovendien ondersteunt het project de regionale bedrijvigheid die zich richt op de ontwikkeling van een biobased ontwikkeling waardoor ook een positief sociaal effect ontstaat.

Zaaknr. : 17.ZK02879

Kenmerk : 17IT011271

Barcode :

INVESTERINGSBESLUIT

Activiteitsnr.: 800535

Naam activiteit: Phario 1.5

Beheerproduct: 4310 Bouw en verwerving slibverwerkingsinstallaties

BESLUITNUMMER: 2017-14

Het algemeen bestuur van het waterschap Brabantse Delta;

gezien het voorstel van het dagelijks bestuur van 16-05-2017 (17IT010368);

gelet op de Verordening beleids- en verantwoordingsfunctie Waterschap Brabantse Delta (08I0003208);

B E S L U I T :

te voteren een uitvoeringskrediet van € 295.000,- voor de vervolgfase van het Phario project (Phario 1.5).

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van het algemeen bestuur van 14 juni 2017.

De wnd. dijkgraaf

De secretaris-directeur

mr. H.B. Hieltjes

ir. H.T.C. van Stokkom

PHARIO: PHA bioplastic

Introductie

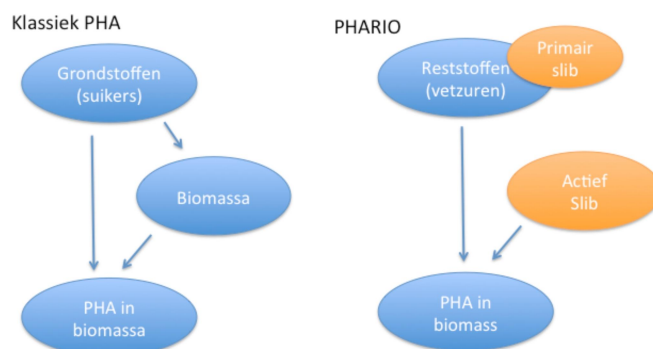
In het kader van het PHARIO project hebben de projectpartners waterschap Brabantse Delta, waterschap De Dommel, wetterskip Fryslan, waterschap Scheldestromen, STOWA, SNB, Veolia en KNN pilot onderzoek uitgevoerd naar de productie van PHA bioplastic met slib van de rioolwaterzuivering Bath. Dit project werd mede mogelijk gemaakt door subsidie van uit de TKI Biobased Economy. Dit document geeft een samenvatting van de belangrijkste inzichten uit het project.

Het PHARIO project laat zien dat een hoge kwaliteit PHA kan worden gemaakt uit organische reststromen en actief slib. Deze ontwikkeling past heel goed in de transitie naar een biobased economie waarbij het steeds urgenter wordt efficiënt met biobased grondstoffen om te gaan. Door synergie met de rwzi en de slibeindverwerking en de inzet van reststromen is de milieu-impact van PHARIO PHA 70% lager dan PHA dat nu op de markt is. De productiekosten liggen lager dan huidige marktprijzen. Verdere kostenoptimalisatie is wel belangrijk om ook in de toekomst concurrerend te zijn. Door de vroege stand van de techniek is hiervoor zeker potentie.

Het PHARIO concept

Actiefslib: een functionele biomassa

Het actief slib (ook wel secundair slib) van een rwzi blijkt zeer goede eigenschappen te hebben om PHA bioplastic te produceren. In het PHARIO project zijn diverse geschikte zuiveringen geïdentificeerd en zuiveringen waarvan het slib nu nog niet geschikt is kunnen waarschijnlijk met eenvoudige maatregelen aangepast worden om de potentie te verhogen.

Normaal moet voor de productie van PHA een speciale biomassa gekweekt worden. Deze kweek kost grondstoffen en energie. Door gebruik te maken van de bacteriën uit een rwzi zijn minder grondstoffen en energie nodig voor de productie van het PHA. Bovendien kunnen deze bacteriën goed omgaan met reststromen en toch een goede kwaliteit PHA produceren. Huidige productiemethoden voor PHA gaan meestal uit van reïnculturen en hebben een relatief zuivere grondstof nodig.

Accumulatie van PHA met primair slib en organische reststromen

De bacteriën in het secundaire slib van een rioolwaterzuivering worden gevoed met vetzuren om het PHA te maken. Ze worden als het ware vetgemest. Als voeding kan het primaire slib gebruikt worden van rwzi's met een voorbezinking. De bacteriën in het actieve slib kunnen echter veel meer PHA maken dan er normaal aan primair slib op een rwzi beschikbaar is. Het is interessant om deze capaciteit zo goed mogelijk te benutten door ook andere organische reststromen te verwerven en te voeden aan het slib.

Extractie van het PHA

Door het secundaire slib te voeden met organische reststromen ontstaat een PHA rijke biomassa. Uit deze biomassa kan in een centrale extractie het PHA gewonnen worden. De extractie vindt plaats na droging en met een organische vloeistof (butanol). Deze wijze van extractie heeft als voordeel dat er geen kwaliteitsverlies optreedt en de techniek biedt veel mogelijkheden voor sturing van de kwaliteit.

Goede kwaliteit PHA met unieke eigenschappen

In het PHARIO project is gedurende een periode van 10 maanden PHA gemaakt met actief slib van de rwzi Bath. Als voeding werd suikerhoudend afvalwater van een suikerfabriek en primair slib van de rwzi Tilburg gebruikt. In het project is veel aandacht besteed aan de kwaliteit van het PHA en de reproduceerbaarheid hiervan. Het project heeft een gedegen onderbouwing gegeven dat een zeer goede en constante kwaliteit PHA kan worden gemaakt. De kwaliteit van het PHA was minstens zo goed en op onderdelen

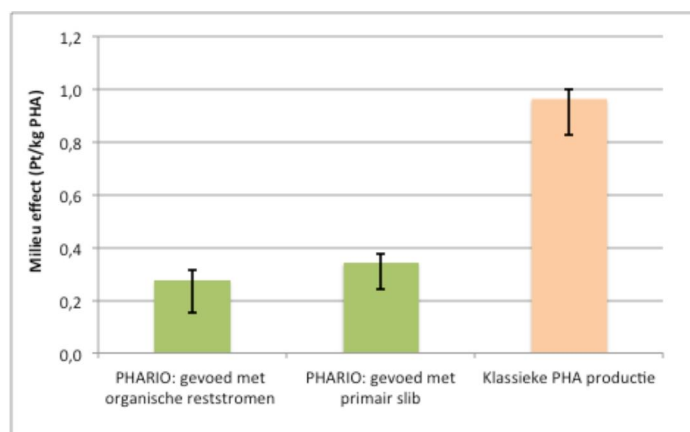

zelfs beter dan de PHA kwaliteit die nu op de markt beschikbaar is. Nog belangrijker is echter dat deze kwaliteit stuurbaar en controleerbaar is. Tenslotte kan met de PHARIO methode een PHA kwaliteit gemaakt worden die nu nog niet ruim beschikbaar is op de markt, maar wel gewild is. Het gaat hier om een kwaliteit met een hoog valeriaat gehalte en deze kwaliteit is bijzonder omdat het minder kristallijn is en een lager smeltpunt heeft. Deze eigenschappen zijn interessant om de eigenschappen van andere bioplastics, zoals bijvoorbeeld polymelkzuur (PLA) te verbeteren.

Business case

Het PHARIO project laat zien dat een hoge kwaliteit PHA kan worden gemaakt uit organische reststromen en actief slib. Door synergie met de rwzi en de slibeindverwerking en door de inzet van reststromen is de milieu-impact van PHARIO PHA 70% lager dan PHA dat nu op de markt is.

Op basis van de huidige stand van de techniek (pilot schaal) wordt ingeschat dat het PHA gemaakt kan worden tegen een kostprijs van ongeveer 3-4 €/kg PHA. Hiervoor is een schaalgrootte nodig van 5.000 ton PHA/jaar. Om dit mogelijk te maken is actief slib nodig van 3 grote rioolwaterzuiveringen.

De huidige marktprijzen voor PHA liggen hoger dan de kostprijs (4-6 €/kg) en bovendien is er veel vraag naar PHA, terwijl de productiecapaciteit beperkt is. In de toekomst zal deze prijs dalen door techniekontwikkelingen. Dit vergt dat ook het PHARIO concept zich verder moet ontwikkelen om lagere kostprijzen mogelijk te maken. Gezien de stand van de techniek zijn er nog veel mogelijkheden te identificeren voor een verdere kostprijs reductie.

Stand van de techniek

Het volledige proces van PHA productie tot en met de toepassing van het PHA in producten is binnen PHARIO uitgetest. Deze testen vonden plaats op pilot schaal en hebben, voor het eerst, het bewijs geleverd dat een goede en constante kwaliteit PHA kan worden geleverd. De informatie die nu over deze kwaliteit beschikbaar is, is nodig om een volwaardige gesprekspartner te zijn voor industrieën die dit product verder kunnen verwerken.

Het is nu nodig deze techniek te gaan testen op een demoschaal (tonnen/jaar) om de stap naar commerciële productie mogelijk te maken. Op deze schaalgrootte kan de werking van essentiële apparatuur getest worden en de volledige waardeketen worden aangetoond.

Een dergelijke demoschaal vergt een significante investering. Afhankelijk van het ambitieniveau zal deze investering liggen tussen 5-17 M€. Een grotere investering in de demonstratie vergroot de kans dat daarna de stap naar een commerciële schaal gemaakt wordt. Een kleinschaligere demonstratie past in een meer geleidelijke ontwikkeling, maar kan leiden tot een langduriger traject naar commercialisatie.

Rol en belang van de waterschappen

Deze ontwikkeling past uitstekend in de ambities van de waterschappen om hun reststromen te verwaarden. De productie van PHA bioplastic is van alle mogelijkheden wellicht het meest verrijkend. Het PHARIO project laat zien dat uit afval een zeer hoogwaardig product te maken is. Tegelijk is de waardeketen voor PHA bioplastic ingewikkeld en zijn er processtappen nodig (bijvoorbeeld de extractie) die minder goed passen bij de kernactiviteiten van een waterschap.

In overleg met de bestuurders van waterschappen dient de rol van het waterschap in deze waardeketen verder uitgewerkt te worden. Het lijkt nuttig om samenwerking met industriële partners aan te gaan. Om deze industriële partners te interesseren is het belangrijk dat de waterschappen laten zien dat zij gecommitteerd zijn aan deze ontwikkeling en zo nodig bereid zijn een significant deel van de benodigde investering te leveren. Alleen op deze manier zal de industrie zelf ook tijd en geld willen steken in deze ontwikkeling. Een dergelijke investering past ook bij de rol die de overheid heeft om innovatie aan te jagen. Zodra de waardeketen gerealiseerd is, kunnen waterschappen zich terugtrekken en de exploitatie overlaten aan de markt.

Bijlage - Veelgestelde vragen over PHARIO

1. In hoeverre is de productie van PHA afhankelijk van vetzuurbronnen van derden? Hier liggen mogelijk risico's?

Het verwerven van voldoende organische reststromen is zeker een belangrijk aandachtspunt voor het PHARIO concept. Voor de commerciële productie van 5000 ton/jaar PHA is grofweg 15.000 ton droge stof aan organisch materiaal nodig. Voor 5000 ton PHA is actief slib van ongeveer drie grote rwzi's nodig. Aan dit slib moeten vetzuren worden gevoed voor de productie van PHA. Deels kunnen waterschappen deze vetzuren zelf maken uit hun primair slib, maar het volume is normaal onvoldoende om het productiepotentieel van het actief slib te benutten. Primair slib zou wel van meer rwzi's kunnen worden aangevoerd, maar waarschijnlijk is aantrekken van organische reststromen economisch voordeliger. Levering van primair slib vormt wel een goede achtervang en zekerheid.

Voor de rwzi Bath is in het PHARIO project een inventarisatie van beschikbare reststromen uitgevoerd. In heel Brabant en Zeeland zou ongeveer 110.000 ton aan VFA's gemaakt kunnen worden uit de beschikbare organische reststromen. In een straal van 50 km rondom de rwzi is ca 34.000 ton beschikbaar bij lokale industrieën en bij 3 bedrijven alleen al 28.000 ton. Groente en fruit afval van gemeenten zou ook een interessante bron van vetzuren kunnen zijn. We gaan er van uit dat we maximaal 0,2-0,5 €/kg PHA hoeven betalen voor verwerving van de vetzuren.

Zekerheid over aanlevering van vetzuurbronnen is uiteindelijk van belang voor de inrichting van de waardeketen. Daarom zal samenwerking gezocht moeten worden met partners die ervaring hebben met de logistiek en verwerven van deze stromen. Op dit moment lijkt het beter om eerst de focus te leggen op de afname van het PHA en het vinden van een duidelijke klant. Afhankelijk van zijn eisen aan de kwaliteit en de waarde die het product voor de klant vertegenwoordigt kan de keten bovenstrooms georganiseerd worden.

2. Een van de uitdagingen bij dergelijke projecten is de downstream processing/extractie. Deze vergen hoge investeringen en mogelijk zijn er risico's voor de vergunbaarheid en beheersing van de oplosmiddelen die gebruikt worden.

Het PHARIO project laat zien dat de downstream processing vanuit technisch oogpunt geen probleem is. De gekozen extractietechniek levert een zeer goede kwaliteit PHA en biedt bovendien veel mogelijkheden voor sturen van de kwaliteit (door keuze van de extractie condities en blenden van batches). Het omgaan met oplosmiddelen is misschien bijzonder voor de waterschappen, maar is op zich geen bijzondere techniek voor de chemische industrie. Er is gekozen voor ongechloreerde "groene" oplosmiddelen zodat de milieu-bezwaarlijkheid geen groot punt is. Door de extractie op een centrale industriële locatie uit te voeren hoeven vergunningen geen probleem te zijn.

De belangrijkste uitdaging ligt wel in de relatief hoge investering en het feit dat dit geen operatie is die past bij de waterschappen. De hoge investering kan door verdere optimalisatie en kennisontwikkeling enigszins teruggebracht worden. Er zou ook gekozen kunnen worden voor een goedkopere extractietechniek, maar dan is de kwaliteit van het PHA minder goed.

Voor de extractie is er een analogie met slibverbranding. Ook dit is een activiteit die niet normaal is voor de waterschappen, maar waar zij toch hebben geïnvesteerd in een installatie en operatie die verder weg ligt van hun kerntaak. Niettemin lijkt het voor de hand te liggen om deze activiteit bij een marktpartij te leggen die hier meer kennis van heeft en ook het PHA product kan verwaarden. In de demo fase moeten de waterschappen hier wellicht nog wel bij betrokken zijn om te laten zien dat er mogelijkheden liggen. De industrie zal niet vanzelf een technologie ontwikkelen die specifiek gericht is op de waterschappen.

3. Zorgt de herkomst van de PHA (deels uit RWZI slib) niet voor beperkingen in de afzet? Toepassingen in verpakkingen en de voedsel keten lijken bijvoorbeeld moeilijk?

In het PHARIO concept wordt een vrij zuiver PHA geproduceerd en er zijn diverse stappen die zorgen voor hygiëniseren van het product. Zo wordt de PHA rijke biomassa voor de ontwatering aangezuurd om de biologische activiteit stil te leggen. Vervolgens vindt verdere hygiëniseren plaats in een droogstap bij temperaturen boven 70 °C. Ook de extractie met een organisch oplosmiddel bij temperaturen boven 100 °C zal resterende bacteriën afdoen. Organische microverontreinigingen in het product zijn nog niet gemeten. Door de extractie zal hier ook een zuivering plaatsvinden. Zouten (zware metalen) zullen niet snel oplossen in het organische extractiemiddel.

Er kan dus een vrij zuiver product gemaakt worden dat nauwelijks kwaliteitsverschillen zal hebben met PHA dat nu op de markt is. Dit zal nog verder onderbouwd moeten worden door bijvoorbeeld realisatie van een REACH dossier voor dit product. Toch kan ook dan perceptie nog steeds een rol spelen. Er zijn echter voldoende non-food toepassingen denkbaar van PHA waarbij dit aspect geen rol speelt. Hierbij valt te denken aan meubelmateriaal, agrarische toepassingen, non-food verpakkingen.

4. Het Dutch Biorefinery Cluster (DBC) stelt zich kritisch op t.a.v. de markt voor PHA en projecten voor productie van PHA. Zie ook: <http://www.dutchbiorefinerycluster.nl/pha-polyhydroxyalkanoaten>. Hoe zien de PHARIO partners dit?

De PHARIO partners kennen het position paper van DBC, maar delen deze visie niet. We erkennen dat de markt voor PHA nog niet volledig ontwikkeld is. Dit heeft te maken met het gebrek aan beschikbaarheid van een goede kwaliteit PHA tegen een acceptabele prijs. Juist in het PHARIO project is daarom veel aandacht besteed aan de mogelijkheden voor sturing van de kwaliteit. DBC geeft aan dat veel projecten zonder betrokkenheid van marktpartijen plaatsvinden. Op zich is deze constatering juist, maar we zijn van mening dat het nodig is om eerst goede informatie over de kwaliteit te hebben om eindafnemers te kunnen overtuigen. PHARIO heeft nu een schat aan informatie opgeleverd over de PHA kwaliteit en hiermee kan nu de stap gemaakt worden naar het interesseren van eindafnemers. We zien wel degelijk interesse bij potentiële verwerkers van het materiaal, op voorwaarde dat een goede kwaliteit kan worden geleverd tegen een acceptabele prijs. De PHARIO partners zijn wel van mening dat er bij een volgende stap concrete betrokkenheid van een afnemer moet zijn. Op dit moment zijn de PHARIO partners hier mee bezig.

5. Hoe verhoudt PHA zich met andere projecten uit de Grondstoffenfabriek. Denk bijvoorbeeld aan alginaat winning uit Nereda installaties en cellulose winning?

Door de lange afschrijvingstermijnen van rioolwaterzuiveringen zal het nog geruime tijd duren voordat alle rwzi's in Nederland omgebouwd zijn tot Nereda's. Voor een commerciële schaalgrootte voor het PHARIO concept zijn vooralsnog een beperkt aantal rwzi's nodig. Bovendien zijn er ook andere ontwikkelingen die concurrerend kunnen zijn met de Nereda ontwikkeling. Een alternatieve trend is bijvoorbeeld die richting "Energiefabrieken" met een hoog belaste A-trap in combinatie met een koude Anammox. In het PHARIO project hebben we gezien dat ook slib van een hoog belaste A-trap (Dokhaven) geschikt is voor PHA accumulatie en PHA productie past dus goed bij deze ontwikkeling.

Het PHARIO concept combineert heel goed met cellulose afscheiding. Door cellulose afscheiding reduceert het aandeel aan inerte organische massa in het slib en kunnen hogere PHA gehalten worden bereikt in de PHA rijke biomassa.

6. Veolia zal niet verder meer investeren in de ontwikkeling van de CELLA technologie die in het PHARIO project is gebruikt. Wat betekent dit voor de verdere ontwikkeling van PHARIO?

Veolia heeft aan de PHARIO partners aangegeven dat hun besluit niet betekent dat zij niet in deze ontwikkeling geloven. Hun strategie is nu meer gericht op het verkopen van standaard technologie pakketten, terwijl de Cella technologie verlangt dat een volledige waardeketen moet worden gerealiseerd. Dit past niet goed bij de rol van technologieleverancier die zij voor zich zelf zien.

Veolia heeft toestemming gegeven om alle project informatie openbaar te maken. Dit betekent dat andere partijen deze kennis vrijelijk kunnen gebruiken. Veolia zal haar patenten niet verder onderhouden en de PHARIO partners zijn nu in gesprek met Veolia om de patenten over te nemen, zodat de waterschappen volledig vrij zijn om de resultaten te gebruiken.

Naast Veolia zijn er andere technologieleveranciers die de rol van Veolia kunnen overnemen. In Nederland hebben bijvoorbeeld Paques, Opure en BioNND kennis van PHA productie. Verder zijn twee kennishouders van de Cella technologie van Veolia een eigen bedrijf begonnen (Promiko). Verder is er bij TU Delft en Wageningen UR veel kennis beschikbaar over PHA productie. Er zijn plannen om deze kennis ook bij Wetsus in een bioplastics thema te koppelen aan de PHARIO partners.

7. Past de productie van PHA wel bij de activiteiten van het waterschap?

De productie van PHA staat relatief ver af van de kerntaak van de waterschappen. Daarentegen kunnen de waterschappen wel grondstoffen leveren waardoor dit PHA veel milieuvriendelijker kan worden geproduceerd. Daarmee past deze ontwikkeling heel goed in de transitie naar een biobased economy. In deze transitie is het van belang om alle biomassa zo optimaal mogelijk in te zetten. Zekerheid over levering van grondstoffen zal voor producenten van biobased producten steeds belangrijker worden. Waterschappen zijn dan een interessante partner omdat zij een stabiele partner zijn die langjarige garanties kan afgeven over de levering van hun grondstoffen.

De productie van PHA is een heel mooi icoon voorbeeld waarbij uit laagwaardige reststromen een zeer hoogwaardig product wordt gemaakt. Doordat een hoogwaardig product gemaakt neemt ook de waarde van de grondstoffen die de waterschappen kunnen leveren toe.

In een uiteindelijke commerciële waardeketen voor PHA productie ligt het voor de hand dat de waterschappen zich beperken tot de levering van hun grondstoffen en wellicht het maken van een PHA-rijke biomassa. De verwerving van organische reststromen, de extractie en verkoop van het PHA zal dan door industriële partners moeten gebeuren. In de ontwikkeling van een dergelijke keten zullen waterschappen echter wel voorop moeten lopen om industriële partners te laten zien dat hier mogelijkheden liggen. Dit is in het belang van de waterschappen zelf om deze waardeketen te openen en past ook bij de rol van de overheid als aanjager van innovatie.

Zaaknr. : 17.ZK03582/17.B0121

Kenmerk : 17IT013288

Barcode :

Spelregels algemeen bestuur 2017

Doel van de notitie: Besluitvorming door Algemeen bestuur over de aangepaste Spelregels naar aanleiding van de besluitvorming over Sturen op Hoofdpijnen.

Samenvatting: Het algemeen bestuur heeft op 7 december 2016 besloten over de doelstellingen en uitgangspunten van Sturen op Hoofdpijnen en op 8 maart 2017 over de werkwijze ervan. In de nota van 8 maart 2017 aan het algemeen bestuur was al aangegeven dat de uitwerking van twee onderdelen van Sturen op Hoofdpijnen hun plaats zouden krijgen in de Spelregels van het algemeen bestuur. De nieuwe versie van Spelregels liggen nu voor ter besluitvorming.

Advies: Het algemeen bestuur stemt in met Spelregels algemeen bestuur (versie juni 2017).

Bespreking in:	Vergaderdatum:
☒ Directieteam	23 mei 2017
☐ Overlegvergadering	
☒ Dagelijks Bestuur	30 mei 2017
☐ Georganiseerd Overleg	
☒ Besluitvormend AB	14 juni 2017

☒ Bijlage(n) bij het besluit Spelregels algemeen bestuur (versie juni 2017) wijzigingen in geel	17IT013328
-- Achtergronddocument(en)	

Aanleiding / context

Het algemeen bestuur heeft op 7 december 2016 besloten over de doelstellingen en uitgangspunten van Sturen op hoofdlijnen en op 8 maart 2017 over de werkwijze ervan. In de nota van 8 maart 2017 aan het algemeen bestuur was al aangegeven dat de uitwerking van twee onderdelen van Sturen op Hoofdlijnen hun plaats zouden krijgen in de Spelregels van het algemeen bestuur.

Beoogd effect

Besluitvorming door het algemeen bestuur over het vastleggen van twee manieren van werken met betrekking tot Sturen op Hoofdlijnen in de Spelregels van het algemeen bestuur.

Argumenten

Zoals al aangegeven in de AB-nota van 8 maart 2017 gebeurt het vastleggen van de nieuwe werkwijze met betrekking tot sturen op hoofdlijnen in diverse documenten:

1. werkwijze met betrekking tot beleidsontwikkeling in de spelregels AB;
2. werkwijze kredietvotingen in de Verordening beleids- en verantwoordingsfunctie Waterschap Brabantse Delta ex artikel 108 Waterschap in combinatie met het daarbij behorende mandateringsbesluit;
3. werkwijze besluitvorming projectplannen in de spelregels AB.

De Spelregels algemeen bestuur zijn een aanvulling op het Reglement van Orde AB en zij regelen praktische zaken over de werkwijze van vergaderen. De spelregels dragen bij aan een efficiënte, zorgvuldige en duidelijke werkwijze en zijn vanuit dit oogpunt dan ook het geëigende document om de punten 1 en 3 vast te leggen.

De onder 1 besloten werkwijze over beleidsontwikkeling gaat over de wijze waarop het algemeen bestuur wil praten over beleid en beleidsnota's. Het betreft hier een grondhouding die het algemeen bestuur wil aannemen ten aanzien van beleidsontwikkeling namelijk op welke manier (hoe abstract, praktisch) wil men beraadslagen over de strategische kaders.

Inzake punt 3 (werkwijze besluitvorming projectplannen) staat het algemeen bestuur een efficiëntere wijze van vergaderen voor: alleen bespreken als er daadwerkelijk iets te bespreken valt, vandaar de invoering van een piepsysteem. Een en ander zoals ook nu al geregeld voor ingekomen stukken en mededelingen.

De onder punt 2 genoemde vastlegging in de verordening ex artikel 108 Waterschapswet is een verplichte door de Waterschapswet voorgeschreven manier op grond waarvan besluiten over kredietverstrekkingen rechtmatig tot stand komen. De werkwijze wordt nu in het kader van Sturen op Hoofdlijnen gewijzigd door middel van de genoemde verordening. Deze gewijzigde verordening wordt in een later stadium nog ter besluitvorming voorgelegd aan het algemeen bestuur.

Kanttekeningen en risico's

De spelregels zijn niet dwingend van aard. Het kan zijn dat leden van het algemeen bestuur zich er niet altijd aan houden. In die situaties kan het algemeen bestuur met elkaar het gesprek aangaan over de toepasselijkheid van de spelregel(s).

Financiële dekking

Er zijn geen extra financiële consequenties.

Uitvoering

De Spelregels treden direct in werking.

Communicatie

Alle AB-leden krijgen in Ibabs (map persoonlijke documenten --> algemeen) de nieuwe versie van de spelregels.

Relatie met beleidsvelden

- **Winnend Samenwerken in Brabant**
Niet aan de orde.
- **Bijdrage aan doelen voor Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen**
Niet aan de orde.

Zaaknr. : 17.ZK03582

Kenmerk : 17IT013328

Barcode :

Spelregels algemeen bestuur **Versie juni 2017 Wijzigingen in geel**

De spelregels zijn een aanvulling op het Reglement van Orde AB en zij regelen praktische zaken over de werkwijze. Samen met het Reglement van Orde dragen de spelregels bij aan een efficiënte, zorgvuldige en duidelijke werkwijze.

Deel 1: spelregels thema- AB en besluitvormend AB

Het thema-AB

Het thema-AB duurt van in principe van 19.30 uur tot 21.30 uur. In beginsel worden er niet meer dan 4 Thema-AB's per jaar gepland. Het aantal is mede afhankelijk van het aantal beeldvormende BOB-sessies.

Doel van een thema- AB is om kennis op te doen over een onderwerp en om onderwerpen op een informerende wijze met elkaar te bespreken. Bij een thema-AB bepaalt de inhoud de vorm. Het gaat erom een goed inzicht in een thema, probleem, een situatie of een onderwerp te krijgen. Het dagelijks bestuur, de ambtelijke organisatie en externe experts hebben de mogelijkheid om van belang zijnde informatie over te dragen aan de deelnemers. De AB-leden hebben de kans om hun ideeën en meningen in een vroegtijdig stadium van beleidsontwikkeling mee te geven aan het dagelijks bestuur en de organisatie. Dit kan aan de hand van een presentatie, een interactieve werkvorm, een gastspreker etc. , maar ook aan AB-leden zelf kan verzocht worden een inleiding te houden.

Een thema-AB kan 2 verschillende functies hebben:

1. visievormend in de voorfase van beleidsvorming;
2. opdoen van kennis en informatie voorafgaand aan de formele behandeling en besluitvorming van "moeilijke" onderwerpen.

Deelnemers aan het thema-AB zijn de leden van het algemeen en dagelijks bestuur, ambtenaren van het waterschap en - op uitnodiging - burgers en vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties.

Van het thema-AB wordt geen verslag gemaakt. Het Reglement van Orde AB is niet van toepassing op het thema-AB.

Besluitvormend AB

Het algemeen bestuur vergadert **in beginsel** één maal per maand besluitvormend met uitzondering van de zomervakantie. Alle besluitvormende vergaderingen zijn in beginsel openbaar. De vergaderingen vinden plaats op woensdagavond van 19.30 uur tot 22.30 uur in de kapelzaal Bouvigne van het waterschapskantoor te Breda en aan de (eind)tijden wordt strikt de hand gehouden.

Doel van het besluitvormend AB is het gericht te besluiten. Het reglement van orde AB is van toepassing op het Besluitvormend AB. Aan het Besluitvormend AB nemen alleen de leden van het algemeen en het dagelijks bestuur en de voorzitter en de secretaris deel. Adviseurs kunnen worden toegelaten. De voorzitter leidt de vergadering, de portefeuillehouder geeft de benodigde toelichting op het voorstel en verdedigt dit zo nodig.

Deel 2 Spelregels BOB trajecten algemeen bestuur

1. Waar gaan de spelregels over

Het algemeen bestuur heeft op 13 juli 2016 besloten over te gaan op het BOB vergaderen. Reden voor de veranderingen is dat het bestuur de kwaliteit van besluitvorming wil verhogen en dat het algemeen bestuur in positie wordt gebracht om op efficiënte wijze op strategisch niveau richtinggevend, kaderstellend en controlerend te zijn.

De BOB werkwijze samengevat:

B: Beeldvormend: verkennen en afbakenen van het vraagstuk, horen van het maatschappelijke veld en het inventariseren van knelpunten en keuzes.

Het onderwerp m.a.w. goed tussen de oren krijgen (wat speelt er).

O: Oordeelsvormend: discussie tussen de diverse fracties en met het dagelijks bestuur, ruimte voor insprekers, uitwisselen en doorvragen van argumenten met als doel om tot een goede weging te komen van voor- en nadelen van het betreffende voorstel of onderwerp.

B: Besluitvormend: nemen van kwalitatief goede besluiten.

Het politieke debat en de besluitvorming vinden hier plaats.

Voor de besluitvormende vergadering is een reglement van orde geformuleerd. Voor de beeldvormende en de oordeelsvormende vergadering zijn deze spelregels geformuleerd.

2. Selectie BOB-onderwerpen

De trits Beeldvorming – Oordeelsvorming – Besluitvorming is speciaal bedoeld voor bestuurlijk belangrijke en niet urgente dossiers en vraagt om een selectieve toepassing. Jaarlijks in het najaar houdt de ambtelijke organisatie een inventarisatie van onderwerpen die bij het algemeen bestuur leven en onderwerpen die volgens de ambtelijke organisatie voor het komende jaar op de rol staan. De fractievoorzitters bespreken de lijst met onderwerpen en zij selecteren en prioriteren BOB-onderwerpen. Er is ruimte voor maximaal 4 BOB-onderwerpen per jaar. Op basis van de prioritering wordt door de ambtelijke organisatie een jaarkalender/termijnagenda opgesteld. De agenda wordt aan het DB en het AB ter goedkeuring voorgelegd. Gedurende het jaar kunnen altijd nieuwe onderwerpen worden aangedragen. De fractievoorzitters bespreken die nieuwe onderwerpen en doen eventueel een voorstel voor aanpassing van de prioritering aan het DB en AB.

3. Algemene uitgangspunten

Bij de vormgeving van het model is van de volgende principes uitgegaan:

- De rol van de voorzitter is zeer belangrijk in iedere vergadervorm. De beeldvormende vergadering alsmede de oordeelsvormende ronde vergen een ander soort voorzitter dan de besluitvorming. De spelregels en het reglement van orde dienen als leidraad voor de voorzitter. Tijdscontrole is een belangrijk aspect.

- Deelname van steunfractieleden is mogelijk in de beeldvormende vergadering.

- Reacties van belanghebbenden worden ingebracht in de beeldvormende vergadering, in de oordeelsvormende en besluitvormende fase is het spreekrecht tevens geagendeerd.

4. Spelregels Beeldvorming

In de beeldvormende fase gaat het om het ophalen en delen van informatie om te komen tot de analyse van het vraagstuk. Kenmerk van deze fase is de vraag "Wat is hier aan de hand?" Het gaat om een open oriëntatie op het onderwerp, waarbij getracht wordt om een bepaald onderwerp of problematiek vanuit alle perspectieven (integraal) te belichten. Een beraadslaging waarbij alle relevante invalshoeken en bijbehorende informatie op tafel komt. Aan de beeldvorming dient voldoende aandacht te worden besteed.

Beeldvorming vindt in principe in een aparte bijeenkomst plaats. Er zijn diverse modellen mogelijk zoals: rondetafelgesprekken, hoorzittingen, themabijeenkomsten, excursies en andere beeldbepalende werkvormen (bijvoorbeeld workshops). De invulling wordt flexibel gehouden zodat de werkvorm past bij het onderwerp. Dat geldt ook voor de voorzitter/facilitator. Dat kan de dijkgraaf zijn maar ook een DB-lid of iemand van uit de ambtelijke organisatie, afhankelijk van de vorm en het onderwerp. Belanghebbenden en betrokken doelgroepen krijgen de gelegenheid om op het geagendeerde onderwerp hun beeld te geven. Zij worden uitgenodigd op voorstel van de ambtelijke organisatie of het algemeen bestuur.

De bestuursleden hebben de rol om actief te luisteren, informatie op te halen en verhelderende vragen te stellen.

Bij de voorbereiding van de vergadering dient een duidelijke doelstelling geformuleerd te worden met betrekking tot de bijeenkomst. De beeldvormende fase wordt formeel afgesloten met de constatering dat "we voldoende informatie hebben om de volgende fase in te gaan". Ook wordt besloten over welk aspect aangaande het vraagstuk het algemeen bestuur oordeelsvorming en besluitvorming wil.

In de voorbereiding op de beeldvormende fase zal de ambtelijke organisatie bij het algemeen bestuur ophalen wat de specifieke vragen zijn die leven over het onderwerp zodat deze een plaats krijgen in de beeldvorming. Bestuursleden kunnen ook relevante sprekers, experts en belanghebbenden aandragen. Op basis van de inventarisatie maakt de ambtelijke organisatie een programma wat tijdig aan het algemeen bestuur.

Van een beeldvormende bijeenkomst wordt geen verslag gemaakt. Wel zorgt de ambtelijke organisatie ervoor dat de inbreng van de beeldvorming wordt gebruikt voor de oordeelsvorming.

Het Reglement van Orde AB is niet van toepassing op de beeldvormende bijeenkomst.

5. Spelregels oordeelsvorming

Het doel van oordeelsvorming is om tot een goede weging te komen van de voor- en nadelen van het betreffende voorstel, onderwerp en opties. Een oordeelsvormende sessie heeft het karakter van een open discussie en uitwisseling van argumenten tussen de diverse fracties zonder dat van tevoren al standpunten zijn ingenomen. De fracties spreken met elkaar en het DB. Zij geven ook aan wat noodzakelijke elementen zijn die nog in het voorstel missen en die cruciaal zijn voor het besluitvormende voorstel of wat nog bezwaren zijn tegen het voorstel.

De DB-leden en specifiek de portefeuillehouder kunnen deelnemen aan de discussie. Zij brengen kennis in als dit voor een goede oordeelsvormende discussie nodig is of als het algemeen bestuur daarom vraagt.

De dijkgraaf zit het oordeelsvormende deel van de bestuursvergadering (technisch) voor en zorgt dat iedereen de gelegenheid krijgt het woord te voeren, dat voldoende wordt doorgevraagd en dat de spelregels voor oordeelsvorming worden gevolgd. De voorzitter zorgt aan het einde van de discussie voor een deugdelijke samenvatting en afsluiting. Hij concludeert of de oordeelsvorming kan worden afgerond en wat nog de belangrijke bestuurlijke punten voor de besluitvorming zijn.

Gesproken wordt aan de hand van een door het DB opgesteld document. In dat document staan verschillende varianten en opties genoemd. Het dagelijks bestuur kan eventueel al een voorkeursvariant aangeven.

Technische vragen worden voorafgaand aan de oordeelsvormende fase gesteld. Ambtelijke ondersteuning is, als de portefeuillehouder dat gewenst acht, aanwezig. Insprekers kunnen een bijdrage leveren.

Oordeelsvorming vindt in principe plaats in een aparte vergadering, maar kan ook plaatsvinden aan het begin van een reguliere vergadering van het algemeen bestuur waar ook besluitvorming plaatsvindt. Maar dan wel in een opener setting. Van de oordeelsvorming wordt zo nodig een verslag gemaakt. Het dagelijks bestuur verwerkt de resultaten van de oordeelsvorming en zorgt voor inbreng van de oordeelsvorming op een later tijdstip in de besluitvorming.

Het Reglement van Orde AB is niet van toepassing op de oordeelsvorming.

6. Besluitvorming

De besluitvormende fase vindt plaats in de reguliere vergadering van het algemeen bestuur. Voor deze vergadering is een reglement van orde opgesteld: 'Reglement van orde AB'.

Deel 3: Overige spelregels

Werkwijze Sturen op hoofdlijnen inhoudelijke beleidsvorming

Bij elk voorstel voor vaststelling of wijziging inhoudelijk beleid moet duidelijk zijn wat de strategische kaders zijn (en dus des AB 's is). De eerste vraag die de bestuursleden telkens met elkaar moeten beantwoorden, is: Op welke manier (hoe abstract, praktisch) wil het algemeen bestuur over de strategische kaders praten?

Bij het beantwoorden van deze vraag moet extra aandacht besteed worden aan:

- De context bepaalt de gedetailleerdheid van het debat;
- De te bereiken strategische doelstellingen moeten voorop staan;
- Aandacht voor de resultaten van het beleid: levert het op wat wordt verwacht? Meten is weten.
- Het algemeen bestuur stelt het (strategische) beleid zo compact mogelijk vast.
- Waar mogelijk wordt beleid dat gericht is op dezelfde strategische doelstellingen geïntegreerd.
- Standaard wordt een evaluatiemoment opgenomen zodat het algemeen bestuur de mogelijkheid heeft vastgesteld beleid bij te stellen.

Adviesnota's

Bij de behandeling van adviesnota's wordt het principe "nee, tenzij" gehanteerd. Het Reglement van Orde bepaalt dat onderwerpen in maximaal twee vergaderingen tot besluitvorming worden gebracht. "Nee, tenzij" houdt in dat onderwerpen in één vergadering tot besluitvorming worden gebracht, tenzij de vergadering zich daartegen verzet. Dit wordt getoetst bij de vraag van de voorzitter "kunnen wij tot besluitvorming komen?" aan het eind van de beantwoording door het DB in tweede termijn. Bij de 2e behandeling in de volgende vergadering wordt alleen nog gesproken over openstaande discussiepunten met betrekking tot deze nota.

Voorstellen die niet leiden tot besluitvorming of door tijdgebrek niet zijn behandeld, schuiven door naar de eerstvolgende vergadering tenzij er sprake is van spoedeisendheid. Dan schuiven ze door naar de vrijdagmiddag 16.00 uur voor verdere besluitvorming.

Moties en amendementen

Moties en amendementen worden formeel ingediend tijdens het Besluitvormend AB. De bestuursmedewerkers kunnen zo nodig behulpzaam zijn bij het opstellen ervan. Moties en amendementen worden liefst uiterlijk één week voorafgaande aan het besluitvormend AB digitaal aan de overige AB-leden medegedeeld (via de bestuursmedewerkers) zodat alle betrokkenen zich op het debat kunnen voorbereiden. Moties en amendementen worden voorafgaand aan de vergadering of tijdens de vergadering op aangeven van de indiener digitaal beschikbaar gesteld aan het algemeen bestuur. Moties en amendementen leiden altijd tot debat. Bij de behandeling van moties en amendementen in het AB wordt de indiener, nog vóór de andere sprekers, in de gelegenheid gesteld zijn voorstel toe te lichten en te verdedigen.

Projectplannen op grond van de Waterwet (piepsysteem voor beraadslaging)

Projectplannen op grond van de Waterwet worden wel ter besluitvorming op de agenda van een vergadering geplaatst, maar worden niet besproken tenzij een AB-lid daarom verzoekt. Bij de technische vragen kan een lid van het algemeen bestuur aangeven of men bespreking wenst van het geagendeerde projectplan. Niet vooraf aangemelde voorstellen voor een projectplan worden in beginsel zonder bespreking vastgesteld. Wordt een projectplan wel besproken dan gebeurt de beraadslaging zoals te doen gebruikelijk in twee termijnen.

Mededelingen en ingekomen stukken (piepsysteem voor beraadslaging)

Ingekomen stukken en mededelingen worden wel ter kennisname op de agenda van een vergadering geplaatst, maar worden niet besproken tenzij een AB-lid daarom verzoekt. Bij voorkeur wordt het verzoek gedaan bij het stellen van de technische vragen. Bij ingekomen stukken en mededelingen wordt maar één vergadertermijn gehanteerd tenzij bij de bespreking blijkt - naar het oordeel van de voorzitter - dat er reden is voor debat. Zo nodig besluit de voorzitter dat debat (zo mogelijk) te verdagen naar de volgende Besluitvormende AB-vergadering.

Toezeggingen

Een toezegging moet worden verkregen van de voorzitter of de portefeuillehouder. Daarbij geldt dat 'een toezegging een toezegging is als er "toezegging" is gezegd'. Toezeggingen komen op de actie- en toezeggingenlijst, die aan de vergaderstukken wordt toegevoegd.

Op de lijst staan:

- De vergadering waarin de toezegging is gedaan;
- De aard van de toezegging;
- De termijn waarbinnen de toezegging moet zijn nagekomen.

AB-leden bewaken zelf mede de termijnen van afdoening.

Praktische vragen

AB-leden kunnen met al hun praktische vragen terecht bij de secretaris (via e-mail).

Schriftelijke vragen op basis van het Reglement van orde AB

Schriftelijke vragen door AB-leden aan het dagelijks bestuur of de voorzitter worden overeenkomstig de procedure van het Reglement van orde AB behandeld als de vragensteller expliciet in zijn brief verwijst naar het Reglement van orde. Wanneer de vragensteller niet verwijst naar het Reglement van orde krijgt alleen de vragensteller het antwoord. Er volgt geen agendering in het algemeen bestuur.

Brieven gericht aan het algemeen bestuur

Brieven worden behandeld als ingekomen stuk.

Technische vragen over voorstellen

Technische vragen zijn vragen die ertoe dienen om een beter begrip te krijgen van voorstellen in het oordeelsvormende en besluitvormend AB. AB-leden kunnen tot maandagochtend 9.00 uur voorafgaande aan de woensdag waarop het reguliere AB plaatsvindt, feitelijke of technische vragen over voorstellen per e-mail indienen bij de secretaris zodat de beantwoording hiervan kan worden voorbereid. Dinsdagavond 17.00 uur worden de antwoorden bekendgemaakt bij de AB-leden.

Technische vragen worden door de secretaris beantwoord en niet door het dagelijks bestuur. Vragen met een bestuurlijk karakter worden doorgegeven aan het dagelijks bestuur. Dit wordt dan in het antwoord aangegeven. De AB-leden kunnen dan in eerste termijn bij de behandeling van het betreffende agendapunt de bestuurlijke vraag beantwoorden. Het vooraf stellen van technische vragen over adviesnota's wordt zeer

op prijs gesteld om een goed debat in de vergadering over de bestuurlijke kwesties van het voorstel te bevorderen.

Er zullen dan ook geen antwoorden meer worden gegeven op technische vragen in de vergadering. De portefeuillehouder en de voorzitter zullen hier strak de hand aan houden.

Schriftelijke vragen (op basis van het RvO) en antwoorden daarop, brieven aan het algemeen bestuur en technische vragen worden ook op de website geplaatst zodat het AB en externen er kennis van kunnen nemen.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van het algemeen bestuur van 14 juni 2017,
De dijkgraaf De secretaris-directeur

mr. H.B. Hieltjes

ir. H.T.C. van Stokkom

Aan de leden van het algemeen bestuur
van waterschap Brabantse Delta

Uw schrijven van :
Uw kenmerk :
Zaaknummer : 17.ZK03169/17.B0105
Ons kenmerk : 17IT13257
Barcode :
Behandeld door : De heer E. Schellekens
Doorkiesnummer : 076 564 10 23
Datum : 16 mei 2017
Verzenddatum :

Onderwerp: Managementletter 2017-2

Geachte leden van het algemeen bestuur,

Bijgaand ontvangt u ter kennisname de tweede managementletter over het dienstjaar 2017 met als peildatum 18 april 2017.

Exploitatie

Voor 2017 is de verwachting dat de in de Begroting 2017 opgenomen producten en diensten voor het overgrote deel conform de Begroting worden uitgevoerd. Het verwachte bedrijfsresultaat is € 2,275 miljoen negatief. Dit is € 1,294 miljoen nadelig ten opzichte van de Begroting en € 0,69 miljoen nadelig ten opzichte van de vorige managementletter (ML 2017-1).

De nadelige financiële verschillen worden met name veroorzaakt door externe ontwikkelingen bij SNB:

- De lagere opbrengst van de switchtransactie SNB: € 1,4 miljoen ten opzichte van de begroting;
- De hogere bijdrage aan SNB voor de slibverwerking: € 942.000 ten opzichte van de begroting en € 842.000 ten opzichte van ML1.

Bij de Kadernota 2017-2026 is afgesproken de opbrengst van de switch SNB in te zetten voor verduurzaming van het financieel beleid. De tegenvaller van de lagere opbrengst is in de Kadernota 2018-2027 reeds opgevangen door het financiële voordeel van de in januari 2017 afgesloten langlopende lening (met negatieve rente) in te zetten voor Duurzaam Financieel Beleid. Hiermee blijft de bestemmingsreserve op hoogte. Vanaf managementletter 3 zal het dagelijks bestuur een voorstel doen voor de concept resultaatbestemming voor het jaar 2017.

De verwachte hogere bijdrage voor de slibverwerking aan SNB wordt uitgebreid toegelicht in bijlage 3. SNB zal alles in het werk stellen om de verwachting in de loop van het jaar naar beneden te kunnen bijstellen. Of dit lukt is sterk afhankelijk van de voortgang bij de realisatie van de energiefabrieken bij de andere aandeelhoudende waterschappen, het feitelijke verloop van de slibaanvoer gedurende het jaar en de verwerkingscapaciteit bij SNB (al dan niet aanvullend onderhoud) en de mogelijkheden tot externe verwerking. Het waterschap streeft ernaar om binnen de kaders van de begroting te blijven. Bij ML3, wanneer er meer duidelijkheid is over de kosten van de slibverwerking, zal het waterschap beoordelen of er mogelijkheden zijn tot bijsturing om het nadeel (deels) te compenseren.

Investeringsuitgaven

In de Begroting 2017 is € 57 miljoen aan bruto investeringen opgenomen. De verwachting bij deze managementletter is bijgesteld tot € 50,3 miljoen (88% realisatie), dit is nagenoeg gelijk aan de verwachting bij ML1 van € 50,7 miljoen (89%).

Wij hopen u met deze managementletter voldoende te hebben geïnformeerd over de inhoudelijke en financiële voortgang van de activiteiten en projecten tot op heden.

Hoogachtend,
Het dagelijks bestuur,
De wnd. dijkgraaf

De secretaris-directeur

Mr. H.B. Hieltjes

Ir. H.T.C. van Stokkom

Managementletter 2017-2

Bestemd voor: Dagelijks bestuur 16 mei 2017

Peildatum: 18 april 2017

Documentnummer: 17IT011639

Barcode:

INHOUDSOPGAVE MANAGEMENTLETTER 2017-2

Hoofdstuk	Pagina
1. Financieel Beheer	3 t/m 8
1.1 Inleiding	3
1.2 Verwachte resultaten exploitatie en investeringen 2017	3
1.3 Risicoparagraaf	4
1.4 Ontwikkelingen bij verbonden partijen	5
2. Belangrijke ontwikkelingen per programma	7 t/m 16
2.1 Totaal netto lasten en dekkingsmiddelen per programma	7
2.2 Programmaplannen	8
1000 - Planvorming	8
2000 - Aanleg en onderhoud keringen	8
3000 - Inrichting en onderhoud watersystemen	9
4000 - Bouw en exploitatie zuiveringstechnische werken	10
5000 - Inrichting en onderhoud vaarwegen en havens	11
6000 - Regulering	11
6500 - Toezicht en handhaving	12
7000 - Heffing en invordering	12
8000 - Bestuur en externe communicatie	13
9000 - Dekkingsmiddelen en saldo	14
200/500 - Centraal management en Concern control	15
300/400 - Bedrijfsvoering	15
600/800 - Ondersteuning Watersystemen	16
Bijlagen	
I Prognose netto lasten en resultaat per taak (17IT011660)	
II Projectenrapportage (17IT011661)	
III Memo bijstelling resultaatverwachting 2017 SNB	

Hoofdstuk 1: Financieel Beheer

§ 1.1 Inleiding

Op basis van afspraken uit de Planning- en Controlcyclus worden gedurende het kalenderjaar periodiek managementletters opgesteld, die door het DB worden vastgesteld en ter kennisname aan het AB worden aangeboden. Hierbij treft u de tweede managementletter over 2017 aan met als peildatum 18 april 2017.

De doelstelling van de managementletter is het bestuur op beknopte en overzichtelijke wijze te informeren over de inhoudelijke en financiële voortgang van de bedrijfsprocessen en projecten en daarmee over de inschatting van het bedrijfsresultaat voor het lopende jaar. Conform het besluit "sturen op hoofdlijnen" wordt vanaf deze managementletter nog meer op basis van het principe "management by exception" gerapporteerd. Dit betekent dat de specifieke doelstellingen en prestatie indicatoren die in lijn liggen met de begroting niet meer in de programmaplannen worden opgenomen. Ten aanzien van de reguliere bedrijfsactiviteiten wordt alleen nog gerapporteerd over zaken die, inhoudelijk of financieel, positief of negatief belangrijk afwijken ten opzichte van de begroting. Voor een totaaloverzicht van de specifieke doelstellingen en prestatie indicatoren per programma wordt verwezen naar de Begroting 2017.

Als bijlagen bij deze managementletter zijn opgenomen:

- Bijlage 1: de Begroting en prognose van de programma's en het bedrijfsresultaat naar de taken.
- Bijlage 2: de stand van zaken met betrekking tot alle lopende projecten op het gebied van voortgang, kwaliteit (doelen) en financiën.
- Bijlage 3: Memo bijstelling resultaatverwachting 2017 SNB

§ 1.2 Verwachte resultaten exploitatie en investeringen 2017

Exploitatie

Voor 2017 is de verwachting dat de in de exploitatiebegroting 2017 opgenomen producten en diensten voor het overgrote deel conform de Begroting 2017 worden uitgevoerd. Het verwachte bedrijfsresultaat is € 2,275 miljoen negatief. Dit is € 1,294 miljoen nadelig ten opzichte van de Begroting en € 0,69 miljoen nadelig ten opzichte van de vorige managementletter (ML 2017-1).

Verwacht bedrijfsresultaat 2017 bedragen x €1.000	Begroting 2017	ML 2017-1	ML 2017-2
Resultaat taak Watersysteembeheer	+1.525	+1.813	+1.702
Resultaat taak Zuiveringsbeheer	-545	-229	+572
Bedrijfsresultaat totaal	+981	+1.585	+2.275

De nadelige financiële verschillen worden met name veroorzaakt door de volgende externe ontwikkelingen bij SNB:

- De lagere opbrengst van de switchtransactie SNB: € 1,4 miljoen ten opzichte van de begroting;
- De hogere bijdrage aan SNB voor de slibverwerking: € 942.000 ten opzichte van de begroting en € 842.000 ten opzichte van ML1.

Bij de Kadernota 2017-2026 is afgesproken de opbrengst switch SNB in te zetten voor verduurzaming van het financieel beleid. De tegenvaller van de lagere opbrengst is verdeeld over de taken en in de Kadernota 2018-2027 reeds opgevangen door het financiële voordeel van de in januari 2017 afgesloten langlopende lening (met negatieve rente) in te zetten voor duurzaam financieel beleid. Hiermee blijft de bestemmingsreserve op hoogte. Vanaf managementletter 3 zal het dagelijks bestuur een voorstel doen voor de concept resultaatbestemming voor het jaar 2017.

De verwachte hogere bijdrage voor de slibverwerking aan SNB wordt uitgebreid toegelicht in bijlage 3. SNB zal alles in het werk stellen om de verwachting in de loop van het jaar naar beneden te kunnen bijstellen. Of dit lukt is sterk afhankelijk van de voortgang bij de realisatie van de energiefabrieken bij de andere aandeelhoudende waterschappen, het feitelijke verloop van de slibaanvoer gedurende het jaar en de verwerkingscapaciteit bij SNB (al dan niet aanvullend onderhoud) en de mogelijkheden tot externe verwerking. Het waterschap streeft ernaar om binnen de kaders van de begroting te blijven. Bij ML3, wanneer er meer duidelijkheid is over de kosten van de slibverwerking, zal het waterschap beoordelen of er mogelijkheden zijn tot bijsturing om het nadeel (deels) te compenseren.

Investeringsuitgaven

In de Begroting 2017 is € 57 miljoen aan bruto investeringen opgenomen. De verwachting bij deze managementletter is bijgesteld tot € 50,3 miljoen (88% realisatie), dit is nagenoeg aan de verwachting bij ML1.

Bruto investeringsuitgaven 2017 bedragen x €1 mln.	Begroting 2017	ML2017-1	ML 2017-2
Zuiveringsbeheer	19,5	15,6	15,3
Watersysteembeheer ¹	33,5	28,0	28,0
Vaarwegenbeheer	0,9	0,9	0,8
Ondersteuning	3,1	6,2	6,2
Totaal	57,0	50,7	50,3

Het bijstellen van de verwachte investeringsuitgaven ten opzichte van ML1 wordt veroorzaakt door:

- Voor Vaarwegenbeheer een aanbestedingsvoordeel op het project "Aanpassen wachtsteiger Benedensas".
- Voor Zuiveringsbeheer lagere subsidies in het project "Duurzame gisting", doordat een aantal werkzaamheden met betrekking tot stikstof- en warmteterugwinning niet worden uitgevoerd.

Op projectniveau worden afwijkingen in geld, kwaliteit en voortgang toegelicht in bijlage 2.

EMU-saldo

Het waterschap verwacht voor 2017 uit te komen op een verwacht EMU-tekort van € 9 miljoen en blijft hiermee ruimschoots binnen de referentiewaarde van €18,9 miljoen.

1.3 Risicoparaagraaf

Tariefdifferentiatie wegen

Op 28 december 2016 heeft de rechtbank Overijssel in een belastingprocedure tussen de provincie Flevoland en het belastingkantoor GBLT dat namens Waterschap Zuiderzeeland de heffing van de waterschapsbelastingen verzorgt, overwogen dat het begrip "verharde openbare wegen" zoals dat in artikel 122, derde lid, onder b, van de Waterschapswet voor de tariefdifferentiatie wegen wordt gebruikt, beperkt moet worden uitgelegd. De rechtbank oordeelde dat onverharde weggedeelten die dienstbaar zijn aan de (verkeersfunctie van de) verharde weg, niet onder de reikwijdte van dit begrip vallen. Volgens de rechter mag de tariefdifferentiatie wegen zich dus alleen uitstrekken over verharde weggedeelten. Het gaat om een principiële uitspraak, met in potentie grote financiële gevolgen voor de waterschappen. Het is namelijk zo dat alle waterschappen een tariefdifferentiatie wegen hanteren en hierbij uitgaan van de ruime interpretatie van het begrip "verharde openbare wegen". GBLT heeft inmiddels hoger beroep ingesteld tegen de uitspraak van de rechtbank. Het kan nog enige tijd duren voordat het Gerechtshof of –indien cassatie wordt ingesteld, de Hoge Raad- een definitief oordeel in deze kwestie velt.

Indien de Hoge Raad de rechtbank Overijssel in het gelijk stelt en dit van toepassing acht op iedere situatie, is deze ook voor ons Waterschap dwingend. Echter aanslagen die al onherroepelijk² waren voor de datum van een dergelijke principiële uitspraak van de Hoge Raad, worden niet ambtshalve verminderd. Aangezien voor 2017 naar verwachting het merendeel van de aanslagen voor de wegen onherroepelijk zal worden, zal het risico voor 2017 relatief beperkt van omvang zijn en is de omvang van dit risico niet verwerkt in de cijfers.

Cross Border Lease - waterschap Brabantse Delta

Contractueel is een koopoptie opgenomen waardoor de CBL kan worden beëindigd. Het DB heeft op 22 oktober 2013 ingestemd met het uitoefenen van de koopoptie. De eerste koopoptie, voor drie van de vijf trusts, is in 2015 geëffectueerd, waardoor 3/5e deel van de CBL beëindigd is. Voor de resterende twee trusts dient de koopoptie zich aan in 2017. De voorbereidingen voor het uitoefenen van de tweede koopoptie zijn getroffen, zodat gedurende 2017 de volledige CBL wordt beëindigd.

¹ Het bedrag is inclusief de bijdrage aan het HWBP en de investeringsuitgaven van het project regionale keringen.

² Aanslagen waarvoor geen bezwaar is ingediend en waarvan de bezwarentermijn is verstreken.

Gevolgen brand bij chemische fabriek Moerdijk

Het waterschap en de andere overheden hebben met Chemie Pack Nederland B.V. en de andere nog bestaande bedrijfsonderdelen van Chemie Pack een schikking getroffen. De waarde van de schikking bedraagt €4,2 miljoen. Via een verdeelsleutel zal een nog nader te bepalen bedrag ten goede komen van het waterschap. Intussen hebben verzekeraars van bedrijven die goederen in opslag hadden staan bij Chemie Pack de betrokken overheden en inspecties aansprakelijk gesteld voor de geleden schade omdat onvoldoende toezicht zou zijn gehouden. Of dit daadwerkelijk tot het vergoeden van een schadeclaim zal leiden door het waterschap lijkt op dit moment niet erg waarschijnlijk.

Verantwoordelijkheid voor beschoeiing

Een inwoner van Steenbergse is van oordeel dat de beschoeiing langs zijn tuin ondeugdelijk is. Zijn tuin verzakt daardoor. Hij is van oordeel dat het waterschap aansprakelijk is voor het verzakken van de tuin. De rechtbank heeft de inwoner in het gelijk gesteld. Naar het oordeel van het waterschap heeft de rechtbank een principieel onjuist oordeel gegeven. Het waterschap is in hoger beroep gegaan tegen het vonnis van de rechtbank. De zaak is momenteel in behandeling bij het gerechtshof in Den Bosch. Het hof heeft nog geen uitspraak gedaan. De uitspraak van het hof is van belang omdat een andere inwoner met vergelijkbare problematiek ook een procedure heeft aangespannen onder verwijzing naar de uitspraak van de rechtbank. Ook twee verenigingen van eigenaren (appartementencomplexen) beraden zich op juridische stappen. Deze zaak is ook voor de andere waterschappen van principieel belang, omdat in het hele land vergelijkbare situaties kunnen spelen.

Klimatologische veranderingen

Gezien de klimatologische veranderingen kunnen in het beheersgebied wateroverlastsituaties ontstaan door extreem grote hoeveelheden neerslag waar het watersysteem met de daarbij behorende normen, niet op ingericht is. Wanneer deze extreme neerslag leidt tot schade vanuit het watersysteem, kan dit leiden tot grote aantallen claims tegen het waterschap, zoals dat inmiddels andere waterschappen is overkomen. Ten behoeve van de afhandeling van deze claims door onze verzekeraar zal door het waterschap zelf veel informatie vergaard moeten worden en onderzoek moeten worden gedaan. De organisatie is ingericht om een bepaald aantal schadeclaims per jaar te kunnen afhandelen, maar niet op het behandelen van grotere aantallen. Als zich dat voordoet dan vraagt dit om tijdelijke grotere inzet van capaciteit. De kosten die daarmee gemoeid gaan, zullen ten laste van de algemene/calamiteiten reserve worden gebracht. Er is intussen met meerdere partijen gesproken. In overeenstemming met het aanbestedingsbeleid zal een keuze voor een van de bedrijven gemaakt worden en zal een waakvlamovereenkomst aangegaan worden voor levering van extra capaciteit.

§ 1.4 Ontwikkelingen bij verbonden partijen

Slibverwerking Noord-Brabant N.V. (SNB)

Toekomstvisie slibeindverwerking

De aandeelhoudende waterschappen zijn een toekomstvisie op de slibverwerking aan het ontwikkelen voor de periode na 2021. De eerste resultaten zijn gedeeld in een themabijeenkomst van het AB op 19 april 2017. De verwachting is dat in het najaar van 2017 tot besluitvorming kan worden gekomen. De komende jaren wordt een verdere afname van de slibproductie verwacht door de ombouw van rioolwaterzuiveringen tot energie- en grondstoffenfabrieken. Hierdoor dreigt een onderbezetting van de installatie, wat leidt tot hogere verwerkingskosten voor de aandeelhouders. Dit risico is voorlopig afgedekt door het afsluiten van slibverwerkingscontracten met externe partijen. Op dit moment is er geen sprake van een onderbezetting.

Bijstelling resultaatverwachting 2017 SNB

SNB heeft in maart 2017 nieuwe informatie gekregen omtrent de hoeveelheden aan te leveren slib door de aandeelhouders. Op basis hiervan heeft SNB een nieuwe doorrekening gemaakt van de begroting 2017. De slibverwerkingskosten over 2017 zullen ten opzichte van de begroting bijna € 4 miljoen hoger uitvallen dan aanvankelijk was geraamd. De oorzaken en gevolgen worden in de memo, die is opgenomen als bijlage 3, nader toegelicht.

Belastingsamenwerking West-Brabant (BWB)

Voor de pijlers waar de BWB zich in 2017 op richt wordt verwezen naar ML 2017-1. Het vaststellen van de jaarstukken en de begroting vergt een zorgvuldig en afgewogen proces van besluitvorming. Het Algemeen Bestuur van de BWB is van mening dat de huidige documenten op enkele onderdelen nog een extra kwaliteitsimpuls verdienen. Dit betekent dat de besluitvorming later zal zijn dan vooraf afgesproken. Ten behoeve van het indienen van de begroting bij de provincie Noord-Brabant is uitstel verzocht tot 1 september 2017.

Aquon

In november 2016 heeft het AB van Aquon het rapport naar Aquon 2.0 vastgesteld. Daarna is aan de hand van een plan van aanpak met de uitvoering gestart. Op dit moment wordt gewerkt aan het verder vormgeven van de governance, waarbij een onderscheid gemaakt wordt tussen eigenaar- en opdrachtgeversbelang. Ook worden de taken en bevoegdheden opnieuw beschreven en is de P&C-cyclus herijkt. Met de opdrachtgevende waterschappen worden afspraken gemaakt over de samenstelling van nieuwe pakketten van dienstverlening en monsternamen.

Vanwege deze ontwikkelingen is de gemeenschappelijke regeling aangepast. Deze wordt vóór de zomer van 2017 ter besluitvorming voorgelegd aan het algemeen bestuur van het waterschap. Tevens is er een begrotingswijziging voor 2017 opgesteld. Het algemeen bestuur van het waterschap is op 10 mei 2017 gevraagd hiervan kennis te nemen en te reageren met een zienswijze. De financiële gevolgen voor waterschap Brabantse Delta zijn verwerkt in deze managementletter. De voornaamste oorzaken voor de begrotingswijziging zijn:

- Het afronden van het ombouwplan;
- Effectueren van de strategische keuzes om Aquon om te vormen naar een full-servicepartner;
- Een forse toename van de verwachte productie.

Het Waterschapshuis (HWH)

Het Waterschapshuis heeft de ingeslagen weg ten aanzien van HWH 2.0 nog niet voltooid. Tot nu toe heeft de focus gelegen op flexibilisering van de organisatie, door deze zo klein mogelijk, dienstbaar, vaardig en effectief in te richten. Nu de flexibilisering voor een groot deel is afgerond, is in 2017 de focus verlegd naar het verminderen van de kwetsbaarheid door de kwaliteit van de ondersteunende diensten (kantoorautomatisering, DIV, juridische advisering en communicatie) te verbeteren. Hierbij wordt aansluiting gezocht bij de waterschappen. Daarnaast voldoen de bestaande financiële systemen niet meer. Ook hier wordt aansluiting gezocht bij de waterschappen.

De kerntaak van het Waterschapshuis is "Uitvoering van projecten (aanbesteding en implementatie) en beheer". Hiervoor is het essentieel dat er goede business cases opgesteld worden. Evaluatie van de business cases heeft geleerd dat er verbetering mogelijk en noodzakelijk is. Samen met onder meer de Maastricht School of Management, wordt er een verbeterprogramma opgezet in 2017. De effecten hiervan zullen in 2018 zichtbaar worden.

In 2017 wordt er een evaluatie van het huidige construct HWH 2.0 uitgevoerd. Op basis van de uitkomsten zal er een strategische planning voor de jaren 2018-2020 worden opgesteld. Daarnaast is er een begrotingswijziging voor 2017 opgesteld. Het algemeen bestuur van het waterschap is op 10 mei 2017 gevraagd hiervan kennis te nemen en te reageren met een zienswijze. De financiële gevolgen voor waterschap Brabantse Delta zijn verwerkt in deze managementletter.

Hoofdstuk 2: Belangrijke ontwikkelingen per programma

§ 2.1 Totaal netto lasten per programma en dekkingsmiddelen

Op basis van de bijgestelde prognoses wordt bij deze managementletter een negatief resultaat verwacht van € 2,275 miljoen. Dit is € 1,294 nadelig ten opzichte van de Begroting en € 0,69 miljoen nadelig ten opzichte van de vorige managementletter (ML 2017-1). In onderstaande tabel worden de netto lasten per programma en de dekkingsmiddelen weergegeven:

Netto lasten per programma en dekkingsmiddelen (alle bedragen x € 1.000)	Begroting 2017	ML 2017-1	ML 2017-2	Vershil ML2 t.o.v. Begr.	Vershil ML2 t.o.v. ML1
Netto lasten					
1000 - Planvorming	5.139	5.101	5.044	-95	-57
2000 - Waterkeringen	12.396	12.319	12.381	-15	+63
3000 - Watersystemen	33.321	33.318	33.189	-133	-130
4000 - Zuiveringstechnische werken	54.049	54.316	55.114	+1.065	+798
5000 - Vaarwegen en havens	2.384	2.363	2.335	-49	-28
6000 - Regulering	4.136	4.113	4.140	+4	+27
6500 - Handhaving	5.795	5.709	5.695	-100	-14
7000 - Heffing en invordering	5.862	5.861	5.876	+14	+14
8000 - Bestuur en communicatie	4.216	4.720	4.771	+555	+51
9000 - Overige dekkingsmiddelen	-5.585	-4.334	-4.380	+1.205	-45 ¹
Totaal netto lasten	121.713	123.486	124.164	+2.452	+678
Opbrengst waterschapsbelastingen					
Omslag watersysteem gebouwd	-35.020	-35.404	-35.404	-384	-
Omslag watersysteem ongebouwd	-6.344	-6.325	-6.325	+19	-
Omslag watersysteem ingezetenen	-17.297	-17.313	-17.313	-16	-
Omslag watersysteem natuurterrein	-118	-118	-118	+0	+0
Omslag verontreinigingsheffing	-248	-248	-248	-	-
Omslag zuivering bedrijven	-17.856	-18.611	-18.611	-755	-
Omslag zuivering huishoudens	-40.826	-40.885	-40.885	-60	-
Totaal waterschapsbelastingen	-117.708	-118.904	-118.903	-1.195	+0
Overige dekkingsmiddelen					
Bijdrage provincie	-1.435	-1.408	-1.397	+38	+11
Onttrekking egalisatiereserve CBL	-1.589	-1.589	-1.589	-	-
Totaal dekking	-120.732	-121.901	-121.890	-1.158	+12
Inschatting resultaat programma's	+981	+1.585	+2.275	+1.294	+690

¹ Het verschil t.o.v. de begroting ontstaat door de lagere opbrengst van de switchtransactie SNB van € 1,4 mln.

Tabel: bedrijfsresultaat naar de programma's.

§ 2.2 Programmaplannen

Bij de Begroting 2017 zijn programmaplannen opgesteld die het te realiseren beleid bevatten en inzicht bieden in de kosten en doelstellingen per programma, de beoogde effecten en de wijze waarop gestreefd wordt die effecten te bereiken. In de managementletters wordt gerapporteerd over belangrijke ontwikkelingen en over zaken die -positief of negatief- afwijken van de begroting.

Programma 1000 – Planvorming (A. Meuleman)

Doelstellingen, beoogde effecten en plan van aanpak	
Operationeel beleid actueel houden	Doelstelling en beoogde effecten: Operationeel beleid dat aansluit bij nieuwe regelgeving zoals de omgevingswet en nieuwe natuurbeschermingswet. Actueel houden van leggers (conform Waterwet/Verordening water) en peilbesluiten.
	Activiteiten en afwijkingen: De actualisatie van de legger oppervlaktewaterlichamen loopt achter op planning. Voor de partiële herziening van de peilbesluiten starten in mei diverse kleinschalige participatie processen.

Prestatie indicatoren	Jaarplan 2017	Prognose ML2	Prognose ML3	Prognose ML4
Gemeenten met actuele legger (niet ouder dan een jaar)	>85%	40%		
Aantal partiële herzieningen peilbesluit	10	14		
De actualisatie van de legger oppervlaktewaterlichamen loopt achter op planning. De risico's die wij als waterschap lopen op diverse aspecten van onze leggers worden momenteel geanalyseerd door een externe partij. In 2018 start daarnaast een project om een kwaliteitsimpuls te geven aan de diverse leggers. De resultaten van deze genoemde risicoanalyse zullen voor een belangrijk deel de scope bepalen van dit project. We verwachten dat de risico analyse eind van de zomer is afgerond. Voor de partiële herziening van de peilbesluiten starten in mei diverse kleinschalige participatie processen.				

Geld (bedragen x € 1.000)	Jaarplan 2017	Prognose ML1	Prognose ML2	Prognose ML3	Prognose ML4
Totaal netto kosten programma	5.139	5.101	5.044		
Ten opzichte van ML1 en het jaarplan zijn de netto lasten resp. € 57 en € 95 voordelig vanwege niet ingevulde vacatureruimte.					

Programma 2000 – Aanleg en Onderhoud Keringen (A. Meuleman)

Doelstellingen, beoogde effecten en plan van aanpak	
Project verbetering Geertruidenberg Amertak	Doelstelling: Verbetering van 7,52 km primaire kering die bij de laatste toetsronde is afgekeurd.
	Activiteiten en afwijkingen: In de periode tot december 2019 zal de planuitwerkingsfase worden doorlopen. In de periode van januari 2020 tot december 2021 vindt de realisatiefase plaats.

Geld (bedragen x € 1.000)	Jaarplan 2017	Prognose ML1	Prognose ML2	Prognose ML3	Prognose ML4
Totaal netto kosten programma	12.396	12.319	12.381		
Ten opzichte van ML1 zijn de netto lasten € 62 nadelig vanwege extra civieltechnisch onderhoud en de vervallen gewenningsbijdrage van RWS vanwege de overname van het Drongelens kanaal. Ten opzichte van het Jaarplan zijn de netto lasten € 15 voordelig vanwege bovengenoemde extra lasten en een voordeel op de kapitaallasten vanwege diverse kleine aanpassingen in de projectplanningen en een rentevoordeel.					

Programma 3000 – Inrichting en Onderhoud Watersystemen (A. Meuleman)

Doelstellingen, beoogde effecten en plan van aanpak	
Uitvoeren watersysteemanalyses	Doelstelling en beoogde effecten: Voldoen aan de KRW-verplichting. Inzicht verkrijgen in de (on)mogelijkheden om de KRW-doelstellingen per waterlichaam te realiseren. Activiteiten en afwijkingen: De watersysteemanalyses het Merkske, Bovenmark en Ligne worden in 2017 afgerond, deze waren gepland voor 2016. Daarnaast zijn er 6 watersysteemanalyses opgestart.
Uitvoeren en programmeren Inrichtingsmaatregelen	Doelstelling en beoogde effecten: Voldoen aan prestatie-opgave inrichtingsmaatregelen in Waterbeheerplan en Kadernota en bestuursovereenkomsten (o.a. GOB en STUW). Activiteiten en afwijkingen: - De risicoanalyse met de provincie over de te halen maatregelen STUW is uitgevoerd. - In verband met openstelling 1^e tender POP3-biodiversiteitssubsidie is er onderzoek uitgevoerd of er projecten ingediend konden worden voor opheffing vismigratieknelpunten. Dit bleek niet het geval. Er is een voorstel gemaakt voor volgende tenders. - Project en-/studieverkenning voor subsidieaanvraag Deltaprogramma Hogere Zandgronden vindt plaats in het 1^e half jaar 2017. - Er is nog geen programmatische aanpak wateroverlast afgesproken.

Prestatie indicatoren	Jaarplan 2017	Prognose ML2	Prognose ML3	Prognose ML4
Aantal uitgevoerde watersysteemanalyses	6	9		
Inrichtingsmaatregelen: Waterberging (ha) ¹	0 ha	1 ha		
¹ In 2017 worden relatief weinig projecten afgerond, waardoor de genoemde prestaties laag zijn. Dit neemt niet weg dat er in 2017 veel projecten in uitvoering zijn. Deze leiden in latere jaren tot gerealiseerde prestaties. Er zijn 3 watersysteemanalyses uit 2016 doorgeschoven naar 2017.				

Geld (bedragen x € 1.000)	Jaarplan 2017	Prognose ML1	Prognose ML2	Prognose ML3	Prognose ML4
Totaal netto kosten	33.321	33.318	33.189		
Ten opzichte van ML1 en het Jaarplan zijn de netto lasten resp. € 129 en € 132 voordelig vanwege niet ingevulde vacatureruimte en een boekwinst op de verkoop van een perceel grond en verkoop van oude materialen.					

Conclusie en bijsturingsmaatregelen
De uitkomsten van de met de Provincie uitgevoerde risicoanalyse en bijbehorende vervolgacties zijn nog niet bekend. Het realiseren van wateroverlastmaatregelen verdient aandacht, er wordt gewerkt aan een programmatische aanpak.

Programma 4000 – Bouw en exploitatie zuiveringstechnische werken (A. Verberne)

Doelstellingen, beoogde effecten en plan van aanpak	
Risico's beheersen door goed zuiveren	Doelstelling en beoogde effecten: Kerntaak zuiveren uitvoeren door: 1. de overeengekomen hoeveelheid afvalwater te verwerken; 2. te voldoen aan de eisen uit de Waterwet- en Omgevingswet-vergunningen en deze op orde te houden; 3. het op orde hebben van en werken conform eigen beleid; 4. het optimaliseren van de bedrijfsvoering; Uitgangspunt hierbij is gelijkblijvende effluenteisen. Op het moment dat effluenteisen aangescherpt worden, bijvoorbeeld voortkomend uit de KRW of een beleidswijziging, is planaanpassing noodzakelijk. Tot dit programma behoort ook het beheer en onderhoud van installaties voor de zuivering van huishoudelijk afvalwater afkomstig van niet-gerioleerde panden, de zogenoemde individuele behandeling afvalwater (IBA's). Activiteiten en afwijkingen: Op 16 januari is een ontregeling van het zuiveringsproces van de rwzi Baarle-Nassau geconstateerd. Het beluchtingscircuit was verzuurd. De toevoerende gemalen zijn stopgezet en het afvalwater is tijdelijk per as afgevoerd naar Rijen. Het circuit is met loog geneutraliseerd, geënt met vers actief slib en daarna langzaam weer opgestart. In het afvalwater zijn amfetamine gerelateerde stoffen aangetoond en later werd een drugsfab opgerold met een illegale aansluiting op het riool van Baarle- Nassau. Eind 2016 heeft het waterschap een waarschuwingsbrief ontvangen. Twee incidenten op rwzi's hadden geleid tot niet-aanvaardbare lozingen op oppervlaktewater. Als reactie op deze brief is een verbeterplan ontwikkeld om te komen tot een robuuster zuiveringsbeheer (basis-op-orde), met meer aandacht voor oppervlaktewaterbelangen.
Maatschappelijk verantwoord en vernieuwend	Doelstelling: Afvalwaterzuivering is een vorm van maatschappelijke dienstverlening. Optimale dienstverlening vereist samenwerking vanuit een open houding. Het waterschap werkt steeds intensiever samen, met steeds meer partijen, aan maatschappelijk optimale oplossingen. Activiteiten en afwijkingen: Op 28 maart vond de Water Innovatiedag plaats. Naast diverse workshops en lezingen is samen met water partners het innovatie plan gereed gekomen.
Effectief en efficiënt onderhouden, vervangen en projectmatig bouwen	Doelstelling en beoogde effecten: Om de eerste doelstelling te bereiken is effectief en efficiënt onderhoud, vervanging en projectmatig bouwen nodig. Hiermee wordt de veiligheid, beschikbaarheid en betrouwbaarheid van de installaties (assets) op niveau gehouden. Activiteiten en afwijkingen: In het thema-AB op 19 april is, vooruitlopend op de aanvraag van een uitvoeringskrediet in juli dit jaar, ingegaan op het project AWP 2.0. Het project zit momenteel in de afronding van de voorbereidingsfase. Deze fase behelst de uitwerking in technische maatregelen van keuzes die gemaakt zijn in de Toekomstvisie AWP/Bath (vastgesteld door het algemeen bestuur in juni 2014).
Duurzame ontwikkeling: Ontwikkelen innovatieve technologieën	Doelstelling en beoogde effecten: Het ontwikkelen van betaalbare innovatieve technologieën die leiden tot verduurzaming, bijvoorbeeld door energiebesparing of kringloopsluiting door hergebruik van grondstoffen. Activiteiten en afwijkingen: Op 12 april 2017 is het PHARIO-project afgesloten met een symposium, georganiseerd door de gezamenlijke projectpartners. Hier is getoond dat productie van een hoge kwaliteit bioplastic uit zuiveringsslib mogelijk is tegen een competitieve prijs. En in een strategische sessie zijn besluitvormers aan de slag gegaan met de volgende stappen voor realisatie van de waardeketen.

Geld (bedragen x € 1.000)	Jaarplan 2017	Prognose ML1	Prognose ML2	Prognose ML3	Prognose ML4
Totaal netto kosten	54.049	54.316	55.114		
Ten opzichte van ML1 zijn de netto lasten € 789 nadelig vanwege een verwachte hogere bijdrage van € 842 voor slibverwerking door SNB. Voor een uitgebreide toelichting wordt verwezen naar bijlage 3. Ten opzichte van Jaarplan zijn de netto lasten € 1.065 nadelig. De verwachte hogere bijdrage voor slibverwerking door SNB ten opzichte van het Jaarplan is € 942. Daarnaast is er € 300 opgenomen voor pomprevisies om de AWP betrouwbaar en beschikbaar te houden. Op enkele andere posten, waaronder de kapitaallasten, is er sprake van een voordeel.					

Programma 5000 – Inrichting en onderhoud Vaarwegen en Havens (A. Meuleman)

Doelstellingen, beoogde effecten en plan van aanpak	
Assetmanagement vaarwegen	Doelstelling en beoogde effecten: Onderhoud bruggen, sluizen en oeververdedigingen (afweging prestaties, kosten en risico's).
	Activiteiten en afwijkingen: De integrale veiligheidsanalyse van de Prinslandsebrug is gereed. In mei volgen besprekingen met de provincie over de resultaten en vervolgacties. De Provincie heeft aangegeven het onderhoud in principe voor 100% te willen vergoeden als de geformuleerde acties ook tot haar taak behoren. De uitvoering van andere onderhoudsprojecten zoals renovatie binnenhoofd sluis Roode Vaart is afhankelijk van de financieringsvorm van de provincie.

Geld (bedragen x € 1.000)	Jaarplan 2017	Prognose ML1	Prognose ML2	Prognose ML3	Prognose ML4
Totaal netto kosten programma	2.384	2.363	2.335		

Conclusie en bijsturingsmaatregelen
In mei wordt duidelijk hoe de financiering van de maatregelen bij de Prinslandse brug vorm krijgt. Als blijkt dat deze niet drukken op het investeringsvolume van het programma, kunnen andere projecten mogelijk eerder uitgevoerd worden of kan er alsnog een baggerproject in gang worden gezet.

Programma 6000 - Regulering (A. Meuleman)

Prestatie indicatoren	Jaarplan 2017	Prognose ML2	Prognose ML3	Prognose ML4
Aantal afgeronde reguleringen	600	700		
De toename van afgeronde reguleringen wordt veroorzaakt door een actualisatieslag van de beregeningsvergunningen die nog in 2017 doorloopt. Deze zijn in 2016 overgenomen van de provincie.				

Geld (bedragen x € 1.000)	Jaarplan 2017	Prognose ML1	Prognose ML2	Prognose ML3	Prognose ML4
Totaal netto kosten programma	4.136	4.113	4.140		

Programmaplan 6500 – Toezicht en Handhaving (M.J. van Overveld)

Doelstellingen, beoogde effecten en plan van aanpak	
Uitvoeren van project Sloten, Oevers en Dijken op Orde (SODO)	Doelstelling en beoogde effecten: Sloten, oevers en dijken op orde focust zich qua handhaving op overtredingen die significante invloed hebben op de aan- en afvoer van water of de waterveiligheid. Deze overtredingen dienen door de overtreeders te worden beëindigd. Het doel is eind 2018 alle sloten, oevers en dijken op orde te hebben.
	Activiteiten en afwijkingen: SODO verwacht in 2017 minder handhavingszaken te starten. Dit komt mede door meer controles openbaar gebied en een hoger aantal bewonersbezoeken. Daarnaast blijken handhavingszaken een langere doorlooptijd te hebben. Het gevolg is dat het project langer zal doorlopen tot eind 2019, met een beperkte uitloop in 2020. In de Kadernota 2018-2027 zal nader worden gerapporteerd over het totale meerjarige verloop van het project SODO.

Prestatie indicatoren	Jaarplan 2017		Prognose ML2		Prognose ML3		Prognose ML4	
Beleidsthema	Kolom 1: aantal eerste controles / Kolom 2: % naleefgedrag							
Waterveiligheid	225	90%	250	90%				
Waterkwantiteit (Schouw)	6.300	90%	7.900	90%				
Waterkwantiteit (Overig)	475	90%	500	90%				
Waterschapsheffingen	775	90%	840	90%				
Project SODO								
Aantal opgeloste handhavingszaken	600		300					
Toelichting: Bij ML2 zijn de prognoses in overeenstemming gebracht met het uitvoeringsprogramma 2017. SODO heeft haar jaarbegroting aangepast van 600 naar 300 opgeloste handhavingszaken. Voor een toelichting zie de tekst bij "activiteiten en afwijkingen" van de doelstelling "Uitvoeren van project Sloten, Oevers en Dijken op Orde (SODO)".								

Geld (bedragen x € 1.000)	Jaarplan 2017	Prognose ML1	Prognose ML2	Prognose ML3	Prognose ML4
Totaal netto kosten programma	5.795	5.709	5.695		
Ten opzichte van het Jaarplan zijn de netto lasten € 100 voordelig door een voordeel op de afdelingskosten.					

Programma 7000– Heffen en Invordering (M.J. van Overveld)

Uitvoering van het programma loopt conform planning.

Geld (bedragen x € 1.000)	Jaarplan 2017	Prognose ML1	Prognose ML2	Prognose ML3	Prognose ML4
Totaal netto kosten programma	5.862	5.861	5.876		

Doelstellingen, beoogde effecten en plan van aanpak	
Oneigenlijk grondgebruik (onderdeel van project "Sloten, Oevers en Dijken op orde")	Doelstelling en beoogde effecten: Ook in 2017 wordt daadwerkelijk uitvoering gegeven aan het oplossen van oneigenlijk grondgebruik door derden. Activiteiten en afwijkingen: Na het eerste uitvoeringsjaar oneigenlijk grondgebruik met bijbehorende (financiële) uitkomsten heeft een herijking van de kosten en inkomsten plaatsgevonden. Dit leidt in 2017 tot een reductie van de kosten en minder opbrengsten dan begroot. Deze afwijking is te verklaren doordat voorafgaand aan het project een pilot grondgebruik met 100 dossiers binnen de Brabantse Delta is uitgevoerd en is gekeken naar ervaringen bij gemeenten met dit onderwerp. Hierop zijn de verwachte inkomsten gebaseerd. In de praktijk blijkt nu dat in het buitengebied specifieke zaken zoals ruilverkavelingen, oude afspraken en verjaring een grotere rol spelen dan vooraf verwacht. Voorts lag de uitgeefbaarheid van gronden, ondanks vooraf gestelde criteria, in de uitvoering weerbarstiger. Ook blijkt in veel meer situaties dan vooraf gedacht, geen sprake te zijn van oneigenlijk grondgebruik. Dit verklaart de lagere inkomsten uit grondverkoop. Daarentegen zijn straks wel alle situaties, waarbij vermeend sprake was van oneigenlijk grondgebruik, duidelijk en geregeld voor nu en in de toekomst. In de Kadernota 2018-2027 zal nader worden gerapporteerd over het totale meerjarige verloop van het project SODO.

Geld (bedragen x € 1.000)	Jaarplan 2017	Prognose ML1	Prognose ML2	Prognose ML3	Prognose ML4
Totaal netto kosten programma	4.216	4.720	4.771		
Ten opzichte van het Jaarplan zijn de netto lasten € 555 nadelig. De verwachte opbrengsten van het SODO-project zijn met € 540 naar beneden bijgesteld. De uitvoeringskosten van het SODO-project zijn met € 140 naar beneden bijgesteld. Daarnaast zijn er extra uitgaven voorzien voor een dakrenovatie (€ 50) en zijn de afdelingskosten en overige doorrekeningen hoger.					

Conclusie en bijsturingsmaatregelen
Zoals aangegeven blijft de opbrengst van het SODO-project sterk achter bij de oorspronkelijke verwachting. Het overige deel van het programma wordt conform planning uitgevoerd. Met de huidige kennis lijkt er per saldo een overschrijding van de programmabegroting te ontstaan van 13% ten opzichte van de Begroting. Dit is meer dan de vastgelegde bandbreedte: onder voorwaarden mag een programma met maximaal 10% worden overschreden. De komende periode wordt gestreefd de overschrijding waar mogelijk terug te dringen en/of elders in de begroting op te vangen. Bij ML3 zal hier opnieuw nadrukkelijk worden stilgestaan.

Programma 9000 – Dekkingsmiddelen en saldo (M.J. van Overveld)

Geld (bedragen x € 1.000)	Jaarplan 2017	Prognose ML1	Prognose ML2	Prognose ML3	Prognose ML4
Netto opbrengst Waterschapsbelastingen					
Opbrengst omslag gebouwd	35.020	35.404	35.404		
Opbrengst omslag ongebouwd	4.625	4.606	4.606		
Opbrengst omslag ongebouwd wegen	1.718	1.719	1.719		
Opbrengst omslag ingezetenen	17.297	17.313	17.313		
Opbrengst omslag natuurterreinen	118	118	118		
Opbrengst verontreinigingsheffing	248	248	248		
<i>Totaal opbrengst Watersysteembeheer</i>	<i>59.026</i>	<i>59.408</i>	<i>59.408</i>		
Opbrengst zuiveringsheffing bedrijven	17.856	18.611	18.611		
Opbrengst zuiveringsheffing huishoudens	40.826	40.885	40.885		
<i>Totaal opbrengst Zuiveringsbeheer</i>	<i>58.681</i>	<i>59.496</i>	<i>59.496</i>		
Totale netto belastingopbrengst	117.708	118.904	118.904		
Overige dekkingsmiddelen ¹⁾	7.174	5.923	5.968		
Totaal dekkingsmiddelen ²⁾	124.882	124.827	124.872		
Oninbaar/kwijtschelding uitgelicht:					
Kwijtschelding watersysteemheffing	983	1.086	1.086		
Oninbaar watersysteemheffing	287	287	287		
Kwijtschelding zuiveringsbeheer	1.937	2.103	2.103		
Oninbaar zuiveringsbeheer	563	604	604		
1) <i>Inclusief onttrekking egalisatiereserve CBL</i> 2) <i>Naast de opbrengsten waterschapsbelastingen zijn in de cijfers ook de overige dekkingsmiddelen opgenomen, met uitzondering van de vergoeding van de provincie voor het vaarwegenbeheer, die rechtstreeks op de taak vaarwegenbeheer is verantwoord.</i> Ten opzichte van ML1 ziet WBD naar aanleiding van de maandelijkse managementrapportage en de geactualiseerde overzichten met betrekking tot de meetbedrijven geen aanleiding om de prognose van de belastingopbrengsten aan te passen. Ten opzichte van het Jaarplan zijn de dekkingsmiddelen € 10 nadelig: De <u>overige dekkingsmiddelen</u> zijn € 1.206 nadelig, dit wordt met name veroorzaakt door de lagere opbrengst van de switch SNB. Bij de Kadernota 2017-2026 is afgesproken de opbrengst switch SNB in te zetten voor verduurzaming van het financieel beleid. De tegenvaller van de lagere opbrengst is in de Kadernota 2018-2027 reeds opgevangen door het financiële voordeel van de in januari 2017 afgesloten langlopende lening (met negatieve rente) in te zetten voor duurzaam financieel beleid. Hiermee blijft de bestemmingsreserve op hoogte. De <u>omslag watersysteembeheer gebouwd</u> is € 384 voordelig doordat de WOZ-waarde hoger is dan bij de Begroting 2017 is ingeschat. De <u>zuiveringsheffing bedrijven</u> is € 755 voordelig. Het aantal vervuilingseenheden van bedrijven is hoger dan in de Begroting 2017 is ingeschat. De <u>zuiveringsheffing huishoudens</u> is € 60 voordeliger dan bij de Begroting 2017 is ingeschat.					

Ondersteunend programma 200 Centraal management / 500 Concerncontrol
(H. van Stokkom)

Uitvoering van het programma loopt conform planning.

Geld (bedragen x € 1.000)	Jaarplan 2017	Prognose ML1	Prognose ML2	Prognose ML3	Prognose ML4
Totaal netto kosten programma	1.103	1.082	1.098		

Ondersteunend programma 300/400 Bedrijfsvoering (M.J. van Overveld)

Doelstellingen, beoogde effecten en plan van aanpak	
Duurzaam Inkopen	Doelstelling en beoogde effecten: Binnen de Brabantse Inkoop samenwerking wordt gewerkt aan duurzaam inkopen. Dit is een veelomvattend thema. Concreet wordt beleid voor de toepassing van social return opgesteld en geïmplementeerd. Activiteiten en afwijkingen: De activiteit gaat op in het opstellen van het actieplan rondom Manifest Maatschappelijk Verantwoord Inkopen. Hierin wordt samengewerkt met de afdeling Beleid & Planadvies. Het actieplan wordt voorzien halverwege 2017.

Geld (bedragen x € 1.000)	Jaarplan 2017	Prognose ML1	Prognose ML2	Prognose ML3	Prognose ML4
Totaal netto kosten programma	21.266	22.160	22.275		

Ten opzichte van ML1 zijn de netto lasten € 116 nadelig.

De directe lasten zijn € 41 nadelig door een prognosebijstelling op onderhoud software (een aantal nieuwe contracten valt duurder uit en licentiekosten zijn hoger) en onderhoud computerapparatuur (nieuwe leasecontracten). Daarnaast zijn de afdelingskosten en kapitaallasten € 75 nadelig.

Ten opzichte van het jaarplan zijn de netto lasten € 1.009 nadelig.

De afdelingskosten zijn € 1.065 nadelig als gevolg van de verwerking van de reorganisatie "Samen, Soepel, Sterk in je werk". De hogere afdelingskosten ontstaan door een andere manier van doorrekenen van de personeelskosten. Waar de kosten van de voormalige afdeling "Bedrijfsbureau" voorheen over alle afdelingen verdeeld werden, drukken de kosten van de nieuwe teams "Frontoffice", "Servicedesk" en "Kwaliteit" nu op dit programma. Op organisatieniveau is er geen sprake van een kostenverhogend effect, de reorganisatie is volledig kostenneutraal verwerkt! Onderdeel van de afspraken uit de reorganisatie is dat de inhuur structureel wordt afgebouwd in 2017 en 2018. Tevens zijn er afspraken gemaakt over het afbouwen van de personeelsformatie de komende jaren.

De netto directe lasten zijn € 208 voordelig, met name door de afgesproken afbouw van inhuur in 2017 (€ 250).

De kapitaallasten zijn € 152 nadelig door het bijstellen van een aantal projectplanningen en doordat er in 2016 een verschuiving heeft plaatsgevonden van het project "Steunpunten Watersystemen" van programma 3000 naar het programma Bedrijfsvoering, waar ook de decentrale huisvesting onder valt.

Doelstellingen, beoogde effecten en plan van aanpak	
Muskusrattenbestrijding	
Vangstaantallen	Doelstelling en beoogde effecten: Beperking van risico's en schade door effectieve bestrijding. Activiteiten en afwijkingen: Door het opruimen als resultante van de Veldproef zullen er naar schatting 1.000 muskusratten meer gevangen worden. Daarnaast worden er iets meer muskusratten gevangen aan de 'bovenrand' van het beheersgebied langs de rivier. Voor 2017 lopen de totalen daardoor even op. Het doel is om uiteindelijk onder de norm van 0,15 vangsten per kilometer uit te komen.

Prestatie indicatoren Muskusrattenbestrijding	Jaarplan 2017	Prognose ML2	Prognose ML3	Prognose ML4
Jaarvangst muskusratten	3.200	3.500		
Jaarvangst beverratten	40	30		
Vangst per uur muskusratten	0,11	0,12		
Vangst per km watergang muskusratten	0,13	0,15		
Aantal velduren	30.000	30.000		
Specifiek t.a.v. Veldproef Dinteloord:				
Jaarvangst muskusratten	-	1.000		
Aantal velduren	-	2.000		
Vangst per uur muskusratten	-	0,5		
Vangst per km watergang muskusratten	-	3,0		
Jaarvangst muskusratten: Aan de bovenrand van het beheersgebied worden meer ratten gevangen. De prognose is hierop aangepast. Een duidelijke oorzaak is niet aan te wijzen. Jaarvangst beverratten: Het aantal beverratten is in het jaarplan hoger ingeschat vanwege verwachte instroom uit Duitsland, dit lijkt vooralsnog mee te vallen. De prognose is hierop aangepast.				

Geld (bedragen x € 1.000)	Jaarplan 2017	Prognose ML1	Prognose ML2	Prognose ML3	Prognose ML4
Netto kosten Muskusrattenbestrijding	753	751	751		
Netto kosten Geografische informatie	1.402	1.393	1.452		

Bijlage 1 Managementletter 2017-2: Prognose bedrijfsresultaat 2017 naar de taken

alle bedragen x € 1.000

Programma	Omschrijving	Begroting 2017	Prognose ML 2017-1	Prognose ML 2017-2
	Netto lasten			
1000	Planvorming	5.139	5.101	5.044
2000	Aanleg en onderhoud waterkeringen	12.396	12.319	12.381
3000	Inrichting en Onderhoud watersystemen	33.321	33.318	33.189
4000	Bouw en exploitatie zuiveringstechnische werken	54.049	54.316	55.114
5000	Inrichting en onderhoud vaarwegen/havens	2.384	2.363	2.335
6000	Regulering	4.136	4.113	4.140
6500	Handhaving	5.795	5.709	5.695
7000	Heffing en invordering	5.862	5.861	5.876
8000	Bestuur en communicatie	4.216	4.720	4.771
9000	Overige dekkingsmiddelen	-5.585	-4.334	-4.380
	Totaal netto lasten	121.713	123.486	124.164
	Dekkingsmiddelen			
9000	Opbrengst waterschapsbelastingen	-117.708	-118.904	-118.903
VW	Bijdrage provincie vaarwegenbeheer	-1.435	-1.408	-1.397
	Onttrekking egalisatiereserve CBL	-1.589	-1.589	-1.589
	Totaal dekkingsmiddelen	-120.732	-121.901	-121.890

uitsplitsing prognose ML2 naar de taken		
Water-systeem-beheer	Zuiverings-beheer	Vaarwegen-beheer
3.666	1.296	82
12.381	-	-
33.189	-	-
-	55.114	-
1.284	-	1.050
3.185	846	110
4.080	1.460	156
3.173	2.703	-
2.918	1.852	-
-2.020	-2.359	-
61.856	60.911	1.397
-59.407	-59.496	-1.397
-747	-842	
-60.154	-60.338	-1.397

Verwacht resultaat Begroting 2017 per taak

+981

Verwacht resultaat ML2 per taak

+1.585

+2.275

Afwijking ML2 t.o.v. Begroting 2017 per taak

+604

+1.294

+1.525

-545

-

+1.702

+572

-

+177

+1.117

-

(+ = nadelig / - = voordelig)

¹ Het verschil t.o.v. de begroting ontstaat door de lagere opbrengst van de switchtransactie SNB van € 1,4 miljoen.

Bijlage 2 ML 2017-2: Projectenrapportage

Peildatum: 18 april 2017

Selectiecriteria projecten: alle projecten met een uitvoeringskrediet en een realisatiedatum vanaf 2017.

Gebruikte symbolen:

GELD		KWALITEIT		TIJD	
✓	prognose t.o.v. UVK ≤ 100%	✓	≥ doeltarget	✓	≤ realisatiedatum UVK
!!	prognose t.o.v. UVK >100% en < 110%	X	< doeltarget	X	> realisatiedatum UVK
X	prognose t.o.v. UVK ≥ 110%		er is geen doeltarget		(UVK = uitvoeringskrediet)
	(UVK = uitvoeringskrediet)		gedefinieerd		

INFORMATIE					GELD		KWALITEIT		TIJD			
Project	Projectnaam	Hoofdcluster	Type investering	PFH		Toelichting geld		Toelichting kwaliteit		Realisatie-datum UVK	Actuele prognose realisatie-datum	Toelichting planning
158	Weerijds -Zuid herinrichting	IPM: Weerijds-Zuid	0	2	✓	De investeringsprognose is naar beneden toe bijgesteld, omdat er aanzienlijk minder ha's aangekocht worden voor waterberging. Bovendien vervult het waterschap geen trekkende rol en kan volstaan worden met een netto bijdrage. In de adviesnota van februari 2015 aan het algemeen bestuur, is daar uitgebreid op ingegaan.	✓	Doelrealisatie aantal km EVZ's zal hoger uitvallen dan gepland (17 km i.p.v. 15 km); doelrealisatie waterberging is lager (78 ha i.p.v. 95 ha). In eerder genoemde adviesnota is dit meegedeeld.	✓	1-7-2017	30-4-2017	Geen opmerkingen.
164	Proj. Turfvaart - Bijloop zuid	IPM: Herstel NNP	0	2	✓	Prognose is lager dan krediet vanwege lagere doelrealisatie. Voorbereidingskosten zijn relatief hoog vanwege lange doorlooptijd, extra hydrologisch en opbrengstderivingsonderzoek. Ten opzichte van de vorige ML is de prognose gestegen doordat meerwerk is ontstaan tijdens de uitvoering en de stuwen nog moeten worden gerealiseerd. De verwachte subsidie is ook toegenomen, doordat 5,5 ha nu ook is bestempeld als nieuwe natuur.	✗	Door het afgeslankte plan is de doelrealisatie herstel NNP afgenomen tot 186 ha.	✗	1-1-2009	30-11-2017	De planning is vertraagd door langdurige onderhandelingen met grondeigenaren. Daarnaast neemt de realisatie van de stuwen meer voorbereidingstijd in dan oorspronkelijk gedacht. Daardoor is de plaatsing van de stuwen in de Turfvaart voorzien in de 2de helft van 2017.
192	EVZ/WB Molenbeek fase 3	IPM: Natuurprojecten	0	3	!!	Hogere kosten in bebouwd gebied en het project duurt langer dan verwacht. Zodra meer duidelijkheid is, volgt aanvraag aanvullend krediet.	✗	Bij nameten is gebleken dat het niet om 3,8 km EVZ gaat, maar om 3,45 km.	✗	1-1-2014	31-12-2019	Is vertraagd omdat er in eerste instantie geen duidelijkheid was omtrent de maatregelen om de EVZ te realiseren.
213	gemalen Emilia en Westland		I	1	✓	Prognose bijgesteld. Minder risicoreservering aangesproken voor de ontwerpfase.	✓	Geen opmerkingen	✗	30-9-2017	28-2-2018	Geen probleem.
223	Gronden Gat vd Ham strat.aanko	IPM: Natuurprojecten	0	4	✓	Geen opmerkingen	✓	Geen opmerkingen	✗	1-1-2013	31-12-2021	Vertraagde grondverwerving, zie ook toelichting bij geld.

INFORMATIE					GELD		KWALITEIT		TIJD			
Project	Projectnaam	Hoofdcluster	Type inves-tering	PFH		Toelichting geld		Toelichting kwaliteit		Realisatie- datum UVK	Actuele prognose realisatie- datum	Toelichting planning
226	Bronhouderschap BGT		I	1	✓	Geen opmerkingen	✓	Geen opmerkingen	✗	31-12-2015	31-12-2019	Normaal gesproken zou het BGT project wettelijk gezien op 31-12-2015 afgerond moeten zijn. Dit houdt in dat de transitie van de GBKN naar de BGT minimale specificaties dient te voldoen. Doordat er grote aanloopproblemen zijn bij het SVB-BGT en diverse bronhouders heeft men deze datum niet kunnen realiseren. De termijn is nu verlengt tot halverwege 2016. Doordat de Brabantse waterschappen zich laten ontzorgen door het SVB-BGT voor het realiseren van de BGT hebben wij deze datum ook niet gehaald. Daarnaast hebben de Brabantse waterschappen een contract met het SVB-BGT dat zij de BGT met de specificaties van 2019 aan ons zouden opleveren. In de tussentijdse opleveringen is gebleken dat het SVB-BGT deze eis verkeerd heeft door vertaald naar de raamcontractanten die de uiteindelijke werkzaamheden uitvoeren. Op dit moment vindt er een onderzoek plaats wat door de Brabantse waterschappen is geïnitieerd om te kijken wat de totale kosten gaan worden voor volmaken van de BGT aan de specificaties van 2019.
247	4e ronde veiligheidstoets prim. 1		I	1	✓	Geen opmerkingen	✓	Er wordt gestreefd naar een zo hoog mogelijke kwaliteit ondanks het totaal nieuwe beoordelingsinstrumentarium en nieuwe aanpak met nieuwe normeringen.	✓	31-12-2018	31-12-2018	Geen opmerkingen
263	Inspecties t.b.v. asset managm		I	1	✓	Inspectiekosten vallen lager uit.	✓	Geen opmerkingen.	✗	31-12-2016	31-5-2017	Geen opmerkingen
501	Slibvang Zundert	Afv. Wat. akk. Nieuwv.-Zundert	O	2	✓	Slibvang wordt niet gerealiseerd; alternatieve waterkwaliteits-bevordende maatregelen zijn nader in beeld gebracht. Wanneer er op RWZI Nieuwveer geen effluentleiding naar de Mark hoeft worden gerealiseerd, dan wordt volgens het afvalwaterakkoord de bijdrage vergoed aan gemeente Zundert	✓	Geen opmerkingen.	✓	31-12-2017	31-12-2017	Als gevolg van de heroverweging wordt oorspronkelijke planning niet gehaald.

INFORMATIE					GELD		KWALITEIT		TIJD			
Project	Projectnaam	Hoofdcluster	Type investering	PFH		Toelichting geld		Toelichting kwaliteit		Realisatiedatum UVK	Actuele prognose realisatiedatum	Toelichting planning
522	Nieuwveer Anammox onderzoeken	Onderzoek	O	5	✓	Geen opmerkingen.	✓	Geen opmerkingen	✗	30-6-2016	1-7-2017	De vertraging is veroorzaakt doordat na de eerste resultaten van de pilot een 2e subsidieronde is gestart. Dat is gelukt, maar dit duurde iets langer dan verwacht.
566	Vervangen lavafilters	Onderhoud Meerjarenprogramma	I	5	✓	Geen opmerkingen.	✓	Geen opmerkingen.	✓	31-5-2017	31-5-2017	Geen opmerkingen.
3025	Nieuwveer RWZI: renovatie 2e t	Nieuwveer Instandhouding	I	5	✓	Geen opmerkingen.	✓	Geen opmerkingen.	✓	31-12-2018	31-12-2018	Geen opmerkingen.
6341	Verm. Blauwalgen overlast 2e f	IPM: Blauwalgen	O	1	✓	Geen opmerkingen	✓	Geen opmerkingen	✗	31-12-2011	31-12-2018	De blauwalgen aanpak is een lastig probleem waarvoor evaluatie en gedegen onderzoek nodig is alvorens nieuwe maatregelen uitgevoerd kunnen worden. Dit is in de oorspronkelijke opzet niet meegenomen. Het kost meer tijd dan verwacht om concrete afspraken met de gemeenten te maken. Sinds 2015 wordt een programma-aanpak gehanteerd. Dit resulteert in een betere stroomlijning i.s.m. gemeenten
6685	Grondaankoop EVZ & Waterberging		O	1	✓	Project is bedoeld om slagvaardig gronden te kunnen aankopen om in de toekomst een EVZ of Waterberging te realiseren. De daadwerkelijke kosten worden tzt overgeboekt naar de projecten.	✓	Dit project heeft als doel om proactief op grondaankoop te kunnen anticiperen. Aangekochte gronden worden tzt door gezet naar de daadwerkelijke projecten.	✗	31-12-2018	31-12-2024	Project wordt gebruikt voor strategische grondaankoop waardoor de werkelijke afronding van het project lastig te voorspellen is.
6748	Tkv Bovenmark Ulv-Galder-Breda	IPM: Herstel NNP	O	2	✓	Geen opmerkingen	✓	Geen opmerkingen	✓	1-1-2021	31-12-2020	Geen opmerkingen.
6763	EVZ Boomkikker Alphen-Chaam	IPM: EVZ	O	2	✗	Huidig krediet is afkomstig van kredietverdeling 2009. Aanvullend uitvoeringskrediet wordt aangevraagd zodra er zicht komt op de doelrealisatie. Trace EVZ wordt langer.	✓	Geen opmerkingen	✗	30-5-2018	31-3-2019	Grondverwerving neemt meer tijd in dan verwacht.
6779	Aanleg inspectiepad primaire k		I	1	✓	Geen opmerkingen	✓	Geen opmerkingen	✗	1-4-2016	1-3-2018	Vanwege onderzoek naar de nieuwe normering is dit project vertraagd.

INFORMATIE					GELD		KWALITEIT		TIJD			
Project	Projectnaam	Hoofdcluster	Type inves-tering	PFH		Toelichting geld		Toelichting kwaliteit		Realisatie- datum UVK	Actuele prognose realisatie- datum	Toelichting planning
7423	Basisregistraties	Informatieplan	0	5	✓	Geen opmerkingen.	✓	Geen opmerkingen.	✗	30-6-2017	31-3-2018	De vertraging is veroorzaakt omdat niet is gelukt om brabantbreed een oplossing in te kopen. Er waren geen marktpartijen die alle wensen en eisen van de 3 waterschappen gezamenlijk konden vervullen. Om die reden is besloten dat de waterschappen individueel een oplossing inkopen.
7562	Dienstverlening	Informatieplan	0	3	✓	Geen opmerkingen.	✓	Geen opmerkingen	✗	31-12-2017	30-6-2018	De vertraging is veroorzaakt in verband met de complexiteit van een duurzame architectuurvisie.
7591	Procesoptimalisatie financiën	Informatieplan	I	5	✓	Geen opmerkingen.	✓	Geen opmerkingen.	✓	31-12-2018	31-12-2018	Geen opmerkingen.
8313	Revisie gemaal Roode Vaart		I	1	✗	Het project staat vanaf 2007 on hold. Nadat het inrichtingsplan van derden rondom Moerdijk & Havenschap is goedgekeurd kan het project worden hervat. Indexering van het toenmalige ip-bedrag en verhoogde btw zullen het project duurder doen laten uitvallen.	✓	Geen opmerkingen	✗	1-1-2018	31-12-2018	Waarschijnlijk doen de Provinciale Staten van Noord-Brabant eind 2017 uitspraak over het inpassings- en exploitatieplan voor het Logistiek Park Moerdijk. In afwachting van de definitieve uitspraak wordt de renovatie van het poldergemaal Roode Vaart ter hand genomen.
8455	Aankoop primaire waterkeringen		0	1	✓	Geen opmerkingen	✓	Geen opmerkingen	✓	1-1-2018	1-1-2018	Geen opmerkingen
9322	Vervanging mat onderh2012		I	1	✓	Geen opmerkingen	✓	Geen opmerkingen	✗	1-3-2013	1-7-2017	Nog niet al het materieel is aangeschaft zoals vermeld bij de krediet aanvraag, na verwachting zal dit medio 2017 afgerond worden
800119	Aanp. en optimal. kunstwerken		I	1	✓	Geen opmerkingen.	✓	Geen opmerkingen.	✓	1-11-2017	31-10-2017	Geen opmerkingen.
800127	Baggeren sted.water R'daal	IPM: Baggerprogramma	I	1	✓	In verband met de BTW teruggaaf wordt de gemeente zelf opdrachtgever voor hun aandeel richting de aannemer. Hierdoor nemen de geprognosticeerde brutokosten voor het waterschap af maar blijven de netto lasten gelijk.	✓	Geen opmerkingen	✗	31-12-2015	30-9-2017	De definitiefase is vertraagd t.o.v. initiële planning, i.v.m. scherp krijgen van de scope. De baggerwerkzaamheden in Roosendaal worden in 2017 afgerond.
800144	Wateroverlast VZM	IPM: Waterberging VZM	0	3	✗	In de opdrachtbrief (overeenkomst met RWS), ondertekend april 2013, is extra budget vastgelegd, ten opzichte van het reeds vastgestelde UVK. Ondanks aanscherping van de scope is met RWS is overeengekomen het oorspronkelijke budget uit de opdrachtbrief voorlopig te handhaven.	✓	Geen opmerkingen	✗	31-12-2015	31-12-2018	Met nieuwe scope is ook planning opnieuw vastgesteld. Voorbereiding van de uitvoering is opgestart.

INFORMATIE					GELD		KWALITEIT		TIJD			
Project	Projectnaam	Hoofdcluster	Type investering	PFH		Toelichting geld		Toelichting kwaliteit		Realisatie-datum UVK	Actuele prognose realisatie-datum	Toelichting planning
800148	Baggeren singels Reeshof Tilb	IPM: Baggerprogramma	I	1	✓	Op 10 januari 2017 is € 1.470.000 aan krediet verstrekt in overeenstemming met de prognose.	✓	Geen opmerkingen	✓	1-12-2017	30-11-2017	Geen opmerkingen
800153	Baggeren Mark-Vliets 2016	IPM: Baggerprogramma	I	1	✓	Een aanbestedingsvoordeel zorgt voor lagere kosten. Aanvullende baggerwerkzaamheden (extra scope) en extra kosten voor afzet baggerspecie zorgen voor hogere kosten. Het geheel blijft binnen krediet	✓	Aanpak Duurzaam GWW maakt integraal onderdeel uit van de projectaanpak.	✗	31-12-2016	31-3-2017	Geen opmerkingen
800161	EVZ Kibbelvaart Halderberge	IPM: EVZ	O	3	✓	Een deel van de EVZ wordt niet ingericht.	✓	Geen opmerkingen	✗	1-1-2016	30-4-2017	Enige vertraging als gevolg van grondverwerving en verkrijgen omgevingsvergunning.
800170	Aanpassen wwv installaties	Nog te clusteren	I	5	✓	Geen opmerkingen.	✓	Geen opmerkingen.	✗	31-12-2016	1-4-2017	De vertraging is veroorzaakt doordat het aanbrengen van de biogas conditionering, dat de bedrijfszekerheid vergroot, nog in uitvoering is. Het primaire projectdoel om te voldoen aan de wettelijke norm per 1-1-2017 is behaald.
800180	Herstel afvalwatertransport	Leidingen Instandhouding	I	5	✓	Geen opmerkingen.	✓	Geen opmerkingen.	✓	31-12-2018	31-12-2018	Geen opmerkingen.
800200	No-regret maatreg Roode Vaart	IPM: Wateroverlast	O	4	✓	Geen opmerkingen	✓	Geen opmerkingen	✗	1-1-2017	31-12-2018	Vertraging opstart projectplanprocedure door gemeente
800201	Verlichting sluiscomplexen		I	1	✓	Geen opmerkingen.	✓	Geen opmerkingen.	✓	1-11-2017	31-10-2017	Geen opmerkingen.
800209	Dijkversterking 14A	IPM: Dijkverbetering 14A	I	1	✓	Gedurende het project zijn de risico's afgenomen en daarmee ook de risicoreservering. Tevens vallen de personeelslasten lager uit dan verwacht.	✓	Geen opmerkingen.	✓	31-5-2017	31-5-2017	Geen opmerkingen
800214	Wateroverlast Vosdonk	IPM: Wateroverlast Vosdonk	O	2	✓	Geen opmerkingen	✓	Geen opmerkingen	✗	31-12-2016	31-12-2019	Vertraging als gevolg van optimalisatie maatregelenpakket met behoud van doelrealisatie
800223	eHRM		I	3	!!	De overschrijding wordt veroorzaakt door onvoorziene projectkosten richting het Waterschapshuis in verband met extra benodigde projectcapaciteit voor het volgen van de livegang bij 10 waterschappen.	✓	Geen opmerkingen	✓	1-1-2018	28-2-2017	Geen opmerkingen
800241	Waterberging West Brab linie		O	3	✓	Geen opmerkingen.	✗	Het project is het vervolg van project 6220. De kwaliteit van het opgeleverd product valt of staat met de oplevering van project 800241.	✗	31-12-2017	1-6-2020	De afronding van het project is afhankelijk van toestemming grondeigenaar of grondverwerving van benodigde percelen. Beiden zijn nog niet geregeld. Hierdoor vertraagt het project.

INFORMATIE					GELD		KWALITEIT		TIJD			
Project	Projectnaam	Hoofdcluster	Type investering	PFH		Toelichting geld		Toelichting kwaliteit		Realisatie-datum UVK	Actuele prognose realisatie-datum	Toelichting planning
800244	Ren.en aanp. Schipd.fase 2		I	1	✓	Geen opmerkingen	✓	Geen opmerkingen	✗	31-12-2013	31-7-2018	Afhankelijk van uitkomst onderhandelingen tussen waterschap, Rijkswaterstaat en Provincie over de overdracht van objecten cq. vaarwegklasse ter plaatse van keersluis Schipdiep.
800249	Stedelijk wateropgave fase 2&3	IPM: Wateroverlast	O	1	✗	Afhankelijk van de kosten van nog te bepalen maatregelen, wordt in 2018 indien nodig restantkrediet fase 4 aangevraagd.	✓	Geen opmerkingen.	✗	1-1-2016	31-12-2018	Gemeenten zijn meestal trekker. Hierdoor wordt de vertraging door afhankelijkheid gemeenten veroorzaakt.
800252	EVZ Dorpswaterloop Alphen	IPM: EVZ	O	2	!!	De uitvoeringskosten vallen hoger uit dan verwacht a.g.v. extra compenserende maatregelen.	✓	Geen opmerkingen	✗	1-6-2016	31-3-2017	In overleg met betrokken agrariërs is de start van de realisatie verplaatst naar na de zomer i.p.v. ervoor. Deels i.v.m. teeltseizoen.
800289	Maatregelen ATEX en CE		I	5	✓	Geen opmerkingen.	✓	Geen opmerkingen.	✓	31-12-2017	31-12-2017	Geen opmerkingen.
800292	Nieuwveer rwzi TBT slijtdelen	Nieuwveer Instandhouding	I	5	✓	Geen opmerkingen.	✓	Geen opmerkingen	✓	31-12-2018	31-12-2018	Geen opmerkingen.
800296	NNP Noordpolder fase 3&4	IPM: Herstel NNP	O	3	!!	Er zijn in het projectgebied veel broedgevallen gevonden, waardoor het werk niet kon worden doorgezet. Dit heeft vertraging en stagnatiekosten opgeleverd. Inmiddels worden de werkzaamheden afgerond en is oplevering medio maart 2017 voorzien. Er loopt nog wel een beroepsprocedure, wat tot extra kosten kan leiden.	✓	Geen opmerkingen.	✗	31-12-2016	30-3-2017	De broedgevallen en weersomstandigheden leiden toch tot een oplevering in maart 2017 ipv december 2016
800306	Maatregelen Waterakkoord	IPM: Wateroverlast	O	1	✓	Geen opmerkingen	✓	Geen opmerkingen	✗	31-12-2017	28-2-2018	Vertraging als gevolg van grondverwerving.
800314	EVZ Kraggeloop	IPM: Natuurprojecten	O	3	!!	Meer interne uren dan geraamd.	✓	Geen opmerkingen	✗	1-1-2016	31-12-2018	De beoogde externe partij kan de grond niet aankopen. Het waterschap zal in overleg treden met gemeente en provincie over hoe en wanneer de opgave zal worden gerealiseerd.

INFORMATIE					GELD		KWALITEIT		TIJD			
Project	Projectnaam	Hoofdcluster	Type investering	PFH		Toelichting geld		Toelichting kwaliteit		Realisatie-datum UVK	Actuele prognose realisatie-datum	Toelichting planning
800332	Cruislandse Kreken fase 2	IPM: Cruislandse Kreken	O	3	X	De prognose van kosten en opbrengsten is inclusief een volgend project Cruislandse Kreken fase 3. De prognose van de voorbereiding van Cruislandse Kreken fase 2 is gelijk aan het krediet van € 430.000	X	In overleg en samenwerking met de omgeving in Cruisland wordt het probleem geanalyseerd en de oplossingsrichting opgesteld.	X	1-2-2019	31-12-2023	"Momenteel wordt de uitvoering van fase 2 voorbereid. Er is zicht op een oplevering hiervan in 2018/2019. Onderdeel van dit project is dat de omgeving zelf EVZ's oplevert terwijl het waterschap de wateroverlast reduceert. In maart 2017 zou bekend moeten zijn of dit haalbaar is. Echter omdat het participatietraject meer tijd vraagt, schuift dit moment door naar juni 2017. Het resterende deel van de doelrealisatie wordt in een apart project opgepakt. Omdat hiervoor nog de benodigde gronden dienen te worden verkregen, zal realisatie in 2019 niet lukken. Met de huidige inzichten is de verwachting dat dit in 2023 kan worden gerealiseerd. Er zal worden bezien of en wanneer fase 2 en fase drie in aparte projecten kunnen worden geknipt."
800337	Uitvoering NNP NRM	IPM: Herstel NNP	O	2	✓	Geen opmerkingen.	✓	Geen opmerkingen	X	31-12-2019	30-9-2023	Er wordt aansluiting gezocht bij project regionale keringen (oost).
800339	EVZ&Beekherstel Rillaersebaan	IPM: EVZ	O	4	✓	Geen opmerkingen.	✓	Geen opmerkingen	✓	31-12-2017	31-12-2017	Geen opmerkingen.
800340	Ren.RG groep 2 Integraal	Renovatatie Rioolg. cluster 2	I	5	✓	Geen opmerkingen.	✓	Geen opmerkingen.	✓	1-4-2018	1-4-2018	Geen opmerkingen.
800342	Upgrade procesautomat. ZB		I	5	✓	Geen opmerkingen.	✓	Geen opmerkingen.	X	31-12-2016	31-5-2017	De vertraging is veroorzaakt door de uitvoering van aanvullende maatregelen ter verbetering van datamanagement. Het primaire projectdoel is binnen de afgesproken tijd behaald.
800345	Onderhoud vastgoed Bouvigne		I	1	✓	Geen opmerkingen.	✓	Geen opmerkingen	✓	31-12-2017	31-12-2017	Geen opmerkingen.
800350	Aanp. wachtsteiger Benedensas		I	1	✓	Vanwege een aanbestedingsvoordeel vallen de kosten lager uit.	✓	Geen opmerkingen	✓	31-7-2017	31-7-2017	Geen opmerkingen.
800352	Uitvoeringsmaatregelen BIWA		I	5	✓	Geen opmerkingen.	✓	Geen opmerkingen.	✓	31-12-2017	1-7-2017	Geen opmerkingen.
8462	Verbeteringen Regionale keringen	IPM: Regionale keringen	O	3	✓	Geen opmerkingen.	X	Binnen de deeltrajecten Oost en West vinden momenteel aanvullende onderzoeken / toetsingen plaats om de verbeteropgave aan te scherpen.	X	31-12-2019	31-12-2023	In 2017 wordt een aannemer geselecteerd voor deelgebied Midden en worden de onderzoeksresultaten voor de overige dijkverbeteringsopgaven gerapporteerd. De realisatie van alle deeltrajecten is volgens planning afgerond in 2023.

INFORMATIE					GELD		KWALITEIT		TIJD			
Project	Projectnaam	Hoofdcluster	Type inves-tering	PFH		Toelichting geld		Toelichting kwaliteit		Realisatie- datum UVK	Actuele prognose realisatie- datum	Toelichting planning
800386	PHARIO		O	5	!!	De overschrijding van de prognose komt voornamelijk door onvoorziene kosten voor de elektrische aansluiting van de pilot installatie. Een groot deel van deze kosten zijn gedekt door de andere projectpartners.	✓	Geen opmerkingen	✗	1-4-2017	31-5-2017	De vertraging is veroorzaakt doordat het afsluitende eindevenement voor het project waarbij de resultaten gepresenteerd worden aan de waterschappen is uitgesteld. Alle deelrapportages zijn beschikbaar.
800394	Nieuwv. RWZI influentvijzels		I	5	✓	Geen opmerkingen.	✓	Geen opmerkingen	✓	31-12-2017	31-12-2017	Geen opmerkingen.
800401	Vervanging wagenpark 15-16		I	3	✓	Geen opmerkingen.	✓	Geen opmerkingen	✗	31-12-2016	30-6-2017	De vertraging is veroorzaakt omdat de complexiteit van de aanbesteding met 3 waterschappen groter was dan voorzien. Daarnaast is een deelperceel (jeeps) van de aanbesteding opnieuw gestart.
800408	Ren. geb. RWZI bath,rijen,nieu		I	3	✓	Geen opmerkingen.	✓	Geen opmerkingen	✓	31-12-2017	31-12-2017	Geen opmerkingen.
800411	Onderhoud kantoor Heerle 16-19		I	3	✓	Geen opmerkingen.	✓	Geen opmerkingen	✓	1-1-2020	31-12-2017	Geen opmerkingen.
800414	Invest bedrijfauto's MURA 2016		I	3	✓	Geen opmerkingen.	✓	Geen opmerkingen	✗	1-9-2016	31-3-2017	De vertraging is veroorzaakt omdat de complexiteit van de aanbesteding met 3 waterschappen groter was dan voorzien.
800429	Vervanging Wagenpark 17-19		I	3	✓	Geen opmerkingen.	✓	Geen opmerkingen	✓	31-12-2019	31-12-2017	Geen opmerkingen.
800430	Verdroging W. Langstraat	IPM: Westelijke Langstraat	O	4	✓	De prognose is gebaseerd op de personele kosten voor de voorbereiding en begeleiding tijdens de uitvoering. In het krediet zat destijds (medio 2004) ook de daadwerkelijk uitvoering. Mogelijkheid is aanwezig dat de provincie uiteindelijk toch om een bijdrage gaat vragen ten behoeve van de uitvoeringskosten.	✓	Geen opmerkingen	✗	31-12-2018	31-12-2021	Volgens nieuwe afspraken met de provincie als trekker is realisatie 2021 afgesproken.
800431	Kl.Melanen Ganzenvijver fase2	IPM: Blauwalgen	O	3	✓	Trekkerschap van waterschap overgedragen aan gemeente. Administratief daarom van bruto naar netto bijdrage van waterschap aan gemeente.	✓	Geen opmerkingen	✗	31-12-2016	31-12-2017	Vertraging vanwege projectplanprocedure en seizoensafhankelijkheid
800435	EVZ Boomkikker Breda	IPM: EVZ	O	2	✗	Verstrekt krediet is alleen voor de voorbereiding en het krediet voor uitvoering wordt tzt aangevraagd.	✓	Geen opmerkingen	✗	30-5-2018	31-12-2019	Vertraging door grondverwerving en aansluitende bestemmingsplanprocedure.
800436	EVZ Boomkikker Gilze en Rijen	IPM: EVZ	O	4	✗	Verstrekt krediet is alleen voor de voorbereiding en het krediet voor uitvoering wordt tzt aangevraagd.	✓	Geen opmerkingen	✗	30-12-2016	31-12-2019	Vertraging a.g.v. grondverwerving en bestemmingsplanprocedure.

INFORMATIE					GELD		KWALITEIT		TIJD			
Project	Projectnaam	Hoofdcluster	Type investering	PFH		Toelichting geld		Toelichting kwaliteit		Realisatie-datum UVK	Actuele prognose realisatie-datum	Toelichting planning
800450	IOWR		0	3	✓	Budget afgesplitst van Wateroverlast VZM.	✓	Geen opmerkingen.	✓	31-12-2017	31-12-2017	Geen opmerkingen.
800473	KRW analyses Tranche 1		0	2	✓	Geen opmerkingen	✓	Geen opmerkingen	✗	31-5-2018	31-5-2018	Geen opmerkingen
800474	Pilot EssDe Nieuwveer	Verkeerstoren ZB	0	5	!!	De prognose van de kosten is verhoogd omdat de aanpassingen aan de installatie hoger zijn dan verwacht. Gezocht wordt naar een oplossing.	✓	Geen opmerkingen	✗	31-3-2018	1-7-2018	De vertraging is veroorzaakt doordat het inkoop traject langer duurt dan verwacht.
800495	Cofinanciering POP3 water		0	1	✓	Geen opmerkingen	✓	Geen opmerkingen	✓	30-6-2020	30-6-2020	Geen opmerkingen.
800517	Ontwikkeling Tilburg West		0	4	✗	Zodra er meer duidelijkheid is, wordt aanvullend krediet aangevraagd.	✓	Geen opmerkingen	✗	30-6-2020	31-12-2020	Geen opmerkingen

O = Ontwikkelingsinvestering
I = Instandhoudingsinvestering

1 = Jong CAM de
2 = Aa JJM van der
3 = Hieltjes HB
4 = Kallen LH van der
5 = Schots TJJM

Zaaknr. : 16.ZK14323

Kenmerk : 17IT009593

Barcode :

Memo

Van : Erwin Schellekens

Via : DT 2 mei 2017

Aan : Dagelijks bestuur

Onderwerp: Bijstelling resultaatverwachting 2017 SNB

Datum : 16 mei 2017

Inleiding

SNB heeft in maart 2017 nieuwe informatie gekregen omtrent de hoeveelheden aan te leveren slib door de aandeelhouders. Op basis hiervan heeft SNB een nieuwe doorrekening gemaakt van de Begroting 2017. De slibverwerkingskosten over 2017 zullen ten opzichte van de Begroting bijna € 4 miljoen hoger uitvallen dan afhankelijk was geraamd. De oorzaken en gevolgen worden in deze memo nader toegelicht.

Hogere slibaanvoer aandeelhouders

Bij het opstellen van de Begroting 2016 is door de aandeelhouders een prognose aanvoer voor 2017 afgegeven van 262.600 ton ontwaterd slib. Hierdoor zou bij SNB een onderbezetting ontstaan van 12% in 2017. In de volgende jaren zou de onderbezetting verder toenemen. SNB heeft succesvol nieuwe slibverwerkingscontracten kunnen afsluiten om de negatieve effecten van deze onderbezetting volledig te compenseren. Bij de Begroting 2017 is de verwachting bijgesteld naar 300.300 ton voor 2017 en in maart 2017 heeft SNB wederom nieuwe informatie gekregen omtrent de hoeveelheden aan te leveren slib door de aandeelhouders. Deze laten een toename van de slibaanvoer zien tot 332.300 ton, met name toe te schrijven aan vertragingen bij de realisatie van de bouw van de energiefabrieken Tilburg, 's-Hertogenbosch en Hengelo.

Verwachte slibaanvoer over 2017	Ingekochte capaciteit	Inschatting bij		
		Begroting 2016	Begroting 2017	Maart 2017
Aa en Maas	116.800	68.400	82.100	95.000
De Dommel	101.200	45.300	59.400	70.000
Rivierenland	8.000	4.700	4.600	4.600
Brabantse Delta	89.000	61.300	64.100	66.000
Vechtstromen	53.900	54.000	61.000	68.000
Scheldestromen	31.600	28.900	29.100	28.700
Slib klant/aandeelhouders	400.500	262.600	300.300	332.300

Lagere verwachte verwerkingscapaciteit

Naast de hogere aanvoer wordt SNB geconfronteerd met een lagere verwerkingscapaciteit als gevolg van noodzakelijk onderhoud¹. Dit heeft geresulteerd in een oplopende slibvoorraad eind 2016. Mogelijk zal aanvullend onderhoud in 2017 nog een effect hebben op de beschikbare capaciteit. In onderstaande tabel is hier reeds rekening mee gehouden. Het gevolg is dat meer slib extern verwerkt dient te worden.

Verwachtingen over 2017	Inschatting bij		
	Begroting 2016	Begroting 2017	Maart 2017
Voorraad 1/1	4.000	4.000	20.600
Slib klant/aandeelhouders	262.600	300.300	332.300
Slib overige klanten	135.000	196.400	194.100
Totaal te verwerken (A)	401.600	500.700	547.000
Maximale slibverwerking door SNB (B)	453.000	443.000	418.000
Voorraad 31/12 (C)	4.000	4.000	4.000
Benodigde externe verwerking (A) - (B) - (C)	n.v.t.	53.700	125.000

¹ Oorspronkelijk was de planning om in 2016 drie verbrandingsovens te renoveren. In de begroting 2017 is er derhalve vanuit gegaan dat er geen extra stilstand meer zou ontstaan. In 2016 was de aanvoer van het slib echter ook vele malen hoger, waardoor SNB niet in staat was om alle drie de ovens te renoveren in 2016 gezien de beperkte externe afzetmogelijkheden. Uiteindelijk zijn er twee ovens gerenoveerd. SNB probeert de renovatie van de derde oven uit te stellen tot 2018, maar het is zeer onzeker of dat mogelijk is gezien de staat van de oven. De vierde oven is reeds in 2014 gerenoveerd.

Financiële gevolgen

Op basis van deze nieuwe gegevens heeft SNB een nieuwe doorrekening gemaakt van de Begroting 2017. De kosten zullen ten opzichte van de Begroting met bijna € 4 miljoen toenemen. Voornamelijk veroorzaakt door hogere kosten voor externe verwerking van slib en hogere externe opslagkosten voor slib als gevolg van een verdere toenemende aanvoer van slib.

Kostenverdeling

De kosten worden conform de gemaakte afspraken in de samenwerkingsovereenkomst als volgt verdeeld over de aandeelhouders:

De vaste kosten worden verdeeld op basis van ieders aandeel in het aandelenkapitaal. Ten opzichte van de Begroting 2017 zullen de vaste kosten over 2017 ongeveer € 200.000 lager uitvallen.

De variabele kosten worden verdeeld op basis van de aangeleverde hoeveelheid slib. De variabele kosten zullen over 2017 ongeveer € 1,50 per ton ontwaterd slib hoger uitvallen dan begroot. Dit voornamelijk als gevolg van extra externe opslagkosten. De opslagkosten vallen hoger uit dan begroot door een hogere eindvoorraad 2016 en de beperkte afzetmogelijkheden bij andere slibverwerkers in 2016. In de eerste helft van 2017 wordt een verdere toename van de slibvoorraad verwacht. In de tweede helft van 2017 moet deze voorraad geleidelijk gaan afnemen door de in bedrijfstelling en uitoptimalisatie van de energiefabrieken bij een aantal aandeelhouders en het hopelijk ontstaan van nieuwe externe afzetkanalen (export van slib en ontheffing voor storten van slib). De aanvragen hiervoor liggen momenteel ter beoordeling bij de diverse vergunningverleners.

De opbrengst van derden die SNB krijgt uit de slibverwerking voor niet-aandeelhouders wordt verdeeld over de aandeelhouders, rekening houdend met de ieders gereserveerde capaciteit en daadwerkelijke slibaanvoer.

Begin 2016 is afgesproken dat kosten die SNB moet maken om slib extern te verwerken eerst worden verrekend met deze opbrengst, alvorens de opbrengst wordt verdeeld over de aandeelhouders. Dit op basis van het uitgangspunt dat eerst het slib voor de aandeelhouders wordt verwerkt en dan pas het slib voor niet-aandeelhouders. In de Begroting 2017 werd rekening gehouden met een te verdelen opbrengst van € 3,2 miljoen. Door bovengenoemde oorzaken nemen de externe verwerkingskosten zodanig toe dat er nog maar € 660.000 aan opbrengst over blijft om te verdelen. De gevolgen voor de waterschappen zijn in onderstaande tabel in beeld gebracht:

Waterschap (bedragen x € 1.000)	Bijdrage 2017			Bijdrage 2017 p/ton slib	
	Begroting	Prognose Maart	Vershil	Begroting	Prognose Maart
Aa en Maas	6.161	7.298	+1.137	75,04	76,82
De Dommel	4.803	6.023	+1.220	80,87	86,03
Rivierenland	365	444	+79	79,25	96,60
Brabantse Delta	4.420	5.262	+842	68,96	79,73
Vechtstromen	3.787	4.351	+564	62,09	63,99
Scheldestromen	1.925	2.049	+124	66,16	71,39
Totaal / gemiddeld	21.462	25.427	+3.965	71,47	76,52

Bijdrage waterschap Brabantse Delta

Op basis van de afgesproken kostenverdeling neemt de bijdrage van waterschap Brabantse Delta in 2017 naar verwachting toe met € 842.000 ten opzichte van de definitieve Begroting SNB. Enerzijds door een hogere slibaanlevering (66.000 ton ten opzichte van 64.100 begroot) en de toegenomen variabele verwerkingskosten, maar met name door de lagere opbrengst van derden.

Bijdrage SNB	Inschatting bij		
	Begroting 2017 ¹⁾	ML 2017-1 ²⁾	ML 2017-2
Waterschap Brabantse Delta	4.320.000	4.420.125	5.262.098

¹⁾ o.b.v. concept-Begroting SNB ²⁾ o.b.v. definitieve Begroting SNB

Tot slot

SNB zal alles in het werk stellen om bovenstaande verwachting in de loop van het jaar naar beneden te kunnen bijstellen. Een en ander sterk afhankelijk van de voortgang bij de realisatie van de energiefabrieken, het feitelijke verloop van de slibaanvoer gedurende het jaar, de mogelijkheden van externe verwerking en de verwerkingscapaciteit bij SNB (al dan niet aanvullend onderhoud).

Zaaknr. : 16.ZK02737/17.B0155

Kenmerk : 17IT017124

Barcode :

Eerste wijziging gemeenschappelijke regeling AQUON: uitleg technisch voorzitter.

Mededeling voor het algemeen bestuur van 28 juni 2017.

Portefeuillehouder:	H. Hieltjes
Beleidsveldbeheerder:	Hein van Stokkom

Het algemeen bestuur heeft op 14 juni 2017 het dagelijks bestuur van het waterschap toestemming verleend om in te kunnen stemmen met de concepttekst van de "Eerste wijziging gemeenschappelijke regeling AQUON 2011" echter met in achtneming dat er duidelijkheid komt over de rol van de technisch voorzitter zoals verwoord in de tekst van artikel 16 lid 2.

Nadere informatie van de opstellers van de tekst leert dat de tekst van artikel 16 lid 2: "*Het algemeen bestuur benoemt een technisch voorzitter op voordracht van een van de deelnemers uit diens midden*", als volgt gelezen en begrepen moet worden:

Dat "diens" verwijst naar "de deelnemers". De deelnemers de dagelijkse besturen van de deelnemende waterschappen zijn. (Immers Aquon is een gemeenschappelijke regeling van de dagelijkse besturen.) Derhalve is de technisch voorzitter een lid van een van de dagelijkse besturen van de deelnemende waterschappen, niet zijnde tevens lid van het algemeen bestuur (en eventueel dagelijks bestuur) van Aquon.

Deze uitleg van de tekst is daarmee ook in lijn met de toelichting die bij de wijziging van de gemeenschappelijke regeling is gemaakt, kort gezegd: een onafhankelijk technisch voorzitter, geen lid van het AB van Aquon en dus zonder stemrecht, maar wel met binding aan de waterschappen.

Een en ander is zekerheidshalve ook nog door ons dagelijks bestuur schriftelijk aan het dagelijks bestuur van Aquon medegedeeld.

Datum: 20 juni 2017

Naam schrijver: W.F.M. Thijs, procesmanager verbonden partijen